

METROPOLIALUEEN DEMOGRAFINEN KILPAILU- KYKYANALYYSI

METROPOLIALUEEN ALUEELLINEN JA VÄESTÖLLINEN KILPAILUKYKY
MUUTTOLIIKKEEN NÄKÖKULMASTA VUOSINA 2000–2013

VTT Timo Aro ja VTM Anna Laiho

1. MUUTTOLIIKKEEN ERITYISPIIRTEET 2000-LUVULLA

Muuttoliikkeen luonteeseen liittyy eräänlainen aika-viive. Muuttoliikkeen vaikutukset ilmenevät alue- ja yhdyskuntarakenteen kehityksessä vasta keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Muuttoliikkeestä aiheutuvat syy- ja seuraussuhteet ovat suorassa ja varsinkin epä-suorassa yhteydessä alue- ja kaupunkikehitykseen. Tämä ilmenee muun muassa samanaikaisena keskitymis- ja autoitumiskehityksenä. Suurten kaupunkien ja kaupunkiseutujen rooli on vahvistunut alueellisessa työnjaossa 2000-luvulla, kun taas yhä suurempi osa maapinta-alasta on muuttumassa poismuuttoalueeksi.

Alueiden väestönkehitys perustuu kolmeen osatekijään: luonnolliseen väestönlisäykseen (syntyvyyskuolleisuus), kuntien väliseen muuttoliikkeeseen (tulo-muutto-lähtömuutto) ja siirtolaisuuteen (maastamuutto-maahanmuutto). Suomen väkiluvun kasvu on perustunut 2000-luvun puoliväliin saakka luonnolliseen väestönlisäykseen. Tilanne on muuttunut 2000-luvulla: **siirtolaisuudesta on tullut Suomen väestönkehityksen dynaamisin osatekijä.** Historiallinen käänne tapahtui vuonna 2007, jonka jälkeen nettomaahanmuuton suhteellinen osuus koko maan väestönlisäyksessä on edelleen kasvanut. Esimerkiksi vuonna 2012 nettomaahanmuuton osuus koko maan väestönlisäyksestä oli jo kaksi kertaa suurempi kuin luonnollisen väestönlisäyksen.

Väestönkasvun hidastuessa muuttoliikkeen merkitys alueiden väestönkehityksessä korostuu. **Muuttoliike on yksi aluerakenteen keskeisimmistä muutosvoimista.** Maan sisäinen muuttoliike heijastaa viiveellä taloudellisia suhdannevaihteluita ja varsinkin bruttokansantuotteessa tapahtuneita muutoksia. Taloussuhdanteiden nousukauden aikana muutot suuntautuvat kasvukeskusten kehyskuntiin ja kasvukeskusten vaikutusalueelle, mutta laskusuhdanteessa kuntien väliset muutot vähenevät ja suuntautuvat keskustaunpikeihin. Kehitys on noudattanut samaa logiikkaa 2000-luvun aikana.

Suomessa tehtiin yhteensä noin 11,5 miljoonaa muuttoa kuntien välillä ja sisällä vuosien 2000–2012 välisenä aikana. 2000-luvulla on tehty vuosittain keskimäärin 888 000 muuttoa. Muutoista kaksi kolmasosaa (66 %) on kuntien sisäisiä muuttoja kunnan osa-alueelta toiselle ja yksi kolmasosa (34 %) kuntien rajat ylittäviä muuttoja. Kuntien välisistä muutoista keskimäärin 60 % ylittää maakuntien väliset rajat ja 40 % seutukuntien väliset rajat. Noin joka kymmenes muutto ylittää Suomen rajat. **Neljä viidestä muutosta on lähimuuttoja, jotka tapahtuvat oman kunnan tai oman seutukunnan sisäpuolella.**

Muuttojen määrä on ollut 2000-luvulla sekä määrällisesti että suhteellisesti suurempi kuin yhdelläkään aikaisemmalla vuosikymmenellä. Muuttojen määrä on noussut trendinomaisesti 1980-luvun lopulta lähtien. Muuttojen määrä on edelleen kasvanut viime vuosina. Viime vuosina on muutettu jopa enemmän kuin niin sanotun suuren muuton ennätysvuonna 1974. 1970-luvun vaihteen ”suurta muuttoa” pidetään yleisesti ja julkisuudessa vilkkaimpana muuttojaksena Suomen

historiassa, mutta 2000-luku on ollut vähintään yhtä suuren liikkuvuuden aikaa. Tilastointi- ja aluejakojen muutokset eivät mahdollista täysin luotettavaa vertailua ”suuren muuton” ja 2000-luvun ”uuden suuren muuton” välillä, mutta perustellusti voidaan todeta liikkuvuuden olevan vähintään yhtä korkealla tasolla.

Suuren muuton aikoihin suuret ikäluokat olivat sekä suuria että nuoria: suuret ikäluokat tulivat ryminällä sekä opiskelu- että työmarkkinoille. Uuden suuren muuton 2000-luvulla nuoret ikäluokat ovat pienempiä kuin aikaisemmin historiamme aikana, mutta siitä huolimatta muuttajien määrä ja muuttoalttius ovat korkealla tasolla. Kotikuntalain muutoksen (1994) jälkeen opiskelijat ovat voineet vapaasti kirjautua opiskelupaikkakuntiansa asukkaiksi toisin kuin suuren muuton aikoihin, mutta muutos selittää vain pienen osan muuttojen määrän kasvusta.

Muuttoalttius on ollut korkea koko 2000-luvun ajan. Viisivuotisjaksoittain tarkasteltuna muuttoliike oli vilkkaimmillaan vuosina 2005–2009. Kuntien sisäinen muuttoliike on kasvanut hyppäyksittäin aikaisempaa korkeammalle tasolle 1970-luvulta alkaen: vuonna 1979 tehtiin ensimmäisen kerran yli 400 000 kuntien sisäistä muuttoa, vuonna 1998 rikkoutui 500 000 muuton raja ja 600 000:n muuton raja ylitettiin ensimmäisen kerran vuonna 2005.

Kuntien välinen muuttoliike oli keskimäärin noin 200 000 muuttoa vuodessa 1950-luvulla ja 250 000 muuttoa 1960–1970 -luvuilla, minkä jälkeen on kivuttu noin 250 000-300 000 muuton tasolle. Kuntien välinen muuttoliike oli periaatteessa (tekninen tilastointi erilainen ja kuntien määrä suurempi) vilkkainta vuosina 1970–1974. **Muuttojen kasvu tulee esiin sekä maan sisäisessä muuttoliikkeessä että siirtolaisuudessa.** Suuren muuton huippuvuonna 1974 tehtiin 276 034 muuttoa, mutta 2000-luvulla on määrällisesti muutettu enemmän vuonna 2001, vuosina 2004–2007 ja 2011–2012.

Vuonna 2007 tehtiin 293 204 muuttoa, joka on määrällisesti korkein luku kuntien välisessä muuttoliikkeessä tilastointihistorian aikana (1878 alkaen). Vuositasolla on asukaslukuun suhteutettuna muutettu eniten vuonna 1974 (58,7 promillea) ja toiseksi eniten vuonna 2007 (55,3 promillea).

Maan sisäisen muuttoliikkeen vilkkauden lisäksi siirtolaisuusmuuttojen määrä on kasvanut tasaisesti koko 2000-luvun ajan. Tämä koskee erityisesti lisääntyvää maahanmuuttoa, joka on lähes kaksinkertaistunut vuosien 2000–2012 välillä. **Vuosina 2011–2012 maahanmuutto oli määrällisesti suurempaa kuin koskaan aikaisemmin.** Maastamuuttajien määrä on pysynyt samalla tasolla koko 2000-luvun ajan. Nettosiirtolaisuudesta saadut muuttovoitot ovat olleet suurimmillaan vuosina 2011–2012, jolloin rikottiin aikaisemmat muuttoennätykset. Maahan- ja maastamuuttoja on rekisteröity vuodesta 1945 alkaen. Suomen rajat ylittävissä muutoissa rikottiin aikaisemmat muuttoennätykset vuosina

2011-2012: maahanmuutto Suomeen oli vilkkainta itenäisyyden historian aikana ja nettomaahanmuutto oli suurempaa kuin koskaan aikaisemmin. Taulukossa 1. on kuvattu viisivuotisjaksoittain maan sisäinen liikku-

vuus kuntien sisällä ja välillä suhteuttamalla se keskiikäkilukuun. Tulokset kuvataan promilleina tuhatta asukasta kohden

Taulukko 1. Maan sisäinen muuttoliike ja siirtolaisuus vuosina 2000–2012

Vuosi	Kuntien välinen muutto	Kuntien sisäinen muutto	Maahanmuutto	Maastamuutto	Nettosiirtolaisuus
2000	243 034	544 690	16 895	14 311	2 584
2001	263 989	594 609	18 955	13 153	5 802
2002	256 382	577 888	18 113	12 891	5 222
2003	255 502	593 589	17 838	12 083	5 755
2004	265 157	599 494	20 333	13 656	6 677
2005	274 672	617 327	21 355	12 369	8 986
2006	272 280	593 286	22 451	12 107	10 344
2007	278 907	589 363	26 029	12 443	13 586
2008	268 524	561 549	29 114	13 657	15 457
2009	263 646	571 617	26 699	12 151	14 548
2010	270 688	568 997	25 636	11 905	13 731
2011	281 537	594 140	29 481	12 660	16 821
2012	275 967	593 846	31 278	13 845	17 433

Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot

Muuttojen määrästä ja kehityksestä on mahdollista tehdä luotettavia tulkintoja esimerkiksi viiden vuoden kehityksen tai vielä pidemmän aikavälin perusteella tarkastelemalla samanaikaisesti sekä määrällistä (absoluuttisten muuttojen määrä) että suhteellista (promillea keskiikäkiluvusta) kehitystä (katso taulukko 2.)

Muuttoliike on erittäin valikoivaa iän suhteen. Keskimäärin kaksi kolmesta muuttajasta on iältään alle 35-vuotiaita ja noin puolet kaikista muutoista tehdään ikävuosien 20–34 aikana. Eri ikäryhmien muuttojen määrän kehitystä eli muuttoalttiutta voidaan laskea

vertaamalla tietyn ikäluokan muuttajia suhteessa saman ikäluokan kokoon.

Muuttoalttiuden kasvu tulee hyvin esiin keskipitkän (1987–2012) ja pitkän aikavälin tarkastelussa (1972–2012). Kuntien välinen muuttoliike oli suhteellisesti vilkkaimmillaan vuosina 1970–1974 viisivuotisjaksoittain tarkasteltuna, mutta muuttoalttius on ollut viime vuosina kaikissa ikäryhmissä suurempaa kuin jopa em. ”suuren muuton” vuosina. **Muuttoalttius on kasvanut kaikissa ikäryhmissä noin kaksinkertaiseksi esimerkiksi 1990-luvun vaihteeseen verrattuna.**

Taulukko 2. Kuntien sisäinen ja välinen muuttoliike asukaslukuun suhteutettuna vuosina 1970–2012

Vuodet*	Kuntien sisäinen muuttoliike promilleina tuhatta asukasta kohden	Kuntien välinen muuttoliike promilleina tuhatta asukasta kohden	Maan sisäinen muuttoliike yhteensä promilleina tuhatta asukasta kohden
1970–1974	...	51,5	...
1975–1979	82,2	49,6	124,8
1980–1984	81	40,0	121
1985–1989	83,7	40,9	124,6
1990–1994	84	37,5	121,5
1995–1999	102,1	47,0	149,5
2000–2004	112,7	48,4	161,1
2005–2009	111,6	50,3	161,9
2010–2012	109,0	50,5	159,5

Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot

Muuttoalttius on ylivoimaisesti korkein 20–24 –vuotiaiden ikäryhmässä, jonka muuttoalttius on kasvanut 1,8 -kertaiseksi 1990-luvun vaihteeseen verrattuna. Nuoremmassa 15–19 –vuotiaiden ikäryhmässä muuttojen määrä on jopa 2,3 -kertaistunut ajanjakson 1987–2012 aikana. **Viimeisten vuosien aikana (2010–2012) on muuttoalttius ollut suurempaa kuin koskaan aikaisemmin kolmessa ikäryhmässä (15–19, 35–39 ja 60–64 –vuotiaat).** Esimerkiksi 20–24 –vuotiaiden

muuttoalttius on 11 kertaa suurempi kuin esimerkiksi 60–64-vuotiaiden ja noin 4 kertaa suurempi kuin 35–39 –vuotiaiden. Nuorten ikäluokat ovat merkittävästi pienemmät kuin esimerkiksi 1970-luvulla, mutta nuoret muuttavat aikaisempaa aiemmin pois vanhempien luota ja tekevät useampia muuttoja vuodessa kuin aikaisemmin. Seniorien muuttovirrat ovat vähäiset kaikissa muuttovirroissa, mutta suhteellinen kasvu on ollut kuitenkin kasvussa 1990-luvun alusta lähtien

Taulukko 3. Ikäryhmien muuttoalttius promilleina keskväkiluvun tuhatta asukasta kohden vuosina 1987–2012

Vuodet	Ikäryhmä 15–19	Ikäryhmä 20–24	Ikäryhmä 25–29	Ikäryhmä 30–34	Ikäryhmä 35–39	Ikäryhmä 60–64
1972–1974	46,2	141,4	125,9	71	41,5	15,2
1975–1979	43,5	113,6	94,0	55,8	33,4	12,8
1980–1984	37,6	88,8	95,4	54,4	33,6	12,4
1985–1989	34,0	119,0	104,4	57,4	33,9	12,6
1990–1994	36,7	113,0	93,7	50,8	28,8	10,3
1995–1999	60,6	158,7	115,8	66,5	38,0	13,7
2000–2004	78,5	188,8	130,2	76,4	46,0	15,8
2005–2009	85,2	195,0	135,2	80,1	49,0	17,5
2010–2012	88,6	197,0	132,0	79,6	50,3	17,7

Lähde: Tilastokeskus, väestötillastot

1.1 Metropolialue analyysin kohteena

OECD:n jo vuonna 2003 tekemän tutkimuksen johtopäätöksissä todettiin Helsingin seudun keskeinen osuus kansantalouden kasvun ja hyvinvoinnin moottorina. Metropolialueen merkitys on keskeinen kansallisen kilpailukyvyn näkökulmasta. 2010-luvun volyymitiedot tukevat edelleen vahvasti tutkimuksen johtopäätöksiä: Helsingin seudulla asuu hieman yli neljännes koko maan väestöstä (26,8 % lokakuun 2013 lopussa), mutta seudulla sijaitsee melkein kolmannes työpaikoista (31,4 % vuoden 2011 lopussa), seutu tuottaa yli kolmanneksen koko maan bruttokansantuotteesta (36,1 % vuoden 2010 lopussa) ja seudun osuu T&K – menoista on keskeinen (41,9 % vuoden 2012 lopussa).

Talouden toiminnalla ja dynamiikalla on taipumus keskittyä sinne missä on jo ennestään suuria keskittyneitä. Helsingin seutu on ollut vahvan keskittymisen kohteena vuosikymmenestä toiseen. Keskittyminen metropolialueelle on jopa kiihtynyt viime vuosikymmenien aikana. Helsingin jatkuvan kasvun ansiosta sen vaikutusalue on laajentunut vuosikymmen vuosikymmeneltä. Jatkuva muuttoliike metropolialueelle tavallaan ylläpitää Helsingin seudun ja samalla koko Suomen kilpailukykyä.

Metropolialueen dynamisuutta voi verrata kilpailukyvyn ja elinvoiman näkökulmista kansallisessa kontekstissa lähinnä vain kuuden suuren kaupunkiseudun muodostamaan kokonaisuuteen eli Tampereen, Turun, Oulun, Lahden, Jyväskylän ja Kuopion seutuihin. Metropolialueen ja kuuden suuren kaupunkiseudun väestöpohja oli yhtä suuri vuoden 2013 lopussa: metropolialueella asui 26,9 % ja kuudella kaupunkiseudulla 26,7 % suomalaisista eli yhteensä enemmän kuin joka toinen suomalainen (53,7 %). Muiden makromittarien osalta metropolialue ohittaa kuuden suuren kaupunkiseudun yhteenlasketut arvot. Metropolialueen yhteenlaskettu väestönlisäys oli noin 182.000 henkilöä ja kuuden suuren kaupunkiseudun 160.000 henkilöä. Metropolialueen osuus koko maan BKT:sta oli 35,5 % ja kuuden kaupunkiseudun 24,5 % vuoden 2011 lopussa. Metropolialueella sijaitsee 31,4 % koko maan työpaikoista ja kuudella suurella kaupunkiseudulla yhteensä 26,2 % vuoden 2011 lopussa. Metropolialueen keskittyneisyyttä TKI-kehityksen osalta kuvaa hyvin se, että alue tuottaa 41,9 % koko maan tutkimus- ja tuotekehitysmenoista ja siellä sijaitsee 42,8 % tutkimus- ja tuotekehityshenkilöstöstä ja 43,2 % tutkimustyövuosista. Kuuden kaupunki-

seudun yhteenlaskettu osuus oli 37,9 % tutkimus- ja tuotekehitysmenoista, 37,1 % tutkimus- ja tuotekehityshenkilöstöstä ja 37,4 % tutkimustyövuosista.

Metropolialueen keskeisimmät tulevaisuuden haasteet liittyvät pääkaupunkiseudun hajautumiseen sekä huono- ja hyväosaisten keskittymisestä seuraaviin sosiaalisiin ongelmiin alueen sisällä. Valtioneuvoston metropolipolitiikkaan liittyvässä selonteossa (2010) linjattiin samalla tavalla metropolialueen kehittämisen esteiksi pitkään jatkunut yhdyskuntarakenteen hajautuminen. Metropolialueen talouden kehitykseen liittyvässä julkaisussa (Loikkanen, Laakso ja Susiluoto 2012) nostettiin samalla tavoin esiin maa- ja kaavoituspolitiikan keskeinen rooli tasapainoisen maankäytön turvaamisessa, koska asuntojen hintataso jarruttaa kaupunkialueen kasvua tai jopa pysäyttää kaupunkien suuntautuvan muuttoliikkeen.

Lönnqvistin ja Laakson (2012) mukaan Helsingin seudun kaupunkirakenteen alueellisessa kehityksessä on kaksi suurta muutostrendiä: Ensiksi, kaupunkialueen vyöhykkeittäin tapahtunut laajeneminen ulommaksi alkuperäisestä pääkeskuksesta. Toiseksi, väestön sijoittuminen useisiin laajeneviin taajamiin ja taajamien ulkopuolelle. Helsingin seudun väestö kasvoi noin 182 000 henkilöllä vuosien 2000-2012 välisenä aikana. Helsingin seudun kasvun mittakaavaa kuvaa hyvin se, että koko maan väkiluku kasvoi saman ajanjakson aikana yhteensä 256 000 henkilöllä.

Metropolialue ei ole yksiselitteisesti määriteltävissä. Metropolialueen määrittely on riippuvainen valitusta näkökulmasta ja tarkastelutasosta. Globaalisti tarkasteltuna metropoleilla tai metropolialueilla viitataan usein niin sanottuihin maailmankaupunkien (world cities), jotka ovat kansainvälisen työnjaon ja kehityksen näkökulmasta maailmanlaajuisista merkitystä omaavia poliittisen, taloudellisen ja kulttuurisen vallan keskuksia.

Suomalaisessa kontekstissa metropolialue voidaan määritellä esimerkiksi Sankalan (2013) tavoin **suureksi kaupunkiseuduksi tai kansalliseksi solmukohtaksi, joka muodostuu tiivistä ydinalueesta sekä ympäröivästä vaikutusalueesta.** Jälkimmäinen on toiminnallisesti yhteen kietoutunut keskukseen erilaisten sosiaalisten, taloudellisten ja liikenteellisten virtojen kautta. Tilallisen ja toiminnallisen kokonaisuuden tunnuspiirtei-

nä ovat kehittyneet infrastruktuuri ja liikenneverkosto, laaja kulttuuritarjonta sekä palvelu- ja elinkeinorakenteen monipuolisuus.

Suomessa metropolialueella viitataan pääsääntöisesti Helsingin seutuun tai Helsingin vaikutusalueeseen. Muut suuret kaupunkikeskukset tai kaupungit jätetään metropolialuetta kuvaavien käsitteiden ulkopuolelle, jolloin niiden yhteydessä käytetään usein käsitettä suuret tai keskisuuret kaupungit tai suuret ja keskisuuret kaupunkiseudut. Esimerkiksi Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) määrittelyssä metropolialue muodostaa oman alueensa.

Vakiintuneen eurooppalaisen rajauksen mukaan metropolin ydinalueella asukasluvun tulisi olla noin 500 000 ja koko metropolialueen yhteensä noin 1–1,5 miljoonaa. Tällä rajauksella EU:n alueella sijaitseisi 80 metropolialuetta. Suomesta määritelmän täyttää vain Helsinki ja Helsingin seutu. (Metropolregionen 2007). Kansallisen kontekstin kannalta varsin osuvana voidaan pitää EU-ROCITIES-verkoston käyttämän määritelmän kahta tunnuspiirrettä: ensinnäkin, **metropolialueet ovat selkeitä oman alueensa keskuksia ja toiseksi, metropolialueen asukasluku on vähintään 100 000 – 200 000 asukasta.** Määritelmän täyttävät suomalaisista kaupungeista pääkaupunkiseudun lisäksi Tampere, Turku ja Oulu.

Toisin sanoen metropolialueiden rajaukset ovat hyvin kontekstisidonnaisia ja mahdolliset määritelmät ovat näkökulmasidonnaisuuden vuoksi lähinnä yleispiirteisiä.

Metropolialueen keskeiset haasteet liittyvät, kuten luvun alussa todettiin, sekä metropolialueen yhdyskuntarakenteen hajautumiseen että maankäyttöön ja asumiseen liittyvään epätasapainotilaan.

Voidaan ehkä kärjistäen ja tiivistäen todeta, että **metropolialueella hajautunut yhdyskuntarakente on suurempi ongelma kuin hajautunut kuntarakente.** Kaavoitus on osoittautunut näkökulmasta riippuen toimivaksi tai toimimattomaksi välineeksi, joka joko ohjaa alueelle hyväosaisia muuttajia tai poissulkee huonoosaisia muuttajia.

1.2 Keskittymis- ja kaupungistumiskehityksen voimistuminen

Suomen aluerakenne repeytyi väestöllisestä näkökulmasta 2000-luvulla kasvaviin, supistuviin ja kriisiytyviin kuntiin.

Suomi jakautuu tuoreen Kydön ja Kral-Leszczynskan (2013) tutkimuksen mukaan muuttoliikkeen voimakkuuden, suuntautumisen ja rakenteen suhteen kolmeen kategoriaan: Ensinnäkin, kaupunkiseutujen keskuskuntiin, jotka houkuttelevat sekä maassamuuttajia että maahanmuuttajia. Toiseksi, suurten kaupunkien kehyskuntiin, jotka houkuttelevat asunto- ja ympäristöpereferenssien ohjaamina parhaita veronmaksajia, mutta joihin kohdistuu myös suurimmat palvelutarpeet. Kolmanneksi, maakuntien reuna-alueiden maaseutumaisiin kuntiin, joissa väestörakenne vinoutuu ja yksipuolistuu

Metropolialueen asuntomarkkinoiden toimimattomuudesta ja kohtuuhintaisten asuntojen riittämättömyydestä seuraa se, että muuttoliikkeen ja asuntomarkkinoiden välillä on kiinteä yhteys. **Asuntomarkkinoiden kehitys vaikuttaa muuttoliikkeeseen asuntojen hintojen ja omistusasumisen kautta.** Asuntomarkkinoihin liittyvät tekijät vähentävät metropolialueelle suuntautuvaa tulo-muuttoa muualta Suomesta. Pääkaupunkiseudun asuntojen hintataso verrattuna muuhun Suomeen on omistusasuntojen kohdalla noin 100 prosenttia ja vuokra-asuntojen osalta noin 50 % kalliimpi. Metropolialueelle suuntautuva potentiaalinen tulomuutto olisi vieläkin suurempaa hyvän työpaikkakehityksen ansiosta, jos asuntomarkkinat toimisivat nykyistä paremmin.

Toisaalta esimerkiksi Vänskän (2013) mukaan nykyisessäkin tilanteessa juuri **muuttovoittoisuus on merkittävin seudun korkeaa hintatasoa ylläpitävä tekijä: kun seudulla on työtä tarjolla, ihmiset muuttavat alueelle työn perässä, mikä taas lisää entisestään asuntojen kysyntää.** Jos asuntojen hintatasossa ei tapahdu oleellista muutosta eikä asuntotuotanto nouse merkittävästi nykyisestä tasosta, niin metropolialueen ja muiden suurten kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen hajautuminen ja eriytyminen todennäköisesti jatkuu. Kehityksen voittajia ovat tällöin ensisijaisesti muutamatsuuret tarjontaa hallitsevat rakennusliikkeet (Kytö ja Kral-Leszczynska 2013).

Yhdyskuntarakenteen hajautumisen ja asuntomarkkinoiden ongelmien ratkaisuksi on tarjottu muun muassa hallintomalleihin liittyviä ratkaisuja. Tolkki, Airaksinen ja Haveri (2010) nostivat omassa selvityksessään yhdeksi mahdolliseksi metropolialueen hallintomalliksi niin sanotun Stuttgartin mallin, joka soveltuu hyvin metropolialueen kaltaiseen kompleksiseen ympäristöön. Mallin ideana on se, että metropolialueen yhteisistä toiminnoista vastaisi suoralla vaalilla valittu metropolivaltuusto, jolle kuuluisi maankäytön, asumisen ja liikenteen sekä yhdyskuntarakenteen kehittämisen lisäksi innovaatio- ja elinkeinopolitiikkaan liittyviä tehtäviä. Mallin ydinsisältönä olisi se, että metropolivaltuustolla olisi todellinen päätösvalta alueen kehittämisestä, minkä seurauksena muun muassa yhdyskuntarakenteen hajautumista aiheuttava kuntien maankäyttömonopoli purkautuisi.

nopeimmin, mikä heikentää varsinkin iäkkäiden palveluiden järjestämistä.

Kasvatavat alueet sijaitsevat maantieteellisesti yhä pienemmällä alueella. Nettomuuton yleissuunnat ovat säilyneet samankaltaisena vuosikymmenestä toiseen: sekä maalta kaupunkeihin että Itä- ja Pohjois-Suomesta Etelä- ja Länsi-Suomeen.

Väkiluku kasvaa enää vain joka kolmannessa kunnassa ja seutukunnassa. Maan sisäisestä muuttoliikkeestä sai muuttovoittoa keskimäärin 112 kuntaa ja 21 seutukuntaa vuosina 2000-2009 sekä 101 kuntaa ja 20 seutukuntaa vuosina 2010-2012.

Aluerakenteen samanaikaista keskittymis- ja autioitumiskehitystä kuvaa se, että 2010-luvun taitteessa

jo yhdeksän kymmenestä suomalaisesta asui taa-jamissa, jotka peittivät vain alle kolme prosenttia Suomen maapinta-alasta. Suomen eri alueiden väestönkasvu on kiinteästi sidoksissa kaupunkeihin ja niiden Taulukko 4. Positiivisen väestönkehityksen kunnat osatekijöittäin vuosina 1980-2012* (* alueluokitus takautuvasti 1.1.2013 alueluokituksen mukaan (=320 kuntaa)

toiminnallisiin alueisiin. Kolme viidestä suomalaisesta asui 10 suurimmalla kaupunkiseudulla ja neljä viidestä 20 suurimmalla kaupunkiseudulla.

VÄESTÖNKEHITYKSEN OSATEKI-JÄT / KUNNAT	1980-1989	1990-1999	2000-2009	2010-2012
Luonnollinen väestönlisäys (synty-vyyks-kuolleisuus)	200 (62,5 %)	156 (48,8 %)	118 (36,9 %)	115 (35,9 %)
Kuntien välinen muuttoliike (tulomuutto-lähtömuutto)	135 (42,2 %)	98 (30,6 %)	112 (35,0 %)	101 (31,6 %)
Nettosiirtolaisuus (maahanmuutto-maastamuutto)	211 (65,9 %)	208 (65,0 %)	242 (75,6 %)	275 (85,9 %)

Lähde: Tilastokeskus, väestötillastot

Kaupunkiseutujen välistä polarisoitumista kuvaa niiden saama väestönlisäys tai -vähennys 2000-luvulla. Kehitys näyttää keskittyvän erityisesti metropolialueelle ja sen vaikutusalueelle. Helsingin seutukunnan väestönlisäys oli noin 182 000 asukasta vuosina 2000-2012.

Metropolialueen ohella Tampereen seutu on noussut 2000-luvun aikana yhä vahvemmin toiseksi kansalliseksi keskittymäksi. Tampereen vaikutusalue on laajentunut 2000-luvun aikana liikenneyhteyksien suuntaisesti erityisesti kohti etelää. Kuuden kaupunkiseudun eli Tampereen, Turun, Oulun, Lahden, Jyväskylän ja Kuopion kaupunkiseutujen väestönlisäys oli yhteensä 161 000 asukasta. Viiden muun suuren tai keskisuuren kaupunkiseudun eli Porin, Lappeenrannan, Joensuun, Seinäjoen ja Vaasan väestönlisäys oli yhteensä 12 600 henkilöä vuosina 2000-2012.

12 suurimman kaupunkiseudun väestönlisäys oli yhteensä 355 000 asukasta vuosina 2000-2012 eli noin 27 300 henkilöä vuodessa. Muiden 58 kaupunkiseudun väestönvähennys oli noin 100 000 henkilöä vuosina 2000-2012. Sijainti ja saavutettavuus korostuvat kasvavien alueiden väestönkehityksessä: kaikki nopeimmin kasvaneet kunnat sijaitsevat joko maantietä ja rautatieverkoston varrella, solmupisteissä tai niiden välittömällä vaikutusalueella.

2000-luvun muuttoliikekehitykseen liittyy alueiden polarisoitumisen lisäksi epäsymmetrisyys. Suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen kehityksessä on muuttoliikkeen näkökulmasta suuria eroja. Metropolialueen, Tampereen, Turun, Oulun ja Jyväskylän seuduilla muuttovoittoa saavat sekä keskustaupunki että kaikki sen kehyskunnat. Keskisuurilla kaupunkiseuduilla (Lahden, Kuopion, Porin, Joensuun, Lappeenrannan, Vaasan ja Seinäjoen) keskustaupungit saavat muuttovoittoa, mutta enää vain osa kehyskunnista. Keskisuurten kaupunkiseutujen kehyskuntien kehitys vaihtelee itse asiassa varsin rajusti. Keskustaupunkien välittä-

mässä läheisyydessä olevat kehyskunnat ovat pääsääntöisesti vahvalla kasvu-uralla, mutta etäisyyden kasvaessa muuttotappiot kasvavat.

Muuttoliikkeen suuri trendi on ollut pitkään Suomessa idästä ja pohjoisesta etelään ja länteen sekä maalta kaupunkiin. Kehitys on jatkunut edelleen 2000-luvulla. Suuret kaupungit, kaupunkiseudut ja niiden vaikutusalueet keräävät pääosan muuttovirroista. Suurin osa seutujen välisistä muuttajista on nuoria aikuisia, jotka ovat iältään alle 35-vuotiaita. Opiskelupaikat ja työpaikkatarjonta opiskelunsa päättäneille sekä työntävät että vetävät muuttajia suurille kaupunkiseuduille. **Suurten kaupunkien asemaa on entistään vahvistanut 2000-luvulla lisääntynyt maahanmuutto. Maahanmuutto kohdistuu maan sisäisiä muuttovirtoja painokkaammin suuriin kaupunkeihin.**

Suurten kaupunkiseutujen sisällä tapahtuu muuttoliikettä keskustaupungeista ympärystuntiin varsinkin lapsiperheiden keskuudessa. Tosin viime vuosina muuttovirta suurten kaupunkien kehyskuntiin on heikentynyt ja muuttovirrat ovat kääntyneet kehyskuntia enemmän keskustaupunkeihin. Muuttoliikkeen lisäksi myös luonnollinen väestönkehitys tukee edelleen kaupungistumista. Suuriin kaupunkeihin ja niiden kehyskuntiin on pitkään jatkuneen positiivisen muuttoliikkeen ansiosta kertynyt runsaasti potentiaalisessa laajenemisvaiheessa olevaa ikäluokkaa. Tämä taas lisää lasten määrää samoilla alueilla.

Suomen kaupungistumisaste on laskentatavasta riippuen noin 70 %:n tasolla. Kaupungistumisaste on noin 10–15 prosenttia jäljessä esimerkiksi Ruotsia. Jos Suomen kehitys noudattaa Ruotsin kehitystrendiä niin kuin tähän saakka, muuttoliike kuntien välillä jatkuu nykyisenkaltaisena siihen saakka kunnes kaupungistumisaste saavuttaa noin 85 %:n tason. Tämä tarkoittaisi käytännössä maan sisällä noin 700 000 ihmisen muuttoa kaupunkeihin tai kaupunkiseuduille.

1.3 Valikoiva muuttoliike suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen sisällä

Toinen keskeinen kehityspiirre liittyy valikoivaan muuttoliikkeeseen varsinkin kaikkein suurimmilla kaupunki-

seuduilla. **Neljä viidestä muutosta on niin sanottuja lähimuuttoja eli muutot tapahtuvat joko oman kun-**

nan sisällä tai saman kaupunkiseudun sisällä. Vain yksi viidestä muutosta on niin sanottu kaukokuutto, jolloin ylitetään maakuntien välinen raja. Kaukokuutot ovat luonteeltaan niin sanottuja aitoja muuttoja, jonka seurauksena vaihtuvat muuttajan asuin- tai työpaikka tai päivittäinen elinpiiri. **Asumis- ja ympäristöperustaiset lähimuutot ovat kasvaneet yhtäjaksoisesti 1970-luvun puolivälistä alkaen.**

Kaupunkiseuduilla on kuntien välillä monenlaista vuorovaikutusta, jonka välittävinä tekijöinä ovat muun muassa kuntien välinen muuttoliike, kuntarajat ylittävä pendelöinti, asiointiliikenne ja asukkaiden sekä yritysten sijoittuminen kaupunkiseudun sisällä. Muuttoliike ja muuttajat muovaavat aluerakennetta muuttopäätöksiin liittyvien valintojen kautta. **Muuttoliikkeen tai -virtojen valikoivuus on noussut aikaisempaa keskeisemmäksi tutkimuskohteeksi vasta 2000-luvulla Suomessa.** Muuttovirtojen valikoivuus koskee ensisijaisesti metropolialuetta ja toissijaisesti muita suurimpia kaupunkiseutuja (Tampereen, Turun, Oulun ja Jyväskylän).

Leen (1966) klassisen määritelmän mukaan muuttoliike on yksinkertaisesti valikoivaa vain sen vuoksi, että ihmiset ovat erilaisia henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan, preferensseiltään ja käyttäytymiseltään. Kun eri ihmisten tai väestöryhmien tarpeet ovat erilaiset, muuttavat ihmiset ja väestöryhmät erilaisille alueille. Näin yksinkertainen asia ei tietenkään ole kaupunkiseudun sisäisen kehityksen tai alue- ja yhdyskuntarakenteen näkökulmasta. **Muuttoliikkeen valikoivuus tarkoittaa tiivistettynä sitä, että esimerkiksi jonkun kaupunkiseudun sisällä eri kuntien tulo- ja lähtömuuttajat eroavat merkittävästi toisistaan työmarkkina-asemaltaan, taloudellisilta, sosiaalisilta ja ikään liittyviltä ominaisuuksiltaan.**

Valikoiva muuttoliike kytkeytyy vahvasti asumiseen ja asuontomarkkinoiden kehitykseen suurilla kaupunkiseuduilla. Kuntien maankäyttö- ja kaavoituspolitiikalla on suuri vaikutus siihen, onko kaupunkiseudun sisäinen kehitys tasapainoista vai epätasapainoista muuttajien rakenteen näkökulmasta. Laakson ja Loikkasen (2004) mukaan kunta voi halutessaan vaikuttaa asukasrakenteeseen siten, että se keskittyy esimerkiksi kaavoittamaan vain pientaloasuntojen rakentamista ja välttää sosiaalista asuntotuotantoa. Asukasrakenteen valikointi johtaa ajan mittaan kaupunkiseudun sisällä mosaiikkimaiseen eriytymiskehitykseen. Tällöin yhdet kunnat keskittyvät keski- ja hyvätuloisia houkuttelevaan ja pienituloisia syrjivään kaavoituspolitiikkaan, kun toiset

1.4 Lisääntynyt maahanmuutto

Kolmas erityispiirre liittyy lisääntyneeseen maahanmuuttoon. Ulkomaan kansalaisten määrä ja osuus väkiluvusta on kasvanut nopeasti 2000-luvun aikana. Ulkomaalaisten määrä on kuitenkin alhainen verrattuna esimerkiksi muihin Pohjoismaihin. Suomessa asui 183 000 ulkomaan kansalaista, 245 000 vieraskielistä ja 266 000 ulkomailla syntyneitä vuoden 2011 lopussa. Metropolialueella maahanmuuttajien määrä on kaksinkertais- tunut 2000-luvun aikana.

kunnat joutuvat vastaamaan pienituloisten, nuorten, opiskelijoiden, työttömien ja maahanmuuttajien asuttamisesta sosiaalisen asuntotuotannon keinoin.

Kiistaton tosiasia on, että huono-osaisuuden keskitymät sijaitsevat pääkaupunkiseudulla poikkeuksetta niillä alueilla, joissa on suuri osuus ARA-vuokra-asuntoja. Laakson (2012) mukaan ARA:n asuntojen sijaintitilanne ja -rakenne vaikuttavat asuinalueiden väliseen segregaaion kuvaan pitkälle tulevaisuuteen. Pääkaupunkiseudulla on kaikissa kunnissa asuinalueita, joihin huono-osaisuus ja syrjäytyminen keskittyvät, mutta Helsingissä ongelma on laaja-alaisempi ja syvempi kuin muissa alueen kunnissa. **Helsingin seudun ongelma ei ole nykyisenkaltaisen muuttoliikkeen määrän ja rakenteen näkökulmasta tulojen, vaan kustannusten epätasainen jakautuminen kuntien välillä.** Tämä tulee selkeimmin esiin maahanmuuttajien kotouttamiseen, syrjäytymiseen ja asunottomuuteen liittyvien kustannusten epätasaisena jakautumisena seudun kuntien välillä. Tämä vauhdittaa osaltaan saman toiminnallisen alueen kuntien välistä eriytymistä.

Suuret erot tulo- ja lähtömuuttajien profiilissa saman toiminnallisen alueen sisällä aiheuttavat tavallisesti kitkaa erityisesti alueen keskuskaupungin ja kehyskuntien välillä. Tulo- ja lähtömuuttajien rakenteessa olevat merkittävät erot ovat kehyskuntien näkökulmasta tervettä kilpailua ja keskuskaupungin näkökulmasta seudun sisäistä osaoptimointia. Molemmassa näkökulmista on perusteensa.

Muuttajien ikärakenne vaikuttaa kuntien tulo- ja meno-vaikutuksiin, jonka vuoksi muuttajien ikärakenteella on keskeinen vaikutus kuntien talouskehityksen kannalta. **Muuttoliikkeen valikoivuutta lisää se, että keskimäärin kaksi kolmesta muuttajasta on iältään alle 35-vuotiaita ja noin puolet kaikista muutoista tehdään ikävuosien 20–34 aikana.** Väestön ikääntyessä muuttoliikkeen suhteellinen merkitys kasvaa, koska nuoret, opiskelijat tai työuran alkuvaiheessa olevat nuoret aikuiset ovat ylliedustettuina muuttajien joukossa ja heidän muuttonsa kohdentuvat alueellisesti epätasaisesti.

Valikoivuus tulee iän tavoin esiin muun muassa muuttajien työmarkkina-asemassa, tulo- ja koulutustasossa. Työllisten, koulutettujen ja nuorten aikuisten asuinpaikkaan liittyvät valinnat vaikuttavat suoraan alueiden elinvoimaan. Muuttoliikkeen valikoivuuteen metropolialueella keskitytään tämän analyysin luvussa 5.

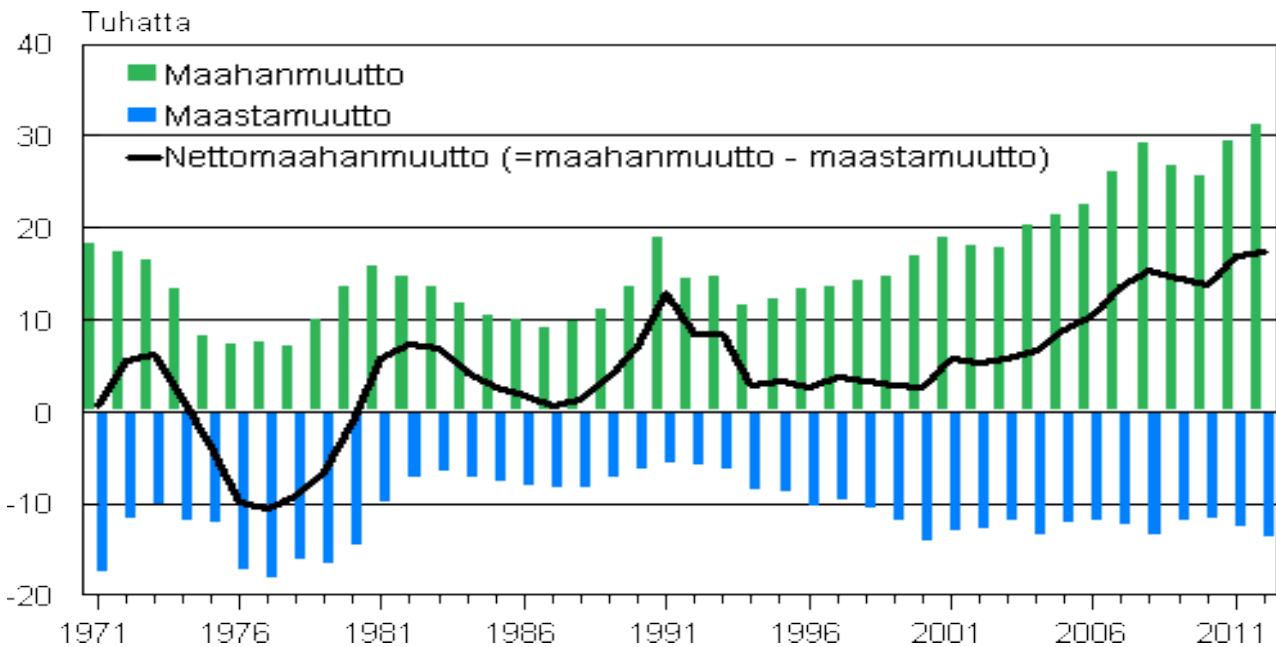
Suomen väestöstä oli alle kuusi prosenttia ulkomailla syntyneitä tai toisen polven maahanmuuttajia vuoden 2011 lopussa. Esimerkiksi Ruotsissa ulkomailla syntyneitä on noin kolme kertaa enemmän (15 %) ja toisen polven maahanmuuttajakin jo noin viisi prosenttia koko väestöstä. Norjassa ja Tanskassa ulkomailla syntyneiden osuus on kaksinkertainen (10 %) Suomeen verrattuna. Ulkomaan kansalaisten osuus on noin 3,3 % koko maan väestöstä. Vaikka ulkomaan kansalaisten määrä on alhainen, on kasvuvauhti ollut varsin ripeää. Suomessa oli noin 22 000 ulkomaan kansalaista vuon-

na 1990, mutta määrä kasvoi noin 90 000 henkilöön vuonna 2000 ja edelleen noin 183 000 henkilöön vuoden 2011 lopussa. Suomen ja ulkomaiden välisessä muuttoliikkeessä kaikki maakunnat ovat muuttovoitollisia. Siirtolaisuus tasapainottaa usean sellaisenkin maakunnan muuttotasetta, jotka kärsivät muuttotappioista maan sisäisessä muuttoliikkeessä. Nettosiirtolaisuus oli tappiollinen vain kuudessa maakunnassa. Vuosina 2000–2012 suurin osa kunnista (neljä viidestä) sai muuttovoittoa maahanmuutosta lisääntyneen maahanmuuton ja alhaisen lähtötason ansiosta.

Maahanmuutto on usealla alueella joko väestönkehityksen dynaamisin osatekijä tai ylipäättään ainoa positiivinen osatekijä. Vieraskieliset keskittyvät jopa kantaväestöä enemmän harvoin kuntiin. Asukasluvultaan neljässä suurimmassa kunnassa (Helsinki, Espoo, Tampere ja Vantaa) asuu lähes neljännes väestöstä, mutta noin puolet vieraskielisestä väestöstä. Vieraskie-

listä neljä viidestä (75 %) asuu 17 kunnassa. Helsingissä asuu sekä lukumäärällisesti että suhteellisesti eniten vieraskielisiä. Vuoden 2012 lopussa Helsingissä asui runsaat 73 000 vieraskielistä, mikä oli 12,2 prosenttia pääkaupungin väestöstä. Helsingin jälkeen vieraskielisten osuudet väestöstä olivat vuonna 2012 korkeimmat Vantaalla (11,9 prosenttia) ja Espoossa (11,3 prosenttia).

Metropolialueen keskuskaupungeissa eli Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla maahanmuuttajien osuus väestöstä on yli kolmikertainen kehyskuntiin nähden. Lisäksi maahanmuuttajien osuus on kasvanut eniten siellä, missä maahanmuuttajien osuus on jo ennestään korkeampi. Maahanmuuttajien absoluuttiset määrälliset erot kertovat olennaisen: kolmessa keskuskaupungissa oli noin 120 000 maahanmuuttajaa vuoden 2012 lopussa, kun kehyskunnissa vastaava lukumäärä jäi yhteensä noin 11 000 henkilöön.

Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot

Kuvio 1. Maahan-, maasta- ja nettomaahanmuutto vuosien 1971-2012 välisenä aikana

Helsingin seudulle muuttaa arvioiden mukaan noin 150 000 vieraskielistä lisää vuoteen 2020 mennessä. Tämä on haste kaupunkiseudun sisällä erityisesti asuntomarkkinoiden toimivuuden näkökulmasta. Tällä hetkellä noin seitsemän kymmenestä vieraskielisestä asuu vuokra-asunnoissa, jotka taas ovat keskittyneet erityisesti metropolialueen keskuskaupunkeihin ja siellä keskimääräistä enemmän määrätuille asuinalueille. Kehitykseen liittyy kaksi vakavaa riskiä. Ensinnäkin, metropolialueen sosiaalisen eheyden ja tasapuolisuuden näkökulmasta vieraskielisten alueellinen keskittyminen aiheuttaa epätasapainoa kaupunkiseudun sisällä. Toiseksi, sosiaalisen segregation riski kasvaa huomattavasti, kun tietyt ryhmät ovat yliedustettuina yksillä

alueilla ja aliedustettuina toisilla alueilla. Jo nyt on havaittavissa maahanmuuttajien keskittymistä tietyille alueille, joihin on keskittynyt muuta huono-osaisuutta.

Siirtolaisuuden keskeinen osuus väestönlisäyksessä ilmenee metropolialueen keskuskaupunkien lisäksi Uudenmaan maakunnan luvuissa. Uudenmaan maakuntaan tulomuutti yhteensä 136 280 maahanmuuttajaa vuosien 2000-2012 välisenä aikana. Kaksi kolmannesta (67 %) maahanmuuttajista tuli Euroopasta ja tästä joukosta neljä viidestä (79 %) muista EU-maista (EU-27). Vajaa viidennes (17 %) maahanmuuttajista oli lähtöisin Aasiasta, 7 % Pohjois- ja Etelä-Amerikasta, 6 % Afrikasta ja 1 % Oseaniasta.

2. ANALYYSIN VIITEKEHYS, TAVOITTEET JA AINEISTOT

2.1 Analyysin viitekehys

Tämän analyysin viitekehystenä käytetään niin sanottua positiivisen kasvun kehää, jossa muuttoliikettä ja muuttoa analysoidaan viiden seudulle kasvuetua tuottavan uusiutumisen ja kilpailukykytekijän kautta.

Seuraavassa luettelossa on lyhyesti ja tiiviisti kuvattu viisi kasvuetua tuottavaa tekijää. Mitä useampi kasvuetua tuottava asia toteutuu alueella, sitä paremmat edellytykset alueella on kasvu. Alueen kilpailukykyyn kannalta merkitykselliset kasvuedut täydentävät toinen toisiaan.

1. Aluetu

Alue saa puolelleen alkuedun historiallisen kehityksen, alueellisen työnjaon tai tapahtuneen kehityksen tuloksena. Aluetu syntyy aluksi erinomaiseen luonnonmaantieteelliseen sijaintiin ansiosta. Aluetua vahvistaa keskittymiskehitys. Alueen kasvukehä laajenee ja lukkiutuu niin sanotuksi positiivisen kasvun kehäksi, jolloin kasvu synnyttää uutta kasvua. Hyviä esimerkkejä alkuedun kaupungeista ovat esimerkiksi Helsinki, Turku, Tampere, Oulu ja Pori. **Helsingillä, metropolialueella ja Helsingin laajenevalla vaikutusalueella on puolellaan kiistaton aluetu.**

2. Saavutettavuusetu

Alueen saavutettavuusetu perustuu alueen optimaaliseen sijaintiin suhteessa muihin keskittymiin, verkostoihin tai logistisiin solmupisteisiin. Hyvä saavutettavuus perustuu toimiviin maantie-, rautatie-, lento-, satama- ja muihin väylä- ja liikennekäytävyyhteyksiin. Metropolialueen **sijainti- ja saavutettavuusetu on liikenneverkon ja maantie-, rautatie- ja lentoyhteyksien osalta yliverlainen.**

3. Demografinen etu

Alueen demografinen etu perustuu alueen positiiviseen väestönkehitykseen, joka pitää sisällään luonnollisen väestönlisäyksen ja muuttoliikkeen (maassamuutto ja siirtolaisuus). **Metropolialueen kaikki väestönkehityksen osatekijät ovat olleet yhtäjaksoisella kasvurallalla vuosikymmenestä toiseen.**

4. Rakennettu eli strateginen etu

Alueen rakennettu tai strateginen etu perustuu alueen tietoihin strategisiin valintoihin ja pitkäjänteiseen kehittämiseen, jolloin alue panostaa järjestelmällisesti valittuihin painopisteisiin tulevaisuuslähtöisesti alueen yhteisen ja kestävä edun näkökulmasta. Positiivinen uusiutuminen käynnistyy usein rakennemuutoksen tai sisäisen ja/tai ulkoisen shokin seurauksena. Ennakointi- ja muutosherkkyys korostuu tavassa reagoida muuttuneeseen tilanteeseen.

5. Mentaalinen etu

Alueen mentaalinen etu perustuu alueen tahtotilaan, jossa korostuu positiivisten mielikuvien luominen. Ulkopuolisten (elinkeinoelämä, valtio, EU jne.) ja omilla päätöksillä on iso ohjaava merkitys. Onnellisilla sattumilla, tapahtumilla ja ulkopuolisilla päätöksillä on iso merkitys. Pienestä tai vähäpätöisestä voi kasvaa vähitellen isoa ja merkittävää jne.

Positiivisen kasvun kehässä on toisin sanoen kyse eräänlaisista kerrannaisvaikutusten ketjusta, jossa yksi positiivinen muutostekijä johtaa toiseen, joka johtaa taas kolmanteen ja niin edespäin kehämäisesti.

Positiivisten vaikutusten kehä lukkiutuu ja kasvu ruokkii uutta kasvua. Positiivisen kasvun kehälle pääseminen edellyttää yhden tai useamman kasvuedun toteutumista. **Kasvuedut eivät toteudu vahingossa tai sattumalta alku- ja sijaintietua lukuun ottamatta, vaan alueen omilla tavoitteilla, valinnoilla ja päätöksillä on keskeinen merkitys.**

Positiivisen kasvun kehän vaiheet voidaan jakaa edelleen kuuteen eri vaiheeseen, jotka täydentävät toisiaan ja ovat sidoksissa toisiinsa. Metropolialue on hyvä esimerkki alueesta, jossa positiivisen kasvun kehävaikutukset kumuloituvat kerta toisensa jälkeen. Positiivisen kasvun kehän vaiheet on esitetty kuviossa 2.

Alue voi joutua vastaavasti myös negatiivisen kasvun kehälle, jolloin samat vaiheet etenevät päinvastaiseen suuntaan eli työpaikkojen väheneminen johtaa aktiivikäisten poismuuttoon, markkinoiden supistumiseen, vetovoiman laskemiseen, edelleen lisääntyviin poismuuttoihin ja niin edespäin vahvistaen alueen negatiivista kokonaiskehitystä.

POSITIIVISEN KASVUN KEHÄN KUUSI VAIHETTA

Kuvio 2. Positiivisen kasvun kehän kuusi vaihetta

2.2 Tutkimusaineisto

Analyysin tutkimusaineiston muodostavat Tilastokeskuksen avoimet tilastot ja maksulliset tilastotietokannat ja -rekisterit. Muuttoliikettä koskevat määrälliset tiedot perustuvat Tilastokeskuksen StatFin -tietokannan vuositaulukoihin vuosien 2000–2013 välisenä aikana.

Muuttoliikkeen rakennetta koskevat tiedot perustuvat Tilastokeskuksen Muuttajien taustatiedot -tietokannan vuositaulukoihin vuosien 2000–2011 välisenä aikana.

2.3 Analyysin kohde ja tavoitteet

Analyysin kohteena on niin sanottu metropolialue, johon kuuluu pitkän keskinäisen yhteistyön ja kehittämistoimenpiteiden osalta 14 kuntaa: Espoo, Helsinki, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula, Vantaa ja Vihti. **Kuntajoukko ei ole virallinen aluerajaus, vaan perustuu alueen kuntien vapaaehtoiseen yhteistyörakenteisiin ja –järjestelyihin.** Metropolialuetta tarkastellaan niin kokonaisuutena kuin sen yksittäisten kuntien kautta. Lisäksi Helsinkiä, Espoota ja Vantaata eli metropolialueen kolmea keskuskaupunkia tarkastellaan erillään kehyskunnista. Erillisen tarkastelun avulla halutaan perusteellisemmin tuoda esiin kaupunkiseudun sisäistä rakenteellista dynamiikkaa sekä keskuskaupunkien että kehyskuntien näkökulmasta, koska varsinkin valikoiva muuttoliike vaikuttaa seudun sisäiseen kehitykseen, keskinäisriippuvuuteen ja eriytymiskehitykseen.

Metropolialueen 14 kuntaan ovat syvemmän analyysin kohteena, mutta samalla periaatteella olisi mahdollista tarkastella laajempaa aluetta, joka ulottuu vyöhykkeittäin koko Uudenmaan maakunnan alueelle ja osittain pen-

Lisäksi analyysin yhteydessä hyödynnetään muita Tilastokeskuksen väestönkehitykseen ja muuttoliikkeen liittyviä tilastotietoja sekä muita käytettävissä olevia kirjoittajan omia ja muiden tekemiä muuttoliikkeen liittyviä tutkimuksia, selvityksiä, kartoituksia ja analyyskejä.

Lisäksi analyysissä hyödynnetään Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) vyöhykkeisyyteen perustuvia kartta-aineistoja.

delöinnin osalta naapurimaakuntiinkin. **Aluerajauksen kannalta voisi olla jatkossa perusteltua tarkastella Uudenmaan maakuntaa yleisellä tasolla yhtenä kokonaisuutena tai työssäkäyntialueena, ja eriyttää sen jälkeen analyysi edelleen vyöhykkeittäin ydin-, kehys- ja reuna-alueelle.**

Metropolialueen kilpailukykyä analysoitiin erikseen sekä määrällisten että rakenteellisten indikaattorien perusteella. Tulokset esitetään koostetaulukoissa niin absoluuttisina kuin suhteellisinakin lukuina. Jälkimmäiset esitetään aidon vertailun mahdollistamiseksi pääsääntöisesti promilleina keskväkiluvun tuhatta asukasta kohden väestötieteen tutkimusperinteen mukaisesti.

Selvityksessä käytetty alueluokittelu perustuu vuoden 2013 aluejakoon.

Analyysin keskeisenä tavoitteena oli yhdistää toisiinsa määrällistä ja rakenteellista muuttoliikettä koskevaa tilastotietoa. Määrällisiin aineistoihin tukeutuminen johtaa usein pinnallisiin ja tulkinnanvaraisiin tuloksiin, jos analyysin aikajänne käsittää lyhyen ajan-

jakson tai analyysin kohteena oleva alue on väestömäärältään pieni. Määrällisiä aineistoja käyttämällä ei voida myöskään tehdä luotettavia johtopäätöksiä etenkin kuntatalouden sekä sosiaalisen ja demografisen kehityksen näkökulmasta.

Alueiden kannalta kriittinen kysymys on, keitä ovat tulo- ja lähtömuuttajat taloudellisilta, sosiaalisilta ja demografisilta ominaisuuksiltaan ja mitä seurausvaikutuksia muuttajien rakenteesta on kuntatalouteen ja väestörakenteeseen lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.

2.4 Analyysin käsitteet

Nettomuutto tarkoittaa tulo- ja lähtömuuton välistä erotusta. **Nettosiirtolaisuus** kuvaa maahan- ja maastamuuton välistä erotusta. **Maassamuutto** tarkoittaa kuntien välistä muuttoliikettä maan rajojen sisäpuolella, **siirtolaisuus** taas maan rajat ylittävää muuttoliikettä. Muuttojen määrällinen kehitys ilmaistaan absoluuttisina lukuina ja suhteellinen kehitys joko prosentteina tai promilleina suhteessa keskiväkilukuun. **Keskiväkiluku** on erikseen määritellyn alueen väkiluvun keskiarvo erikseen määriteltynä aikana.

Muuttoliikkeen valikoivuudella tarkoitetaan tulo- ja lähtömuuttajien ominaisuuksien tai profiilien välillä olevia eroja.

Työmarkkina-asema voi olla työllinen (työssä oleva), työtön tai työvoiman ulkopuolinen (lapsi, eläkeläinen, opiskelija, varusmies tai muu työvoimaan kuulumaton).

Koulutusaste perustuu Tilastokeskuksen yleiseen luokitukseen, jossa erotetaan toisistaan perusasteen, keskiasteen ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneet.

Alueiden demografiseen kehitykseen liittyviä luotettavia johtopäätöksiä voidaan tehdä, jos analyysin aikajänne on vähintään viisi vuotta. Tämän analyysin aikajänne on määrällisten aineistojen osalta vuodet 2000–2012 (väestönlisäyksen osalta tarkasteluajanjakso ulottuu vuodesta 2000 vuoden 2013 marraskuun loppuun) ja rakenteellisten ominaisuuksien osalta vuodet 2000–2011.

Tulokertymä tarkoittaa jonkun alueen kaikkien tulo- ja lähtömuuttajien kalenterivuoden aikana kertyneitä kaikkia tuloja (valtionveronalaiset tulot, kunnallisveronalaiset tulot, yrittäjätulot ja muut tulot). Alueen tulokertymä saadaan vähentämällä kaikkien tulomuuttajien kaikki tulot kaikkien lähtömuuttajien kaikista tuloista. Tulokertymä voi olla joko positiivinen tai negatiivinen. Kyse on laskennallisesta luvusta, joka ei toteudu sellaisenaan kunnan tilinpäätöksessä.

Keskimääräiset tulot ilmaisevat alueen kaikkien tulo- tai lähtömuuttajien keskimääräiset tulot kalenterivuoden aikana.

Muuttojen suuntautumisella, kohdentumisella tai muuttojen suunnilla tarkoitetaan tulo- ja lähtömuuttajien muuttojen tulo- tai lähtöaluetta maakunnittain, seutukunnittain ja kunnittain.

3. HELSINGIN SEUDUN ALUEELLINEN KILPAILUKYKY

Alueellisella kilpailukyvyllä tarkoitetaan alueiden kykyä synnyttää, houkuttaa ja ylläpitää toimintaa, joka lisää alueen taloudellista ja sitä kautta syntyvää ja lisääntyvää alueellista kokonaisuhyvinvointia. Kilpailukykyisellä alueella on ominaisuuksia, joiden avulla se voi osallistua kilpailuun muiden alueiden kanssa. **Kilpailuetua muihin alueisiin nähden saavutetaan, jos alue pystyy tuottamaan jonkin sellaisen ominaisuuden, jonka avulla se erottuu edukseen muista alueista.**

Alueellista kilpailukykyä voidaan tarkastella myös esimerkiksi yritysten sijaintipaikka- ja investointipäätösten näkökulmasta tai kuinka vetovoimainen alue on osaa- van työvoiman liikkuvuuden näkökulmasta. **Aluetta voidaan pitää kilpailukykyisenä, mikäli sillä on ominaisuuksia, joita yritykset tai avainmuuttajaryhmät pitävät tärkeinä sijoittumispäätöstä tehtäessä.** Kilpailukyky kuvaa tällöin yritysten, alueen ja työvoiman toimintaympäristöä, kykyä ylläpitää alueella jo sijaitsevien yritysten toimintaedellytyksiä ja houkuttaa alueelle uusia asukkaita, yrityksiä ja investointeja. Tässä mielessä muuttoliike ylläpitää Helsingin seudun ja samalla koko Suomen kilpailukykyä. (Vuori ja Nivalainen 2012)

Alueen pitkäjänteinen menestyminen on kuitenkin hyvin monesta asiasta kiinni. Siihen vaikuttavat kaikki alueen toimijat: asukkaat, yritykset, yhteisöt ja julkinen valta. Myös alueen sijainnilla, sen liikenneyhteyksillä ja -verkostoilla on suuri merkitys. Koulutettujen ihmisten ja alueellisen kehityksen välinen positiivinen yhteys on todennettu useissa tutkimuksissa.

3.1 Bruttokansantuotteen kehitys vuosina 2000-2010

Alueen bruttokansantuotteen kehitys ja muutos ovat hyviä yleismittareita aluekehityksen muutosdynamiikan ymmärtämisessä. Taulukossa 5. on verrattu Helsingin seudun kehitystä 12 verrokiseutuun bruttokansantuotteen kehityksen, muutoksen ja indeksin kehityksen näkökulmasta.

Helsingin seudun bruttokansantuote oli asukasta kohden laskettuna korkein vuonna 2000 ja 2011. Helsingin seudun BKT asukasta kohden oli 42 prosenttia korkeampi kuin koko maan keskiarvo vuonna 2000 ja 34 prosenttia korkeampi vuonna 2011. Oulun seudun BKT asukasta kohden oli toiseksi korkein ja Tampereen seudun kolmanneksi korkein vuonna 2000. Helsingin seudun BKT asukasta kohden oli noin 8000 euroa korkeampi asukasta kohden kuin toiseksi korkeimman Oulun seudun ja 10 300 euroa Tampereen seutua korkeampi vuonna 2000. **Helsingin seudun indeksiluku**

Esimerkiksi yrityksille osaavan työvoiman saatavuus on eräs tärkeimmistä sijaintiin vaikuttavista tekijöistä.

Alueet eivät toimi eristyksissä, vaan kunkin alueen menestymiseen vaikuttavat suurena määrin maan muiden alueiden ja ulkomaiden vaikutus. Alueiden taloudet ovat osa kansainvälistä taloutta, jossa kaikkien toimijoiden päätöksillä ja toiminnalla on vaikutusta toisiinsa. **Menestymisen edellytykset muuttuvat ajan kuluessa ja osa kilpailukykyyn vaikuttavista tekijöistä voi muuttua hyvinkin nopeasti.**

Seuraavassa osiossa tarkastellaan Helsingin seudullista kilpailukykyä suhteessa 12 suurimpaan seutukuntaan. **Suurten ja keskisuurten kaupunkien rooli kohoaa kansantalouden hyvinvoinnissa ja kasvussa, sillä 12 suurinta kaupunkiseutua tuotti 67,9 % Suomen bruttokansantuotteesta, niiden alueella asui 61,8 % koko maan väestöstä ja niissä sijaitti 66,4 % koko maan työpaikoista vuonna 2010.** Väestönkasvu, muutovoitot, talouskasvu, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-osaaminen ja eri toimialojen arvonnalisäys keskittyvät suuriin kaupunkeihin ja kaupunkiseuduille.

Kilpailukykyä verrataan bruttokansantuotteen, työllisyyden, väestönlisäyksen, osaamisrakenteen, yritysdynamiikan ja kuntatalouden näkökulmasta. Lukuina käytetään absoluuttisia ja indeksilukuja 2000-luvun kehityksen osalta. Helsingin seutu on Suomen suurin seutukunta.

141,6 oli ylivoimainen verrattuna koko maan indeksilukuun 100 vuonna 2000.

Helsingin seudun BKT asukasta kohden oli edelleen korkein vertailuseuduista ja kaikista seuduista (69) vuonna 2011, mutta suhteellinen etumatka oli ka- ventunut hieman 2000-luvun aikana. Helsingin seudun bruttokansantuotteen indeksiluku oli alempi vuonna 2011 kuin vuonna 2000 suhteessa koko maan indeksilukuun. Helsingin seudun bruttokansantuote oli noin 6000 euroa korkeampi kuin toiseksi nousseen Vaasan seudun vuonna 2011. Tampereen seudun BKT asukasta kohden oli edelleen kolmanneksi korkein, mutta ero Helsingin seutuun oli kasvanut 12 000 euroon asukasta kohden. Vaasan, Seinäjoen ja Kuopion seudun asema parantui BKT:n osalta sekä määrällisesti että suhteellisesti selvästi eniten 2000-luvun aikana.

Taulukko 5. Bruttokansantuotteen kehitys ja muutos vuosina 2000-2011

Seutukunta	BKTA 2000	BKTA 2011	Muutos € abs. 2000-2011	Muutos %	Indeksi 2000 (100=koko maa vuonna 2000)	Indeksi 2011 (100=koko maa vuonna 2011)
Helsingin	36159	46999	10840	29,8	141,6	134,2
Vaasan	25201	41029	15828	62,8	98,7	117,2
Tampereen	25787	34904	9117	35,4	101	99,7
Oulun	28063	31845	3782	13,5	109,9	90,9
Turun	23965	34030	10065	42	93,8	97,2
Kuopion	21238	33591	12353	58,2	83,2	95,9
Lappeenrannan	26017	34624	8607	33,1	101,9	98,9
Seinäjoen	19554	31243	11689	59,8	76,6	89,2
Porin	22033	31096	9063	41,1	86,3	88,8
Jyväskylän	20411	29422	9011	44,1	79,9	84
Joensuun	19882	29034	9152	46	77,9	82,9
Lahden	20509	28486	7977	38,9	80,3	81,4
Hämeenlinnan	21736	29250	7514	34,6	85,1	83,5

Lähde: Tilastokeskus

3.2 Työllisyyskehitys vuosina 2000-2012

Alueiden työllisyyskehitystä analysoidaan työllisyys- ja työttömyysasteen kehityksen avulla. Työllisyysaste kuvaa työllisten 15-64 –vuotiaiden osuutta samanikäisestä väestöstä. Työttömyysaste taas kuvaa työttömien osuutta 15-74 –vuotiaasta väestöstä.

Molemmat mittarit seuraavat sekä alueen työpaikkakehitystä että suhdanteita. **Noususuhdanteessa työllisyysaste nousee ja työttömyysaste laskee. Laskeusuhdanteessa tilanne kehittyy päinvastaiseen suuntaan.**

Taulukko 6. Työllisyysasteen kehitys, muutos ja indeksi vuosina 2000-2012

Seutukunta	Työllisyysaste % 2000	Työllisyysaste % 2012	Muutos %-yks.	Indeksi 2000 (100=koko maa 2000)	Indeksi 2012 (100=koko maa 2000)
Helsingin	74,3	74,4	0,1	107,7	107,8
Vaasan	69,8	74,4	4,6	101,2	107,8
Hämeenlinnan	67,1	72	4,9	97,2	104,3
Seinäjoen	67,5	71,9	4,4	97,8	104,2
Turun	68,3	69,9	1,6	99	101,3
Tampereen	67,5	69,7	2,2	97,8	101
Kuopion	62	67,9	5,9	89,9	98,4
Porin	62,7	67,9	5,2	90,9	98,4
Oulun	66,1	67,4	1,3	95,8	97,7
Lahden	65,3	67,4	2,1	94,6	97,7
Lappeenrannan	63,6	67,4	3,8	92,2	97,7
Jyväskylän	63,6	67	3,4	92,2	97,1
Joensuun	59,2	63,3	4,1	85,8	91,7

Lähde: Tilastokeskus

Koko maan työllisyysaste nousi varsin vähän 2000-luvun aikana. Vuonna 2000 koko maan työllisyysaste oli 69 % ja nousi 70 %:n vuonna 2012.

Verrokkiseuduista vain Helsingin ja Vaasan seudut ylittivät koko maan työllisyysasteen vuonna 2000. Vuonna 2012 koko maan työllisyysasteen ylittivät Helsingin, Vaasan, Hämeenlinnan ja Seinäjoen seudut.

Helsingin seudun työllisyysaste oli korkein vuonna 2000 ja 2012, mutta muutosprosentti oli korkean lähtötason vuoksi alhaisin koko joukosta.

Työllisyysaste kohosi eniten 2000-luvulla Kuopion, Porin ja Hämeenlinnan seuduilla. Koko maan työttömyysaste aleni vain 0,3 %-yksikköä vuosien 2000-2012 välisenä aikana: vuonna 2000 koko maan työttömyysaste oli 10,3 % ja vuonna 2012 se oli 10,0 %.

Koko maan työttömyysasteen alittivat verokkiseuduista vain Helsingin ja Vaasan seudut vuonna 2000. Vuonna 2012 koko maan työttömyysasteen alittivat Vaasan, Helsingin, Seinäjoen, Hämeenlinnan, Turun ja Kuopion seudut.

Työttömyysasteen erot olivat suuret verokkiseutujen välillä. Vaasan työttömyysaste oli 2,1 kertaa alhaisempi kuin esimerkiksi Joensuun seutukunnassa.

Helsingin työttömyysaste oli alhaisin vuonna 2000 ja toiseksi alhaisin vuonna 2012 Vaasan seudun jälkeen. Helsingin seudun työttömyysasteen muutosprosentti laski vähiten vertailujoukosta 2000-luvun aikana. Vaasan seudun työttömyysasteen lasku (3,3 %-yksikköä) oli merkittävä ottaen huomioon varsin hyvän lähtötilanteen..

Työttömyysaste laski 2000-luvun aikana eniten Porin, Kuopion ja Hämeenlinnan seuduilla.

Taulukko 7. Työttömyysasteen kehitys, muutos ja indeksi vuosina 2000-2012

Seutukunta	Työttömyysaste % 2000	Työttömyysaste % 2012	Muutos %-yks.	Indeksi 2000	Indeksi 2012
Vaasan	9,9	6,6	-3,3	96,1	64,1
Helsingin	7,4	7	-0,4	71,8	68
Seinäjoen	11,2	8,1	-3,1	108,7	78,6
Hämeenlinnan	12,9	8,9	-4	125,2	86,4
Turun	11,4	10	-1,4	110,7	97,1
Kuopion	15,4	10	-5,4	149,5	97,1
Tampereen	13	11	-2	126,2	106,8
Porin	17,2	11,7	-5,5	167	113,6
Oulun	13,1	11,8	-1,3	127,2	114,6
Lappeenrannan	15,1	12,1	-3	146,6	117,5
Lahden	15,1	12,4	-2,7	146,6	120,4
Jyväskylän	15,5	12,5	-3	150,5	121,4
Joensuun	18,2	14,2	-4	176,7	137,9

Lähde: Tilastokeskus

3.3 Väestönkehitys ja muuttovetovoima vuosina 2000-2012

Alueiden väestönkehitystä analysoitiin väestönlisäyksen ja muuttovetovoiman näkökulmasta. Väestönlisäyksessä huomioitiin väestönkehityksen kaikki osatekijät ja suhteutettiin lisäys tai vähennys keskiväkilukuun vuosina 2000-2006 ja 2007-2013. Muuttovetovoiman kohdalla huomioitiin vain maan sisäinen muuttoliike.

Muuttovetovoima kuvaa alueen houkuttelevuutta muuttajien näkökulmasta. Alue voi olla vetovoimainen muuttajien näkökulmasta useasta eri syystä, kuten olemassa olevan tai potentiaalisen työpaikkakehityksen, ansaintamahdollisuuksien, koulutustarjonnan laajuuden, sijainnin, mieli- tai mainekuvan ansiosta jne. Muuttovetovoima on toimiva mittari kuvaamaan alueen olemassa olevaa ja varsinkin tulevaa potentiaalia uusien asukkaiden, yritysten ja investointien näkökulmasta.

Taulukon 8. arvot ilmaistaan promilleina keskiväkiluvun tuhatta asukasta kohden kahtena poikkileikkaushetkenä eli vuosina 2000-2006 ja 2007-2012. **Väestönlisäys oli positiivinen kaikilla muilla seuduilla paitsi Porin seudulla molempina ajanjaksoina.** Helsingin, Tampe-

reen ja Oulun seudut saivat eniten määrällistä väestönlisäystä sekä vuosina 2000-2006 että 2007-2013. Helsingin seudun väkiluku kasvoi yhteensä noin 182 000 henkilöllä, Tampereen seutu noin 50 000 henkilöllä ja Oulun seutu noin 45 000 henkilöllä vuosien 2000-2012 välisenä aikana. Kolmen em. kaupunkiseudun yhteenlaskettu väestönlisäys oli noin 283 000 henkilöä vuosien 2000-2012 välisenä aikana.

Väestönlisäys oli asukasluvuun suhteutettuna ylivoimaisesti suurinta Oulun seudulla molempina ajanjaksoina. Tampereen seudun väestönlisäys oli toiseksi ripeintä ja Jyväskylän seudun kolmanneksi suurinta vuosina 2000-2006. Helsingin seudun väestönlisäys oli taas toiseksi nopeinta ja Tampereen kolmanneksi suurinta asukasluvuun suhteutettuna vuosina 2007-2012. Vaasan ja Seinäjoen väestö kasvoi suhteellisesti eniten vuosina 2007-2012 verrattuna 2000-luvun alkuun.

Helsingin seutu kasvoi keskimäärin 14 000 henkilöllä vuodessa vuosien 2000-2012 välisenä aikana. Väestön-

lisäys oli optimaalisessa tasapainossa eri väestönkehityksen osatekijöiden suhteen: väestönlisäyksestä luonnollisen väestönlisäyksen osuus oli 49,7 % ja muutto-

liikkeen 50,3 %. Väestönlisäyksessä maan sisäisen muuttoliikkeen osuus oli 40 % ja siirtolaisuuden 60 %.

Taulukko 8. Väestönlisäys tuhatta asukasta kohden (promillea) vuosina 2000-2006 ja 2007-2012

Seutukunta	Väestönlisäys 2000-2006 abs.	Väestönlisäys 2000-2006 promillea	Väestönlisäys 2007-2012 abs.	Väestönlisäys 2007-2012 promil- lea
Oulun	25391	123,8	19826	87,4
Helsingin	84634	64,4	97772	69,6
Tampereen	30149	87,7	24811	66,6
Jyväskylän	11975	74,1	10797	62,5
Vaasan	1363	14,6	4887	50,3
Hämeenlinnan	2986	33,6	3673	39,5
Turun	12874	43,4	11794	38,2
Kuopion	2906	23,4	4875	38,1
Seinäjoen	1517	12,6	4095	33
Lahden	1888	9,5	3313	16,4
Joensuun	588	4,8	1862	15,2
Lappeenrannan	952	10,7	307	3,5
Porin	-2580	-18,6	-387	-2,8

Lähde: Tilastokeskus

Maan sisäisestä muuttoliikkeestä sai muuttovoittoa kahdeksan seutua vuosina 2000-2006 ja kymmenen seutua vuosina 2007-2012. **Helsingin ja Tampereen seutukunnat saivat ylivoimaisesti eniten määrällistä muuttovoittoa maan sisäisestä muuttoliikkeestä molempina ajanjaksoina.** Oulun seutu sai määrällisesti kolmanneksi eniten muuttovoittoa sekä 2000-luvun alkupuolella että sen jälkeen. Turun ja Jyväskylän seudut olivat kolmanneksi ja neljänneksi vetovoimaisimpia. Kuopion, Lahden, Seinäjoen ja Vaasan seutujen muuttovoitot kasvoivat 2000-luvun kuluessa. Porin seudun muuttotappiot olivat määrällisesti suurimmat vuosina 2000-2006 ja Lappeenrannan seudun vuosina 2007-2012.

Tampereen seutu oli niukasti muuttovetovoimaisin asukasluukuun suhteutettuna molempina ajanjaksoina. Oulun seutu oli suhteellisesti toiseksi vetovoimaisin seutu vuosina 2000-2006 ja Hämeenlinnan seutu vuosina

2007-2012. **Oulun ja Hämeenlinnan seudut pääsivät lähelle Tampereen muuttovoittolukuja asukasluukuun suhteutettuna.** Porin ja Vaasan seudut kärsivät eniten muuttotappiota asukasluukuun suhteutettuna vuosina 2000-2006 ja Lappeenrannan seutu vuosina 2007-2012. Toisaalta Porin ja Vaasan seutujen muuttovetovoima kasvoi suhteessa asukasluukuun eniten vuosien 2007-2012 välisenä aikana verrattuna 2000-luvun alun kehitykseen.

Helsingin seutu sai muuttovoittoa kuntien välisestä muuttoliikkeestä yhteensä noin 37 300 henkilöä vuosina 2000-2012 eli keskimäärin noin 2 900 henkilöä vuodessa. **Helsingin seutu sai asukasluukuun suhteutettuna 6:nneksi eniten muuttovoittoa vuosina 2000-2006 ja 7:nneksi eniten vuosina 2007-2012.** Helsingin ja Tampereen määrällinen muuttovoitto oli omaa luokkaansa 2000-luvulla.

Taulukko 9. Muuttoveto voima tuhatta asukasta kohden (promillea) vuosina 2000-2006 ja 2007-2012

Seutukunta	Muuttovoitto 2000-2006 abs.	Muuttovoitto 2000-2006 promillea	Muuttovoitto 2007-2012 abs.	Muuttovoitto 2007-2012 promillea
Tampereen	18705	54,4	11223	30,1
Hämeenlinnan	2631	29,7	2621	28,2
Jyväskylän	6248	38,7	3492	20,2
Oulun	10879	53	4152	18,3
Kuopion	-57	-0,5	1747	13,7
Turun	6971	23,5	3816	12,4
Helsingin	21663	16,5	15654	11,1
Lahden	273	1,4	2059	10,2
Seinäjoen	-152	-1,3	1132	9,1
Vaasan	-1629	-17,4	137	1,4
Joensuun	-687	-5,7	-51	-0,4
Porin	-2627	-18,9	-185	-1,3
Lappeenrannan	393	4,4	-967	-10,9

Lähde: Tilastokeskus

3.4 Osaamispääoman kehitys vuosina 2000-2011

Alueiden osaamis- tai koulutustasoa analysoitiin yhtäältä tutkinnon suorittaneiden osuudella (%) yli 15-vuotiaasta väestöstä sekä ylempään korkeakoulututkinnon ja tutkijakoulutuksen suorittaneiden ("akateemiset") osuutena vuosien 2000-2011 välisenä aikana.

Koulutustaso on noussut tasaisesti koko maassa jo pitkään. Sama kehitystrendi on jatkunut edelleen 2000-luvulla. Tutkinnon suorittaneiden osuus oli koko maassa 59,4 % vuonna 2000 ja nousi 69 %:n vuonna 2011. Koko maan keskiarvon ylitti kahdeksan verrokkiseutua.

Taulukko 10. Tutkinnon suorittaneiden osuus, muutos ja indeksi vuosina 2000-2011

Seutukunta	Tutkinto % 2000	Tutkinto % 2011	Muutos %	Indeksi 2000 (100=koko maa 2000)	Indeksi 2011 (100=koko maa 2000)
Oulun	66,8	74,6	7,8	112,5	125,6
Kuopion	65,2	73,6	8,4	109,8	123,9
Jyväskylän	63,9	73	9,1	107,6	122,9
Tampereen	63,3	72	8,7	106,6	121,2
Helsingin	64,7	70,2	5,5	108,9	118,2
Turun	61,8	70,1	8,3	104	118
Vaasan	61,9	70,1	8,2	104,2	118
Joensuun	59,6	70	10,4	100,3	117,8
Hämeenlinnan	59	68,1	9,1	99,3	114,6
Seinäjoen	57,4	67,6	10,2	96,6	113,8
Lappeenrannan	57,3	66,6	9,3	96,5	112,1
Porin	56,5	65,4	8,9	95,1	110,1
Lahden	56,2	64,7	8,5	94,6	108,9

Lähde: Tilastokeskus

Tutkinnon suorittaneiden osuus oli korkein Oulun, Kuopion ja Helsingin seutukunnassa ja alhaisin Lahden, Porin ja Lappeenrannan seuduilla vuonna 2000. Oulun ja Kuopion seudut olivat edelleen kärjessä vuonna

2011, mutta Jyväskylän ja Tampereen seudut olivat ohittaneet Helsingin seudun.

Tutkinnon suorittaneiden osuus oli alhaisin Lahden, Porin ja Lappeenrannan seuduilla edelleen vuonna 2011. Tutkinnon suorittaneiden osuus kohentui 2000-luvulla eniten Joensuun, Seinäjoen ja Lappeenrannan seuduilla. **Helsingin seudun muutosprosentti oli alhaisin ja seutu menetti suhteellista asemaansa kärkiseutuihin.** Tutkinnon suorittaneiden osuus nousi neljänneksi eniten vuosikymmenen aikana.

Ylemmän korkeakoulututkinnon ja tutkijakoulutuksen suorittaneiden alueelliset erot ovat suuria suurten korkeakouluseutujen ja muun maan välillä. Akateemisen tutkinnon suorittaneita oli koko maassa 4,9 % koko väestöstä vuonna 2000 ja 7,5 % vuonna 2011. **Akateemisten osuus oli selvästi korkein Helsingin seudulla ja toiseksi korkein Oulun seudulla sekä vuonna 2000 että 2011.** Turun seutu oli kolmantena vuonna 2000, mutta Tampereen seutu nousi Turun edelle

vuonna 2011. Suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen välisten erojen suuruutta kuvaa hyvin se, että Helsingin seudun akateemisten osuus koko väestöstä oli kolme kertaa suurempi kuin Porin, Seinäjoen ja Lahden kaltaisilla yliopistokeskuseuduilla. Tampereen seudun muutosprosentti oli suurin vuosien 2000-2011 välisenä aikana. Porin seudulla akateemisten osuus tavoitti vuonna 2011 koko maan vuoden 2000 keskiarvon.

Helsingin seudun akateemisten osuus oli selvästi korkeampi kuin muilla suurilla ja keskisuurilla kaupunkiseuduilla 2000-luvulla. Oulun seutu oli ainoa seutu, joka saavutti vuonna 2011 Helsingin seudun vuoden 2000 tason. Helsingin seudun akateemisten osuus kasvoi prosentuaalisesti toiseksi eniten Tampereen jälkeen vuosien 2000-2011 välisenä aikana.

Taulukko 11. Ylemmän korkeakoulututkinnon ja tutkijakoulutuksen suorittaneiden osuus vuosina 2000-2011

Seutukunta	Akateemiset % 2000	Akateemiset % 2011	Muutos %	Indeksi 2000	Indeksi 2011
Helsingin	10,9	14,4	3,5	222,4	293,9
Oulun	7,8	11,3	3,5	159,2	230,6
Tampereen	6,9	10,6	3,7	140,8	216,3
Turun	7,3	10,2	2,9	149	208,2
Jyväskylän	7	10,1	3,1	142,9	206,1
Vaasan	6	9,1	3,1	122,4	185,7
Kuopion	6,1	9	2,9	124,5	183,7
Hämeenlinnan	5	7,1	2,1	102	144,9
Lappeenrannan	4,2	6,9	2,7	85,7	140,8
Joensuun	4,6	6,9	2,3	93,9	140,8
Lahden	3,5	5,3	1,8	71,4	108,1
Seinäjoen	3,2	5	1,8	65,3	102
Porin	3,4	4,9	1,5	69,4	100

Lähde: Tilastokeskus

3.5 Yritysdynamiikan kehitys vuosina 2001-2011

Yritysdynamiikkaa analysoitiin kahden muuttujan avulla, jotka liittyivät yritysperustantaan ja yrityskannan uusiutumiseen. **Yritysperustanta tarkoittaa aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten erotusta suhteessa yrityskantaan.** Yritysten uusiutumisdynamiikka taas tarkoittaa aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten yhteismäärää suhteessa alueen olemassa olevaan yrityskantaan. Yritysdynamiikan uusiutumisprosentti kuvaa niin sanottua "luovaa tuhoa" eli yrityskannan uusiutumista kilpailukykyisemmäksi, kun uusia yrityksiä perustetaan ja elinkelvottomia lopetetaan. Mitä korkeampi uusiutumisprosentti on, sitä enemmän uusiutumista tapahtuu tarkasteltavan ajanjakson aikana. Alueen, jolla on suuri yrityskannan uudistumiskyky eli syntyy paljon uusia yrityksiä ja samanaikaisesti heikompiä yrityksiä poistuu markkinoilta, kykenee vastaamaan toimintaympäristön muutoksen aiheuttamiin sopeutus-paineisiin.

Yrityspäristönsä seudulliset erot olivat merkittävät suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen kohdalla vuosien 2001-2011 välisenä aikana. **Oulun yritysperustanta oli vilkkainta molempina ajanjaksoina. Helsingin seudun yritysperustanta oli toiseksi vilkkainta 2000-luvun alkupuolen viisivuotisjaksolla ja neljänneksi vilkkainta vuosina 2007-2011.** Tampereen ja Turun seutujen yritysperustanta nousi lähes yhtä vilkkaaksi kuin Oulun seudulla vuosina 2007-2011. Yritysperustanta oli alhaisinta molempina ajanjaksoina Lahden seudulla. Yritysperustanta-aste nousi eniten Turun, Lappeenrannan ja Tampereen seuduilla.

Helsingin seudun yritysperustanta oli toiseksi korkein suhteessa yrityskantaan vuosina 2001-2006 ja neljänneksi korkein vuosina 2007-2011. Helsingin yritysperustannan muutos oli keskimääräisellä tasolla vertailuseutuihin verrattuna.

Taulukko 12. Yritysdynamiikan kehitys yritysverustannan osalta vuosina 2001-2006 ja 2007-2011

Seutukunta	Yritysverustanta % 2001-2006	Yritysverustanta % 2007-2011	Muutos %-yks.
Oulun	3,4	3,5	0,1
Helsingin	2,8	3,2	0,4
Jyväskylän	2,6	3	0,4
Tampereen	2,6	3,4	0,8
Turun	2,4	3,3	0,9
Kuopion	1,7	2,1	0,4
Hämeenlinnan	2,6	2,6	0
Lahden	1,3	1,4	0,1
Joensuun	1,7	2,1	0,4
Lappeenrannan	1,7	2,5	0,8
Porin	1,6	1,9	0,3
Vaasan	1,8	1,9	0,1
Seinäjoen	2	2,4	0,4

Lähde: Tilastokeskus

Yritysten uusiutumisdynamiikan erot olivat melko suuria suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen välillä. **Ensimmäisen viisivuotiskauden aikana yrityskannan uusiutumiseen liittyvää ”luovaa tuhoa” tapahtui eniten Helsingin, Oulun, Jyväskylän ja Tampereen seuduilla.** Helsingin seudulla noin viidennes yrityskannasta uusiutui viisivuotiskauden aikana. Yritysten uusiutumisprosentti oli muita alhaisempi pohjalaisilla Seinäjoen ja Vaasan seuduilla sekä Joensuun seudulla.

Toisen viisivuotiskauden aikana uusiutumisasteen kärjessä olivat samat seudut, mutta järjestys vaihtui: yrityskannan uusiutumisaste oli korkein Oulun ja sen jälkeen

Helsingin, Jyväskylän ja Tampereen seuduilla. Luovaa tuhoa esiintyi toisen ajanjakson aikana vähiten Seinäjoen, Vaasan, Porin ja Lappeenrannan seuduilla. Yrityskannan uusiutumismuutos nousi eniten Joensuun, Oulun ja Seinäjoen seuduilla sekä laski eniten Porin seudulla.

Helsingin seudun yrityskannan uusiutumisaste oli korkein vuosina 2001-2006 ja toiseksi korkein vuosina 2007-2012. Uusiutumisaste säilyi lähes samalla tasolla molempina ajanjaksoina. Helsingin seudun yrityskannasta uusiutui keskimäärin viidennes 2000-luvun aikana. ”Luova tuho” dynamiikka toteutui parhaiten suurilla korkeakouluseuduilla.

Taulukko 13. Yrityskannan uusiutumisasteen (luova tuho) kehitys vuosina 2001-2006 ja 2007-2011

Seutukunta	Uusiutumis % 2001-2006	Uusiutumis % 2007-2011	Muutos %-yks.
Oulun	18,9	19,7	0,8
Helsingin	19,8	19,6	-0,2
Jyväskylän	18,6	18,5	-0,1
Tampereen	18,4	18,3	-0,1
Turun	17,3	17,6	0,3
Kuopion	17,2	17,5	0,3
Hämeenlinnan	17,3	17	-0,3
Lahden	17	16,9	-0,1
Joensuun	15,2	16,5	1,3
Lappeenrannan	16,8	15,8	-1
Porin	16,4	15,7	-0,7
Vaasan	15,3	15,1	-0,2
Seinäjoen	14	14,7	0,7

Lähde: Tilastokeskus

3.6 Kuntatalouden kehitys vuosina 2000-2012

Kuntatalouden kehitystä analysoitiin kahden kuntatalouden perusmuuttujan kautta. Kunnallisverojen ja kuntalainojen kehitystä tarkasteltiin euroina asukasta kohden vuosien 2000-2012 välisenä aikana. Kunnallisverot

olivat asukasta kohden laskettuna 1 868 euroa vuodessa vuonna 2000 ja 3 102 euroa vuonna 2012. Kunnallisverot kasvoivat keskimäärin 66,1 prosenttia (1 234 €) koko maassa vuosien 2000 ja 2012 välisenä aikana.

Taulukko 14. Kunnallisverojen kehitys, muutos ja indeksi vuosina 2000-2012

Seutukunta	Kunnallisverot € 2000	Kunnallisverot € 2012	Muutos €/as.	Indeksi 2000 (100=koko maa 2000)	Indeksi 2012 (100=koko maa 2000)
Helsingin	2439,4	3673	1234	131	196,6
Tampereen	1835,6	3027,1	1192	98	162
Vaasan	1829,8	2989,6	1160	98	160,1
Turun	1870,6	2929,1	1059	99	156,8
Oulun	1918,8	2906,2	987	103	155,6
Hämeenlinnan	1729,6	2905	1175	93	155,5
Kuopion	1695,7	2871,7	1176	91	153,7
Lappeenrannan	1680	2849,9	1170	90	152,6
Lahden	1663,1	2807,2	1144	89	150,3
Jyväskylän	1746,9	2738,4	992	94	146,6
Porin	1616,5	2730,9	1114	87	146,2
Seinäjoen	1586,9	2610,5	1024	85	139,8
Joensuun	1538,3	2466,8	929	82	132,1

Lähde: Tilastokeskus

Helsingin seudun kunnallisverojen määrä oli korkein asukasta kohden laskettuna vuosina 2000 ja 2012. Vuonna 2000 maksetut kunnallisverot olivat toiseksi korkeimmat Oulun seudulla ja kolmanneksi korkeimmat Turun seudulla.

Vuonna 2012 Tampereen seutu oli noussut Helsingin jälkeen toiseksi ja Vaasan seutu kolmanneksi. Kunnallisverot olivat alhaisimmat Joensuun, Seinäjoen ja Porin seuduilla sekä vuonna 2000 että 2012.

Kunnallisverot kasvoivat määrällisesti eniten Helsingin, Tampereen, Kuopion ja Hämeenlinnan seuduilla vuosien 2000-2012 välisenä aikana.

Kuntalainojen määrä kasvoi nopeasti koko maassa 2000-luvun aikana. Vuonna 2000 kuntalainat ilman konsernilainoja olivat keskimäärin 746 euroa ja vuonna 2012 jo 2 261 euroa asukasta kohden. Kuntalainojen määrä kolminkertaistui vuosikymmenessä.

Kuntalainat olivat alhaisimmat Tampereen, Kuopion ja Hämeenlinnan seuduilla vuonna 2000. Esimerkiksi

Tampereen seudun lainat olivat tuolloin lähes kolme kertaa alhaisemmat kuin Lahden seudulla.

Vuonna 2012 kuntalainat olivat alhaisimmat Joensuun, Tampereen ja Porin seuduilla. Kuntalainat olivat korkeimmat Lahden seudulla molempina ajankohdina. Kuntalainojen kasvuvauhtia kuvaa se, että jokaisella verrokkiseudulla kuntalainojen määrä nousi alhaisimmillaan 1,8 -kertaisesti (Porin seutu) ja korkeimmillaan 4,8 -kertaisesti (Hämeenlinnan seutu).

Kuntalainat nousivat määrällisesti maltillisimmin Porin seudulla (+724 €/as.) ja eniten Hämeenlinnan (+1 932 €/as.), Lappeenrannan (1 847 €/as.) ja Lahden (1 537 €/as.) seuduilla. Helsingin seudun kuntalainat asukasta kohden olivat neljänneksi alhaisimmat vuonna 2000 ja yhdeksänneksi alhaisimmat vuonna 2012.

Helsingin seudun kuntalainojen määrä asukasta kohden lähes nelinkertaistui vuosikymmenessä.

Taulukko 15. Kuntalainojen määrän kehitys, muutos ja indeksi vuosina 2000-2012

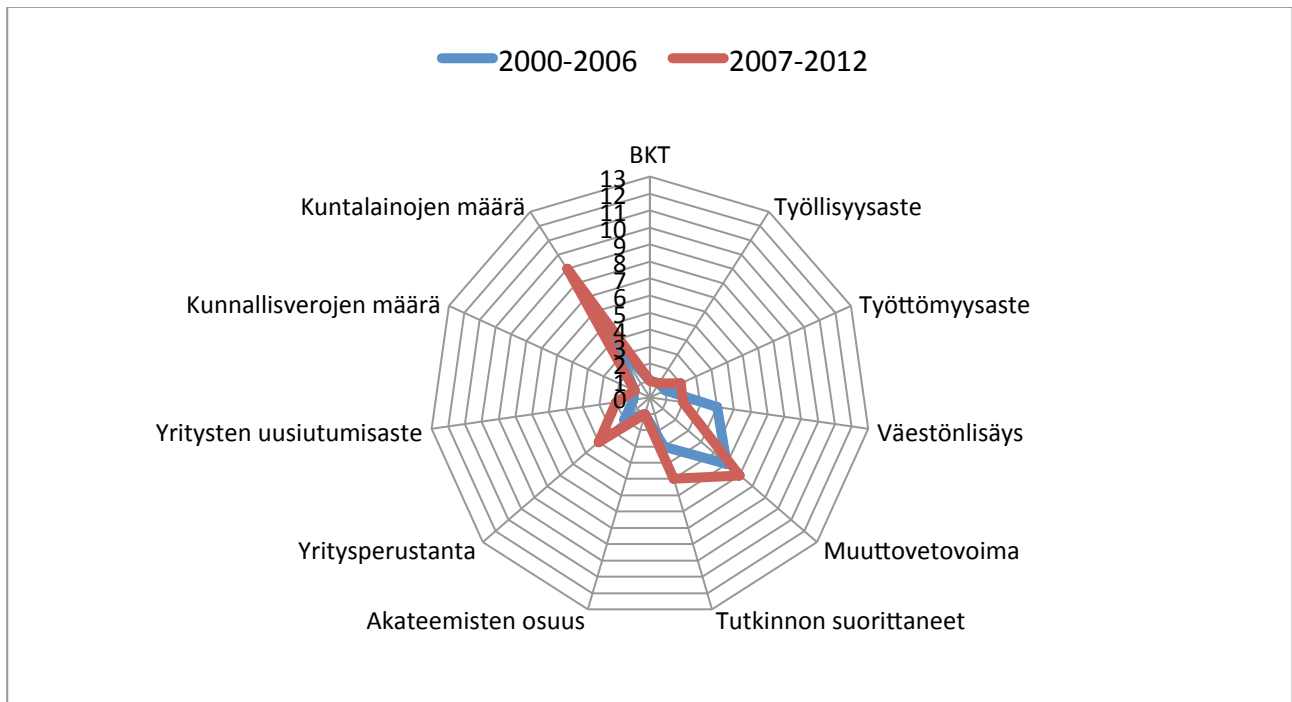
Seutukunta	Kuntalainat € 2000	Kuntalainat € 2012	Muutos €/as.	Indeksi 2000	Indeksi 2012
Joensuun	640,7	1495,6	855	85,9	200,5
Tampereen	408,9	1567	1158	54,8	210,1
Porin	961	1684,5	724	128,8	225,8
Vaasan	720,1	1748,3	1028	96,5	234,4
Seinäjoen	916,2	1815,8	900	122,8	243,4
Oulun	653,2	1863	1210	87,6	249,7
Kuopion	444,9	1874,1	1429	59,6	251,2
Turun	816,8	1885,8	1069	109,5	252,8
Helsingin	531,4	2064,8	1533	71,2	276,8
Jyväskylän	844,1	2169,9	1326	113,2	290,9
Hämeenlinnan	506,9	2439,2	1932	67,9	327
Lappeenrannan	603	2450	1847	80,8	328,4
Lahden	1194,6	2761,2	1567	160,1	370,1

Lähde: Tilastokeskus

3.7 Helsingin seudun alueellinen kilpailukyky vuosina 2000-2012

Helsingin seudun alueellisesta kilpailukykyä verrattiin 12 suurimpaan seutukuntaan vuosien 2000-2012 välisenä aikana. 12 väestöllisesti suurinta seutukuntaa ovat avainasemassa kansantalouden kasvun ja hyvinvoinnin näkökulmasta: ne tuottivat 67,9 % Suomen bruttokansantuotteesta, niiden alueella asui 61,8 % koko maan väestöstä ja niissä sijaitsi 66,4 % koko maan työpaikoista vuonna 2010.

Kuviossa 3 on esitetty yhteenvetona Helsingin seudun sijoitukset muuttuja kerrallaan suhteessa verrokkeisiin (12) kahtena eri ajankohtana.

Kuvio 3. Helsingin seudun sijoitus alueellisen kilpailukykyyn mittareilla vuosina 2000-2012

Helsingin seudun alueellista kilpailukykyä vuosien 2000-2012 välisenä aikana verrattiin bruttokansantuot-

teen, työllisyys- ja väestönkehityksen, osaamis- ja koulutustason, yritysdynamiikan ja kuntatalouden kehityksen näkökulmista.

Helsingin seutu sijoittui lähes kaikkien muuttujien kohdalla kärkeen tai kärkijoukkoon. Helsingin seudun kilpailukyky oli paras bruttokansantuotteessa asukasta kohden, työllisyysasteessa, akateemisten osuudessa, yritysten uusiutumismuutoksissa ja kunnallisverojen määrässä asukasta kohden. Helsingin seutu sijoittui myös kolmen kärkiseudun joukkoon työttömyysasteen alhaisuudessa, väestönlisäyksessä ja yritysdynamiikassa. Helsingin seutu sijoittui vertailuseutujen keskitasolle vain tutkinnon suorittaneiden osuudessa, muuttovetovomassa ja kuntalainojen määrässä Helsingin seutu oli kilpailukykyinen kaikkien em. muuttujien osalta.

Analyysin vertailupohjan laajentamiseksi voidaan analysoida Helsingin seudun sijoitusta kaikkien 69 seudun joukossa. Turun yliopiston kauppakorkeakoulun Porin yksikkö (www.satamittari.fi) julkaisee vuosittain ”Seutukuntien kilpailukykyymittaristoa”, jossa kaikkien seutujen

kilpailukykyä ja sijoitusta suhteessa toisiinsa verrataan kuuden alueellisen kilpailukykyymuuttujan avulla.

Analyysiin valitut kilpailukykyymuuttujat olivat viimeisimmissä analyysissä työllisyysaste, korkea-asteen koulutettujen osuus väestöstä, teollisuusvaltaisuus, työn tuottavuus, yritysdynamiikka ja innovatiivisuus. Analyysissä jokaiselle seutukunnalle lasketaan muuttujakohtainen indeksi-arvo, jonka jälkeen jokaisen seudun indeksilukua verrataan kaikkien seutukuntien keskimmaiseen arvoon eli mediaaniin. Mediaania käyttämällä poistetaan suurimmat poikkeamat seutujen välillä. **Jos kaikki Suomen seutukunnat jaetaan viiteen viidennekseen, sijoittuu Helsingin seutu jokaisena vuotena parhaaseen viidennekseen. Seudun sijoitus oli kuuden parhaan joukossa joka vuosi vuosien 2009-2012 välisenä aikana.** Tilanne on ollut yhtä hyvä koko 2000-luvun ajan.

Taulukko 16. Seutukuntien kilpailukykyymittariston kilpailukykyisimmät seutukunnat vuosina 2009-2012

SIJOITUS	Vuosi 2009	Vuosi 2010	Vuosi 2011	Vuosi 2012
1.	Oulun	Oulun	Porvoon	Porvoon
2.	Salon	Salon	Vaasan	Vaasan
3.	Tampereen	Tampereen	Helsingin	Helsingin
4.	Vaasan	Porvoon	Oulun	Tampereen
5.	Porvoon	Vaasan	Salon	Oulun
6.	Helsingin	Helsingin	Tampereen	Turun
7.	Äänekosken	Turunmaan	Rauman	Hämeenlinnan
8.	Turunmaan	Äänekosken	Turunmaan	Lappeenrannan
9.	Raahan	Kaakkois-Pirkanmaan	Etelä-Pirkanmaan	Turunmaan
10.	Jyväskylän	Turun	Turun	Etelä-Pirkanmaan

Lähde: Turun yliopiston kauppakorkeakoulun Porin yksikkö; Tilastokeskus

25 suurimman seutukunnan vertailevassa kilpailukyky-analyysissä (Aro 2013) verrattiin alueiden kilpailukykyä 10 eri muuttujan avulla vuosien 1995-2012 välisenä aikana. Muuttujat liittyivät bruttokansantuotteeseen, työllisyyteen, väestönkehitykseen, kuntatalouteen ja osaamistasoon. Seutukunnat pisteytettiin neljänä eri ajankohtana (1995, 2000, 2008 ja 2012) seutujen sijoitusten perusteella painottomina arvoina suhteessa toisiinsa. Helsingin seutu sijoittui ensimmäiseksi kaikkina muina vuosina paitsi vuonna 1995, jolloin se jäi niukasti Vaasan seudun taakse. Oheiseen taulukkoon on yhteenvedonä kerätty jokaisen ajankohdan osalta 10 kilpailukykyisintä seutua.

tusten perusteella painottomina arvoina suhteessa toisiinsa. Helsingin seutu sijoittui ensimmäiseksi kaikkina muina vuosina paitsi vuonna 1995, jolloin se jäi niukasti Vaasan seudun taakse. Oheiseen taulukkoon on yhteenvedonä kerätty jokaisen ajankohdan osalta 10 kilpailukykyisintä seutua.

Taulukko 17. 25 suurimman seutukunnan kilpailukykyanalyysi vuosina 1995-2012

Sijoitus	Vuosi 1995	Vuosi 2000	Vuosi 2008	Vuosi 2012
1.	Vaasan	Helsingin	Helsingin	Helsingin
2.	Helsingin	Tampereen	Tampereen	Vaasan
3.	Oulun	Oulun	Vaasan	Tampereen
4.	Tampereen	Salon	Oulun	Turun
5.	Turun	Turun	Porvoon	Kuopion
6.	Porvoon	Vaasan	Turun	Oulun
7.	Salon	Hämeenlinnan	Hämeenlinnan	Porvoon
8.	Hämeenlinnan	Jyväskylän	Kuopion	Seinäjoen
9.	Kuopion	Porvoon	Jyväskylän	Rauman
10.	Lappeenrannan	Kuopion	Salon	Hämeenlinnan

4. METROPOLIALUEEN MÄÄRÄLLINEN MUUTTOLIIKEANALYYSI

Metropolialueen määrällisessä muuttoliikeanalyysissä läpikäytiin demografinen kehitys kaikkien väestönkehityksen osatekijöiden osalta vuosina 2000–2013. Väestönkehityksen osatekijöitä analysoitiin absoluuttisina ja suhteellisina lukuina. Määrällisen analyysin yhteydessä tarkasteltiin keskuskaupunkien eli Helsingin, Espoon ja

Vantaan tulo- ja lähtömuuttajien muuttojen suuntautumisen lähtö- ja tuloalueita sekä kehyskuntien osalta helsinkiläisten, espoolaisten ja vantaalaisten osuuksia kunkin kunnan tulo- ja lähtömuuttajista sekä kehyskuntien työpaikkaomavaraisuusasteita ja pendelöintiasteita Helsinkiin.

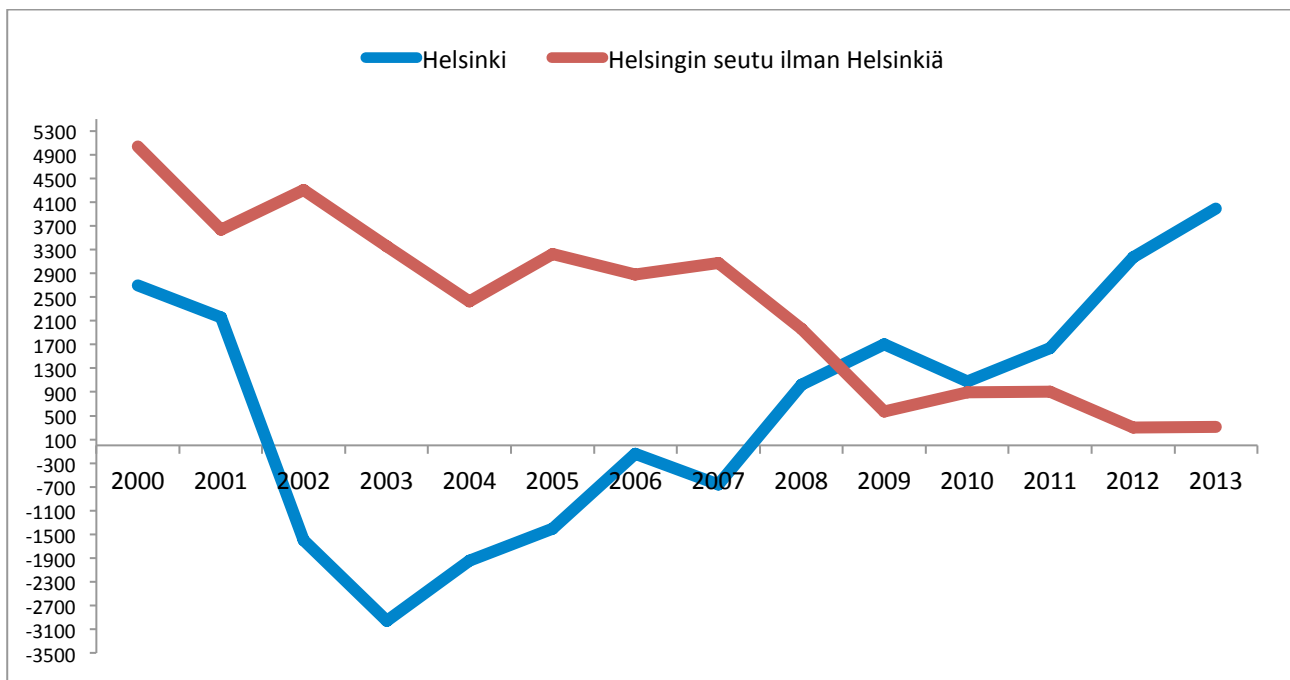
4.1 Metropolialueen määrällinen muuttoliike väestönkehityksen osatekijöiden mukaan vuosina 2000-2013

Metropolialueen yhteenlaskettu väkiluku oli noin 1,4 miljoonaa asukasta vuoden 2013 lopussa. Kolmen alueen keskuskaupungin eli Espoon, Helsingin ja Vantaan yhteenlaskettu väkiluku oli 1 077 784 henkilöä ja kehyskuntien 320 117 henkilöä.

Metropolialueen väestönlisäys oli 189 628 henkilöä vuosina 2000-2013. Alue kasvoi keskimäärin 14 587:llä henkilöllä vuodessa. Keskuskaupunkien osuus väestönkasvusta oli 137 976 henkilöä eli vajaat kolme neljäsosa (72,7 %) ja kehyskuntien 51 706 henkilöä eli runsas neljäsosa (27,3 %). Puolet (+93 942 henkilöä) metropolialueen kasvusta tuli luonnollisesta väestönlisäyksestä, vajaa kolmannes (+58 102 henkilöä) siirtolaisuudesta ja viidennes (+37 638 henkilöä) maan sisäisestä muuttoliikkeestä. **Metropolialueen jokaisen**

kunnan väestö kasvoi tarkasteluajanjaksolla kaikkien väestönkehityksen osatekijöiden osalta.

Metropolialueen kehyskuntien maan sisäisestä muuttoliikkeestä saama muuttovoitto oli lähes yhtä suurta kuin niiden luonnollinen väestönlisäys, ja suurempaa kuin keskuskaupunkien maan sisältä saama muuttovoitto. **Siirtolaisuuden merkitys väestönkehityksessä oli kehyskunnissa marginaalinen kahteen muuhun osatekijään verrattuna.** Keskuskaupungeissa siirtolaisuus oli sen sijaan luonnollisen väestönlisäyksen jälkeen toiseksi merkittävin väestönkehityksen osatekijä.

Lähde: Tilastokeskus, väestöttilastot

Kuvio 4. Helsingin ja Helsingin seudun nettomuutto kuntien välisessä muuttoliikkeessä vuosina 2000-2013

Metropolialueen väestönlisäys oli suurimmillaan vuosina 2011-2012, jolloin alueen väkiluku kasvoi keskimäärin 17 204:llä henkilöllä vuodessa. Vuonna 2013 väestönlisäys kääntyi laskuun. **Kehyskuntien väestönlisäys on laskenut vuodesta 2008 lähtien.**

Muutos tulee hyvin esiin kuviossa 4, kun tarkasteltiin samanaikaisesti Helsingin ja Helsingin seudun muiden kuntien nettomuuttoa maan sisäisestä muuttoliikkeestä vuosina 2000-2013. Vuosina 2012-2013 Helsingin seudun muuttovoitto ilman Helsinkiä oli maan sisäisestä muuttoliikkeestä alhaisempi kuin kertaakaan 2000-luvulla. **Helsingin seudun muuttovoitot ovat pienentyneet vuosi vuodelta 2007 jälkeen.** Sen sijaan Helsingin kaupungin muuttovoitot ovat kasvaneet viime vuosina. Helsingin kaupunki sai muuttotappiota maan sisäisestä muuttoliikkeestä vuosina 2002-2007, jonka jälkeen sen muuttovoitot ovat kasvaneet vuosi vuodelta. Samankaltainen kehityspiirre on nähtävissä pienemässä mittakaavassa Tampereen, Turun ja Jyväskylän kaupunkiseuduilla keskuskaupungin ja kehyskuntien välillä. **Suurten keskuskaupunkien muuttovoitot maan sisältä ovat kasvaneet 2-3 -kertaisiksi muutamana vuoden aikana.** Toistaiseksi on ennen aikaista sanoa, onko kyse taloudellisesta taantumasta, joka on tyrehtänyt asumispreferenssien ohjaamia muuttoja lähikuntiin vai onko kysy pysyvämstä nuorten ikäryhmien muuttovalintoihin ja urbanisoitumiseen perustuvasta käänteestä.

Metropolialueen kaikki kunnat kasvoivat kaikkien väestökehityksen osatekijöiden osalta vuosina 2000-2013. Kuntien väestönlisäys vaihteli Kauniaisten 481 asukkaasta Helsingin 58 251 asukkaaseen. Luonnollinen väestönlisäys ja nettosiirtolaisuus olivat metro-

polialueella positiivisia kaikkina tarkasteluvuosina ja kuntien välinen nettomuutto kaikkina vuosina vuotta 2003 lukuun ottamatta, jolloin metropolialue sai yhteensä -55 henkilön muuttotappion maan sisältä.

Metropolialueen muuttovoitto maan sisäisestä muuttoliikkeestä kasvoi vuosina 2011-2012, mutta tyrehtyi muiden kuin Helsingin kaupungin muuttotaseen heikennettyä vuonna 2013. Samalla ajanjaksolla luonnollinen väestönlisäys laski. Siirtolaisuus oli vuosina 2012-2013 merkittävin väestönkasvun osatekijä metropolialueella, vaikka siirtolaisuudestakin tullut muuttovoitto kääntyi laskuun vuonna 2013.

Luonnollinen väestönlisäys oli väestökehityksen dynaamisin osatekijä Espoossa, Hyvinkäällä, Järvenpäässä, Keravalla, Kirkkonummella, Pornaisissa ja Vantaalla. Luonnollisen väestönlisäyksen osuus väestönlisäyksestä oli korkein Järvenpäässä (76,4 %), Vantaalla (69,2 %) ja Espoossa (61,4 %) sekä alhaisin Sipoossa (30,2 %), Helsingissä (31,7 %), Kauniaisissa (32,2 %) ja Mäntsälässä (33,8 %).

Kuntien välisestä muuttoliikkeestä saatu muuttovoitto oli merkittävin väestökehityksen osatekijä Mäntsälässä, Nurmijärvellä, Sipoossa, Tuusulassa ja Vihdissä. Maan sisäisen muuttoliikkeen osuus väestönlisäyksestä oli korkein Sipoossa (65,4 %), Mäntsälässä (59,5 %) ja Nurmijärvellä (50,2 %) sekä alhaisin Vantaalla (0,4 %), Järvenpäässä (7,9 %) ja Helsingissä (13,9 %). Siirtolaisuus kasvatti väestöä eniten Helsingissä ja Kauniaisissa. Siirtolaisuuden osuus väestönlisäyksestä oli korkein Helsingissä (54,3 %), Kauniaisissa (42,4 %) ja Vantaalla 30,3 % sekä alhaisin Pornaisissa (2,9 %), Sipoossa (4,5 %) ja Nurmijärvellä (5,6 %).

Taulukko 18. Metropolialueen kuntien määrällinen väestökehitys osatekijöittäin vuosina 2000-2013

Kunta	Luonnollinen väestönlisäys abs.	Kuntien välinen nettomuutto abs.	Nettomaahanmuutto abs.	Yhteensä	Keskiväkiluku
Esfoo	30347	7646	11448	49441	236485
Helsinki	18477	8126	31648	58251	574725
Hyvinkää	1604	1286	961	3851	44342
Järvenpää	3375	347	695	4417	37901
Kauniainen	155	122	204	481	8625
Kerava	2435	1312	911	4658	32607
Kirkkonummi	4257	3212	1012	8481	34322
Mäntsälä	1409	2483	279	4171	18731
Nurmijärvi	3860	4379	488	8727	37796
Pornainen	559	511	32	1102	4767
Sipoo	1111	2407	165	3683	18412
Tuusula	3127	3157	542	6826	35500
Vantaa	20964	131	9189	30284	191991
Vihti	2262	2519	528	5309	26619
Metropolialue	93942	37638	58102	189682	1302823

Lähde: Tilastokeskus, väestötillasto

Taulukossa 19 on esitetty metropolialueen suhteellinen väestökehitys eli väestökehitys promilleina tuhatta

asukasta kohden per vuosi. Metropolialueen väestö kasvoi alueen keskiväkilukuun nähden keskimäärin

10,4 promillea per vuosi. Keskuskaupunkien yhteenlaskettu väestö kasvoi 9,8 promillea ja kehyskuntien 12,3 promillea vuodessa.

Asukaslukuun suhteutettuna väestö kasvoi ripeimmin Kirkkonummella, Nurmijärvellä, Pornaisissa ja Mäntsälässä, joiden väestönkasvu oli yli 15 promillea vuodessa. Vähintään kymmenen promillen väestönkasvuun keskiväkilukuunsa nähden ylsivät myös Espoo, jonka väestönkasvu oli keskuskaupungeista nopeinta, sekä Sipoo, Vihti, Tuusula, Vantaa ja Kerava. Järvenpään, Helsingin ja Hyvinkään vuotuinen väestönkasvu oli yli viiden promillen luokassa ja hitaimmin kasvoi Kauniaisten väestö neljän promillen vuosivauhdilla.

Luonnollinen väestönlisäys oli asukaslukuun nähden suurinta Espoossa, Kirkkonummella, Pornaisissa ja Vantaalla ja pienintä Kauniaisissa, Helsingissä ja Hyvinkäällä.

Maan sisäisestä muuttoliikkeestä saatu muuttovoitto oli puolestaan keskiväkilukuun nähden suurinta Mäntsälässä, Sipoossa, Nurmijärvellä ja Pornaisissa ja pienintä Vantaalla, Helsingissä ja Kauniaisissa.

Siirtolaisuuden suhteellinen merkitys väestönkasvussa oli suurin alueen keskuskaupungeissa Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla ja vähäisin Pornaisissa, Sipoossa, Nurmijärvellä ja Mäntsälässä.

Vieraskielisten osuus väestöstä oli korkein Helsingissä (12,2 %), Vantaalla (11,9 %) ja Espoossa (11,3 %). Muissa metropolialueen kunnissa vieraskielisten osuudet olivat Kauniaisissa ja Keravalla 6,6 %, Kirkkonummella 5,3 %, Kauniaisissa 4,5 %, Hyvinkäällä 4,3 %, Järvenpäässä 3,9 %, Vihdissä 3,3 %, Nurmijärvellä, Tuusulassa ja Sipoossa 2,7 %, Mäntsälässä 1,9 % ja Pornaisissa 1,6 %.

Taulukko 19. Metropolialueen kuntien suhteellinen (promillea keskiväkiluvun tuhatta asukasta kohden per vuosi) väestönkehitys osatekijöittäin vuosina 2000-2013

Kunta	Luonnollinen väestönlisäys promillea	Kuntien välinen netto-muutto promillea	Nettomaahanmuutto promillea	Yhteensä promillea
Espoo	9,2	2,3	3,5	14,9
Helsinki	2,3	1,0	3,9	7,2
Hyvinkää	2,6	2,1	1,5	6,2
Järvenpää	6,4	0,7	1,3	8,3
Kauniainen	1,3	1,0	1,7	4,0
Kerava	5,3	2,9	2,0	10
Kirkkonummi	8,9	6,7	2,1	17,7
Mäntsälä	5,4	9,5	1,0	15,9
Nurmijärvi	7,3	8,3	0,9	16,5
Pornainen	8,4	7,7	0,5	16,5
Sipoo	4,3	9,3	0,6	14,3
Tuusula	6,3	6,4	1,1	13,7
Vantaa	7,8	0	3,4	11,3
Vihti	6,1	6,8	1,4	14,2
Metropolialue	5,2	2,1	3,2	10,4

Lähde: Tilastokeskus, väestötillastot

4.2 Metropolialueen tulo- ja lähtömuuttojen suuntautuminen

Keskimäärin neljä viidestä muutosta tehdään joko oman kunnan tai saman seutukunnan kuntien välillä. Kuntien rajat ylittävistä tulo- ja lähtömuutoistaikin suurin osa tapahtuu naapurikuntien välillä.

Mäntysalon ym. (2012) mukaan kaupunkiseudun kuntien välillä on monenlaista vuorovaikutusta, jonka välittävänä tekijöinä ovat muun muassa kuntien välinen muuttoliike, kuntarajat ylittävä pendelöinti, asiointiliikenne ja asukkaiden sekä yritysten sijoittuminen kaupunkiseudun sisällä. Etäisyyksien ja

palvelutuotannon alhaisten menojen yhteys on heidän tutkimuksensa mukaan optimaalisimmillaan 15-20 kilometrin päässä kaupunkiseudun keskuspaikasta. Palveluiden tuottamisesta ja järjestämisestä aiheutuvat nettokustannukset ovat alle 15 kilometrin etäisyydellä olevissa lähikunnissa alhaisemmat ja yli 15 kilometrin päässä keskukselta korkeammalla tasolla. Toisin sanoen saman toiminnallisen alueen kunnat ovat eriarvoisessa asemassa suhteessa toisiinsa riippuen etäisyydestä keskuskaupungista.

Etäisyyksiin liittyy myös pendelöinnin eli työmatkaliikenteen jatkuva lisääntyminen ja pendelöintietäisyyksien kasvaminen. Kyse ei ole hetkittäisestä eikä taloudellisiin suhdanteisiin liittyvästä väliaikaisesta ilmiöstä, vaan yhtäjaksoisesta pitkän aikavälin kehityksestä ja kasvusta. Esimerkiksi Myrskylän (2008) mukaan vielä 1960-luvulla vain joka kymmenes työllinen kävi työssä asuinkuntansa ulkopuolella, kun nykyisin useampi kuin joka kolmas työllinen pendelöi.

Pääkaupunkiseudun ja Helsingin seutukunnan sisällä pendelöintivirrat ovat koko maan suurimmat. Helsingin seudun sisäisissä pendelöintivirroissa on mukana noin joka kymmenes Suomen työllinen. **Helsingin seudun sisäiset työ- matkaliikennevirrat kohdistuvat ensisijaisesti Helsinkiin.** Pääkaupungin

työpaikat ovat elintärkeitä pääosalle kehyskunnista: **Helsingin kehyskunnissa asuvista työllisistä jopa 50-75 % käy työssä oman asuinkunnan ulkopuolella.** Osin ilmiön taustalla ovat asumiseen ja asumiskustannusten alueellisiin vaihteluihin liittyvät tekijät, mutta myös autoistuminen ja liikenneyhteyksien parantuminen ovat edistäneet liikkumismahdollisuuksia (esim. Vuori ja Nivalainen 2012).

Pendelöinnin merkitystä kaupunkiseudun eheässä sisäisessä kehityksessä korostaa se, että pendelöivän väestön tulot ovat Myrskylän (2008) mukaan yli 65 prosenttia suuremmat omassa kunnassa työskenteleviin nähden. Lisäksi pendelöivien verotettavat tulot ovat kasvaneet nopeammin kuin omassa kunnassa työskentelevien tulot.

Taulukko 20. Kaupunkiseutuperusteiden toteutuminen metropolialueen kunnissa

Kunta	Pendelöinti keskuskuntaan (Helsinki)	Työpaikkaomavaraisuusaste %	Keskus- tai lähitaajama-alue	Tulo- ja lähtömuuttajien suuntautuminen keskuskuntiin (Helsinki, Espoo ja Vantaa)	Muuttajien laskennallinen tulokertymä (€/as/vuosi)
Espoo	37,2	95,2	Kyllä		115
Hyvinkää	15,7	89,2	Kyllä	27,2 / 24,2	50
Järvenpää	28,1	62,2	Kyllä	39,5 / 30,1	80
Kauniainen	39,9	61,2	Kyllä	68,3 / 72,1	11
Kerava	31,9	67,1	Kyllä	45,7 / 35,8	105
Kirkkonummi	27,7	60,7	Kyllä	69,5 / 52,4	426
Mäntsälä	18	61,1	Kyllä	36,1 / 24,1	346
Nurmijärvi	28	58,9	Kyllä	63,4 / 43,0	300
Pornainen	22,7	39,3	Kyllä	38,6 / 27,0	360
Sipoo	33,9	58,7	Kyllä	64,1 / 46,1	395
Tuusula	28,1	75,5	Kyllä	47,2 / 31,1	296
Vantaa	40,0	102,8	Kyllä		43
Vihti	20,3	60,4	Kyllä	51,5 / 38,7	312

Lähde: Tilastokeskus, SYKE

Taulukossa 20 tarkasteltiin metropolialueen kuntien toiminnallista yhteenkuuluvuutta niin sanottujen **kaupunkiseutuperusteiden näkökulmasta.** Kaupunkiseutuperusteet on esitetty hallituksen esityksessä kuntarakennelain täydennykseksi. Kaupunkiseutuperusteet ovat niin sanottuja toiminnallisia perusteita, joiden avulla voidaan tarkastella alueen kuntien keskinäistä riippuvuusastetta ja vuorovaikutuksen syvyyden astetta. **Kaupunkiseutuperusteita ei sovelleta metropolialueella eikä sellaisenaan metropolialueen hallintoa pohtivassa lakiryhmässä, mutta kaupunkiseudun toiminnallisen yhteyden ja kiinteyden havainnollistamiseksi seuravassa taulukossa tarkastellaan esimerkinomaisesti perusteiden toteutumista metropolialueen kunnissa.**

Kyse on vain esimerkistä, sillä **metropolialueen perustanvanlaatuinen erityispiirre muihin suuriin ja keskisuuriin kaupunkiseutuihin on se, että kaupunkiseudulla on yhden keskuskunnan sijaan kolme keskuskuntaa eli Helsinki, Espoo ja Vantaa.** Tällöin yksittäisen kunnan positiota ei ole mielekäästä arvioida

suhteessa yhteen keskuskuntaan (Helsinki), vaan maankäytön, asumisen, liikenteen jne. näkökulmista parempi tapa olisi ulottaa tarkastelu valittavien mittarien osalta aina kerrallaan kolmeen keskuskuntaan yhden asemasta.

Kaupunkiseutuperusteet ovat pendelöintiperuste (vähintään 40 %), työpaikkaomavaraisuusasteperuste (vähintään 80 %), keskustaajama- tai lähitaajamaperuste, asuntomarkkinaperuste (tulo- ja lähtömuuttoista vähintään 40 % keskuskuntariippuvaisia) ja muuttajien laskennallinen tulokertymä (tulokertymä vähintään 150 euroa asukasta kohden per vuosi).

Pendelöintirajaa (40 %) ei ylitä yksikään kehyskunnista suhteessa keskuskuntaan Helsinkiin, jos Vantaata pidetään keskuskuntana eikä kehyskuntana. Jos kolme keskuskuntaa tarkasteltaisiin yhtenä kokonaisuutena, pendelöintiraja rikkoutuisi kaikissa muissa kehyskunnissa kuin Hyvinkäällä, Mäntsälässä ja Por-

naisissa. Vantaa ylittää pendelöintiasteen raja-arvon suhteessa Helsinkiin ja Espoo on lähellä raja-arvoa.

Työpaikkaomavaraisuusaste jää alle raja-arvon (80 %) kaikissa metropolialueen kehyskunnissa lukuun ottamatta Hyvinkäättä. Alhaisin työpaikkaomavaraisuusaste on Pornaisissa, Sipoossa ja Nurmijärvellä. **Pornaisten työpaikkaomavaraisuusaste on koko maan alhaisin.** Vantaa ja Espoo ylittävät selvästi työpaikkaomavaraisuuden raja-arvon työpaikkakeskittyminä.

Keskus- tai lähitaajamaperuste toteutuu kaikissa metropolialueen kehyskunnissa ja keskustaajamissa.

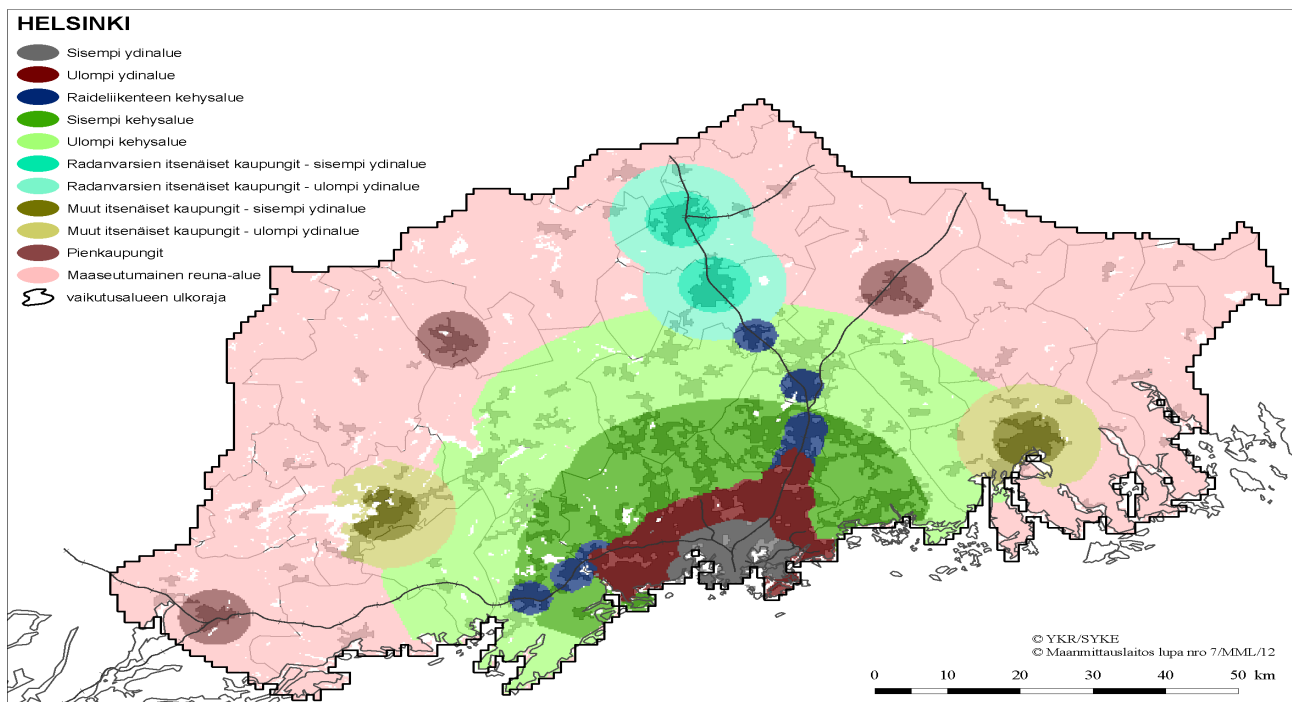
Seudun yhteisiä asuntomarkkinoita kuvaa se, kuinka suuri osuus kuntien kaikista tulo- ja lähtömuutoista suuntautuu alueen keskustaajunkiin tai keskustaajunkiin (3). Raja-arvon (40 %) ylittävät Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Sipoo, Tuusula ja Vihti.

Muuttajien rakenteesta aiheutuvaa hyötyä tai haittaa kuvaa **muuttajien laskennallinen tulokertymä**, jossa on yhteenlaskettu kunnan kaikkien tulo- ja lähtömuutta-

jien kaikkien tulojen välinen erotus. Erotus on suhteutettu vuositasolla kunnan keskilukuun. Raja-arvon (150 €/asukas/vuosi) ylittävät kaikki muut kehyskunnat paitsi Kauniainen, Hyvinkää, Järvenpää ja Kerava. **Tulokertymän raja-arvon ylittävät yli kaksinkertaisesti Kirkkonummi, Sipoo, Pornainen, Mäntsälä ja Nurmijärvi.**

Taulukon 20 yhteenvetona voi päätellä, että **metropolialueen kehyskunnista vähintään neljä viidestä kaupunkiseutuperusteesta täyttävät Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Sipoo, Tuusula ja Vihti.**

Helsingin metropolialueen toiminnallinen alue ulottuu työssäkäynnin, muuttojen suuntautumisen, asiointin ja saavutettavuuden perusteella noin 70-100 kilometrin etäisyydelle Helsingin keskustasta. Vaikutusalue on laajentunut vuosikymmen vuosikymmeneltä. Vaikutusalueen sisällä on kolme pääasiallista vyöhykettä, jotka liittyvät metropolialueen ydinalueeseen, kehysalueeseen ja reuna-alueeseen. Metropolialueen vyöhykkeisyys tulee hyvin esiin kuviossa 5, jossa on esitetty seudun vyöhykkeinen rakenne.

Lähde: SYKE

Kuvio 5. Metropolialueen vyöhykkeisyys ydin-, kehys- ja reuna-alueen välillä

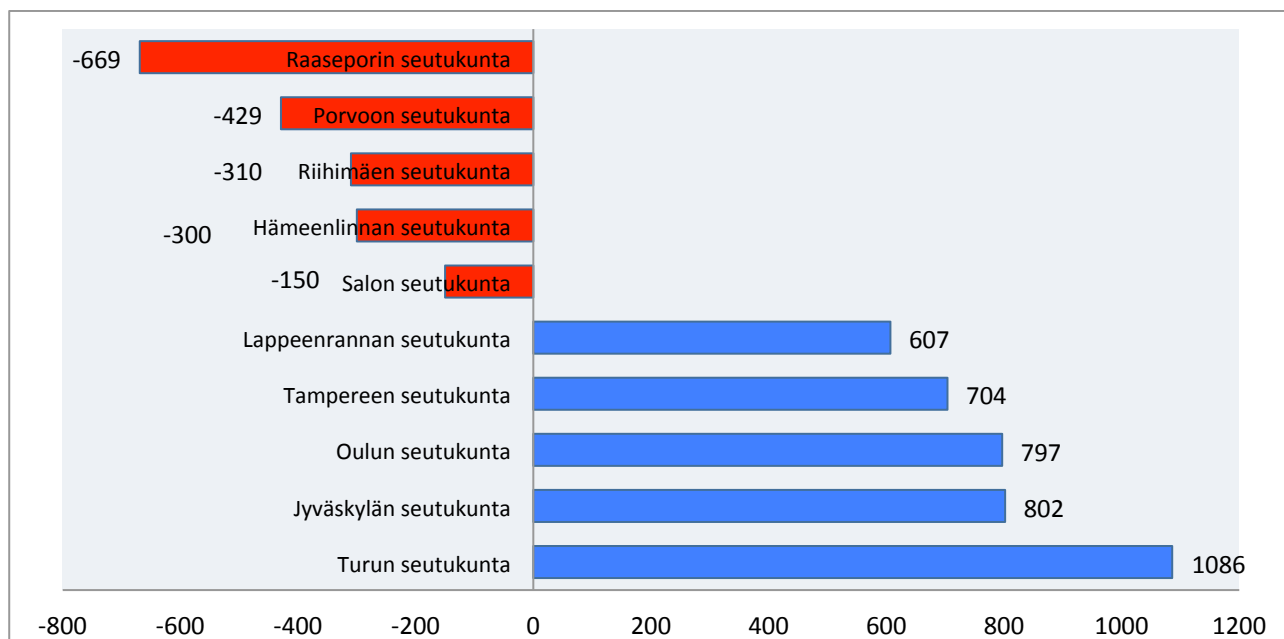
4.2.1 Espoon tulo-, lähtö- ja nettomuutto maakunnittain, seutukunnittain ja kunnittain vuosina 2000-2012

Espoon keskeisin tulomuuttojen lähtöalue oli oma maakunta Uusimaa, josta seitsemän kymmenestä (70,9 %) Espoon tulomuutosta oli lähtöisin. Muiden maakuntien osuudet Espoon tulomuutosta jäivät kauas Uudenmaan taakse. Uudenmaan jälkeen Espoon tulomuuton kärkeen nousivat Varsinais-Suomi (4,1 %), Pirkanmaa (3,4 %), Pohjois-Pohjanmaa (2,6 %) ja Keski-Suomi (2,3 %). Muiden maakuntien osuus jäi 8,7 %:n.

Espoo sai muuttovoittoa kaikista muista maakunnista kuin omasta maakunnasta (-975) ja Kanta-Hämeestä (-696). Espoo sai eniten muuttovoittoa Pohjois-Pohjanmaalta (1096), Keski-Suomesta (945), Var-

sinais-Suomesta (879), Etelä-Karjalasta (794), Pirkanmaalta (733) ja Lapista (724).

Seutukunnittain tarkasteltuna Espooseen muutettiin eniten Helsingin seudun muista kunnista, joista yli kaksi kolmannelle (68,9 %) tulomuutosta oli lähtöisin. Muiden seutukuntien osuudet jäivät huomattavasti pienemmiksi. Espoo sai eniten muuttovoittoa Turun (1086), Jyväskylän (802), Oulun (797), Tampereen (704) ja Lappeenrannan (607) seuduilta ja kärsi eniten muuttotappiota Raaseporin (-669), Porvoon (-429), Riihimäen (-310) ja Hämeenlinnan (-300) seuduille.

Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot

Kuvio 6. Espoon nettomuutto seutukunnittain vuosina 2000-2012

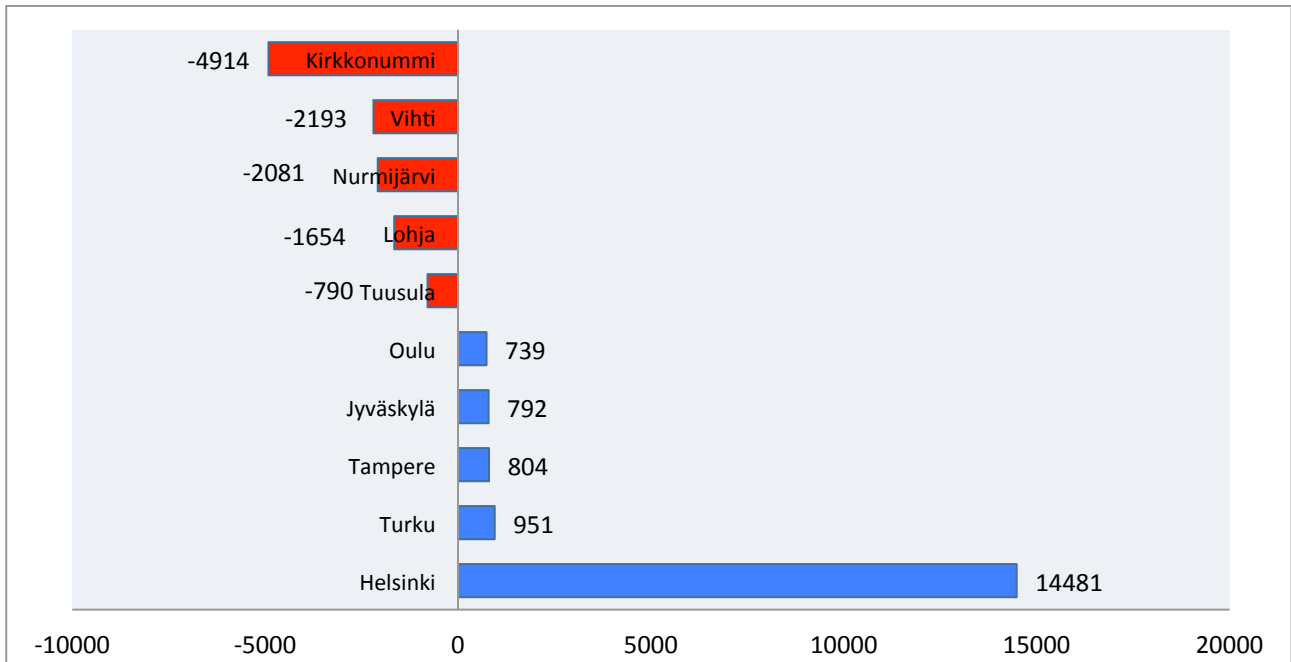
Esooseen suuntautuneen muuton merkittävin lähtökunta oli Helsinki, josta 45,3 % kaupunkiin muuttaneista muutti. Joka kymmenes (9,6 %) tulomuuttaja oli lähtöisin Vantaalta. Runsas neljännes (27,8 %) Espooseen muuttaneista tuli muista kunnista.

Kolme neljästä (74,5 %) Espoosta pois muuttaneesta suuntasi muihin Uudenmaan kuntiin. Useampi kuin seitsemän kymmenestä (71,8 %) Espoon lähtömuuttajasta muutti muihin Helsingin seudun kuntiin. Viidennes (19,7 %) Espoosta lähteneistä suuntasi muihin seutukuntiin. **Kaksi viidennestä (39,3 %) Espoon lähtömuutoista suuntautui Helsinkiin ja joka kymmenes (10,0 %) Vantaalle.** Kolme kymmenestä (28,8 %) lähtömuutosta kohdistui muihin kuntiin.

Espoo sai Helsingistä muuttovoittoa lähes 15 000 henkilöä vuosina 2000-2012 eli keskimäärin noin 1100

henkilöä vuodessa. Lähes kaikki muutkin muuttovoiton kärkikymmenikköön yltäneet kaupungit olivat korkeakoulukaupunkeja: Turku (+951), Tampere (+804), Jyväskylä (+792), Oulu (+739), Lappeenranta (+612), Joensuu (+447), Vaasa (+388), Kajaani (+383) ja Kuopio (+374).

Espoo kärsi eniten muuttotappiota muille Helsingin seudun ja Uudenmaan kunnille: Kirkkonummelle (-4914), Vihtiin (-2193), Nurmijärvelle (-2081), Lohjalle (-1654), Tuusulaan (-790), Siuntioon (-755), Järvenpäähän (-565), Inkoohon (-429), Keravalle (-420) ja Porvooseen (-393).

Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot

Kuvio 7. Espoon nettomuutto kunnittain vuosina 2000-2012

4.2.3 Helsingin tulo-, lähtö- ja nettomuutto maakunnittain, seutukunnittain ja kunnittain vuosina 2000-2012

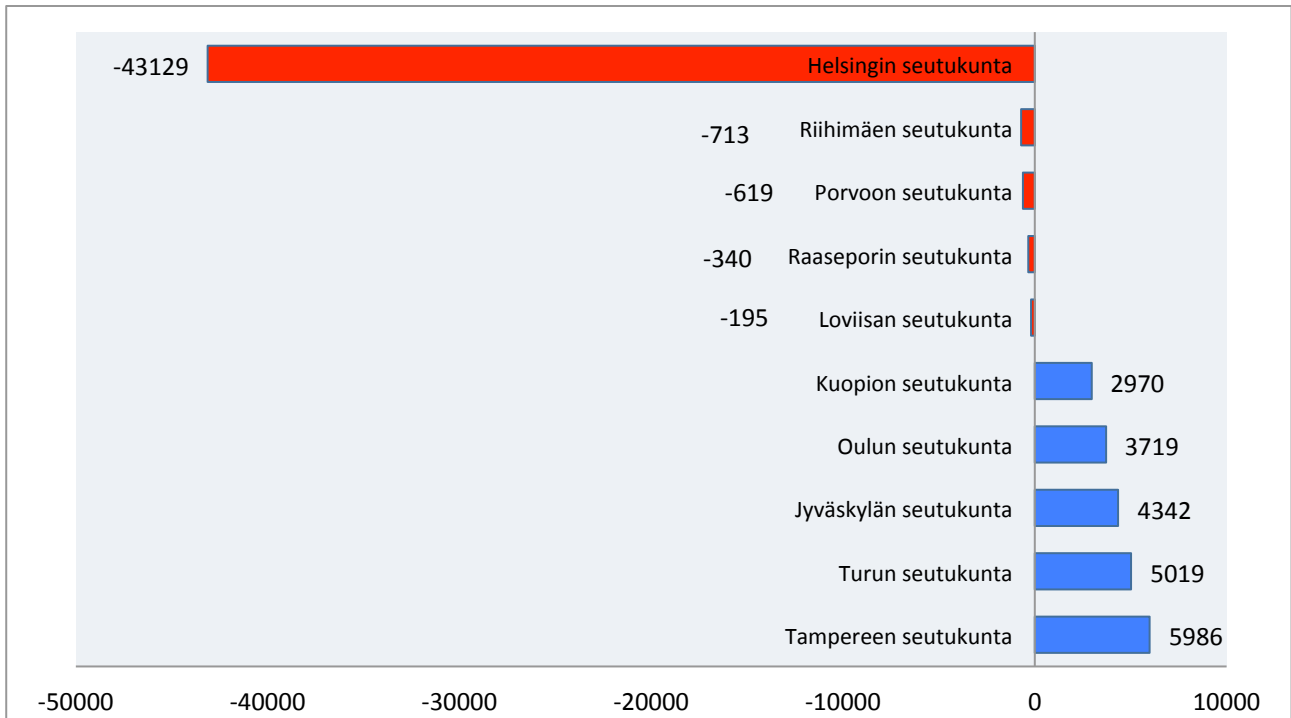
Useampi kuin joka toinen (52,2 %) Helsinkiin muuttanut tuli Uudeltamaalta. Muiden maakuntien osuudet Helsingin tulomuutosta jäivät selvästi pienemmiksi. Uudenmaan jälkeen Helsinkiin muutettiin eniten Pirkanmaalta (6,1 %) ja sen jälkeen Varsinais-Suomesta (5,8 %), Pohjois-Pohjanmaalta (4,2 %) ja Keski-Suomesta (3,7 %). Harvempi kuin kolme kymmenestä (28,0 %) Helsingin tulomuutosta tuli muista maakunnista.

Helsingin muuttotase oli negatiivinen ainoastaan kahden maakunnan suhteen, kaikista muista maakunnista tuli muuttovoittoa. Helsinki sai suurimman muuttovoiton Pirkanmaalta (+6323) ja sen jälkeen Varsinais-Suomesta (+5433), Pohjois-Pohjanmaalta (+4911), Keski-Suomesta (+4799) ja Pohjois-Savosta (+3706). Muista Uudenmaan kunnista Helsinki sai -44 283:n henkilön muuttotappion ja Kanta-Hämeestä -504 henkilöä.

Seutukunnittain tarkasteltuna miltei puolet (48,7 %) Helsinkiin muuttaneista oli lähtöisin muualta Helsingin seudulta. Helsingin seudun jälkeen tulomuuttajien yleisimmät lähtöseutukunnat olivat Tampereen

seutu (5,4 %), Turun seutu (4,5 %), Lahden seutu (3,5 %) ja Oulun seutu (3,1 %). Muiden seutukuntien osuus jäi runsaaseen kolmannekseen (34,8 %). Seutukunnittain tarkasteltuna Helsinki sai eniten muuttovoittoa Tampereen (+5986), Turun (+5019), Jyväskylän (+4342), Oulun (+3719), Kuopion (+2970), Lahden (+2563), Joensuun (+2455), Lappeenrannan (+2162), Vaasan (+2101) ja Kouvolan (+1613) seutukunnista.

Helsinkiin muutettiin eniten Espoosta (18,7 %) ja toiseksi eniten Vantaalta (17,1 %). Muut Helsingin tulomuuton lähtökuntien kärkikymmenikössä olevat kunnat olivat Tampere (4,6 %), Turku (3,8 %), Oulu (2,8 %), Jyväskylä (2,8 %), Lahti (2,3 %), Kuopio (2,0 %), Porvoo (1,9 %) ja Kirkkonummi (1,5 %). Muiden kuntien osuus Helsingin tulomuutosta oli 42,6 %.

Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot

Kuvio 8. Helsingin nettomuutto seutukunnittain vuosina 2000-2012

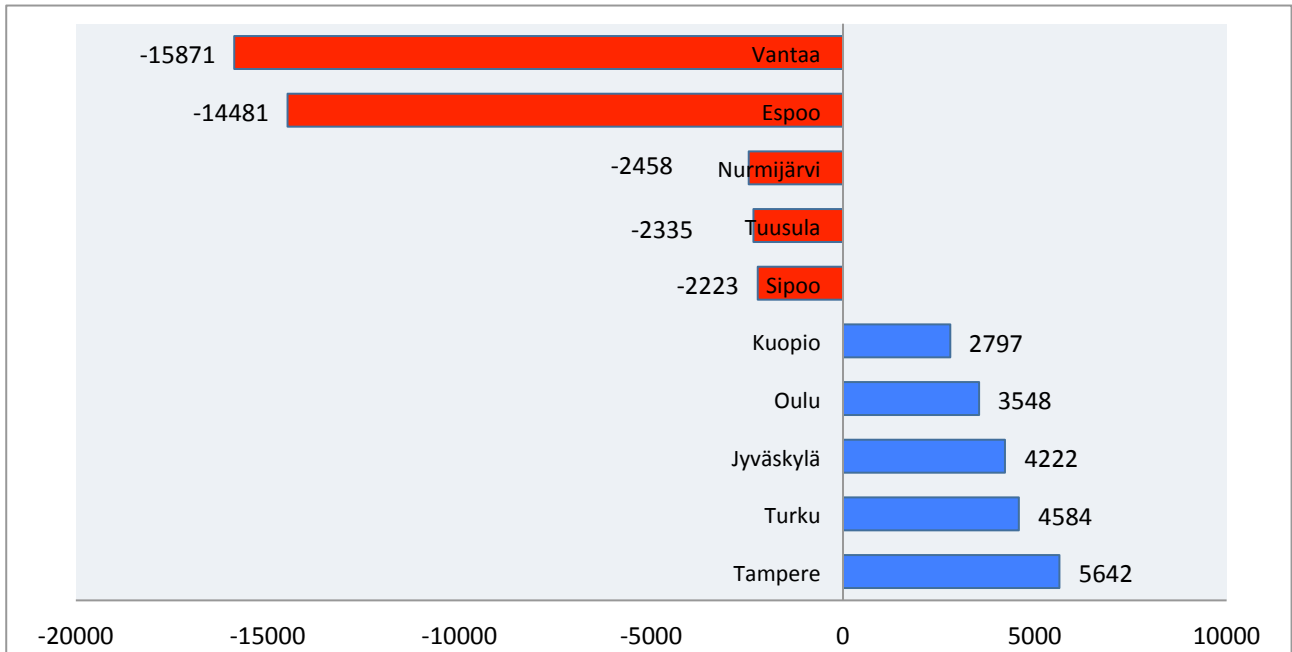
Helsingistä muutettiin ylivoimaisesti eniten muihin Uudenmaan kuntiin (64,6 %) ja muualle Helsingin seutukuntaan (60,7 %). Runsas neljännes (27,1 %) Helsingin lähtömuuttoista tehtiin muihin seutukuntiin. **Helsinki kärsi ylivoimaisesti eniten muuttotappiota muille Helsingin seudun kunnille (-43 129).** Muista seutukunnista tulleet muuttotappiot olivat vähäisiä.

Helsingin lähtömuuttajien yleisin kohdekuunta oli Espoo (22,7 %) ja lähes yhtä paljon (21,5 %) muutettiin Vantaalle. Muiden kuntien osuudet Helsingin lähtömuutosta jäivät huomattavasti pienemmiksi. Muiden kuntien yhteenlaskettu osuus oli 38,4 %.

Kunnat, joista Helsinki sai eniten muuttovoittoa, olivat Tampere (+5642), Turku (+4584), Jyväskylä (+4222),

Oulu (+3548), Kuopio (+2797), Lahti (+2388), Joensuu (+2210), Lappeenranta (+1996), Vaasa (+1941) ja Kouvolaa (+1617). **Suurin osa muuttovoiton kärkikymmenikön kunnista oli korkeakoulukaupunkeja.**

Helsinki kärsi eniten muuttotappiota oman seutukuntansa kuntiin: Vantaalle (-15 871), Espoohon (-14 481), Nurmijärvelle (-2458), Tuusulaan (-2335), Sipooon (-2223), Kirkkonummelle (-1547), Järvenpähän (-1080), Mäntsälään (-992), Vihtiin (-749) ja Keravalle (-698).

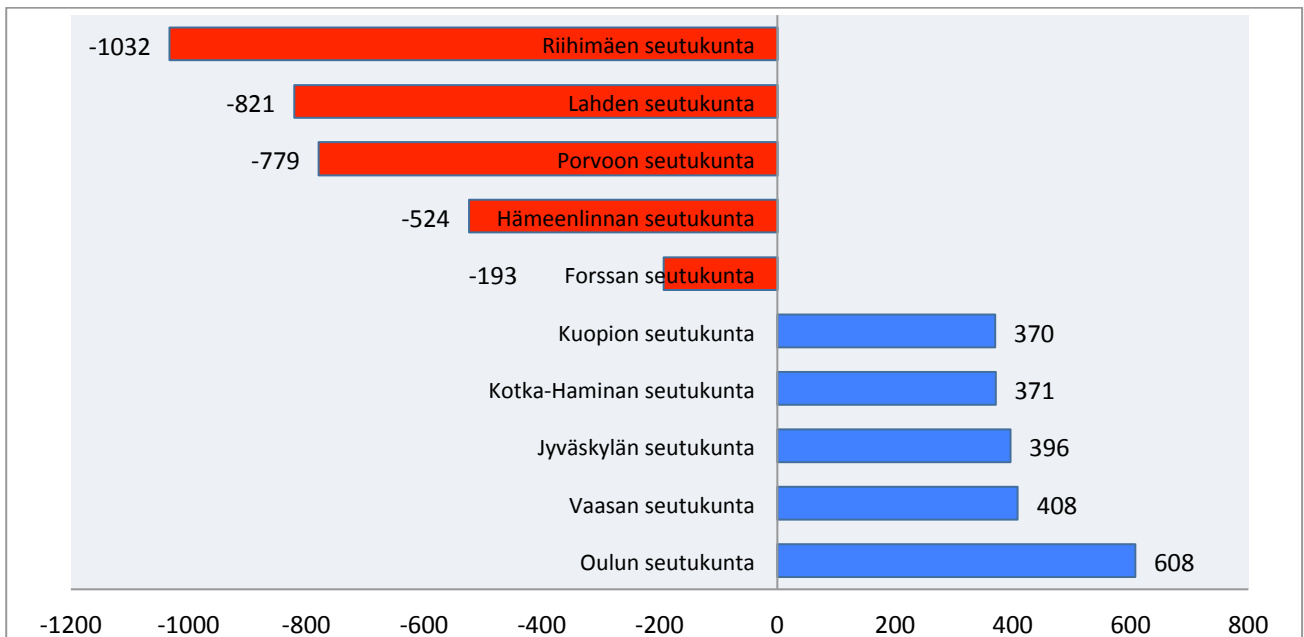
Kuvio 9. Helsingin nettomuutto kunnittain vuosina 2000-2012

4.2.4 Vantaan tulo-, lähtö- ja nettomuutto maakunnittain, seutukunnittain ja kunnittain vuosina 2000-2012

Vantaa sai muuttovoittoa neljästätoista maakunnasta ja muuttotappiota viidestä. Suurimmat muuttovoittonsa Vantaa sai Pohjois-Pohjanmaalta (+842) ja Lapista (+503). Useampi kuin seitsemän kymmenestä (71,6 %) Vantaalle muuttaneesta oli lähtöisin muualta Helsingin seudulta tai muista Uudenmaan kun-

nista (73,4 %). Vain joka viides (20,4 %) Vantaan tulomuutto tuli muista seutukunnista.

Vajaa puolet (47,3 %) Vantaan tulomuuttajista tuli Helsingistä ja joka kymmenes (10,5 %) tulomuuttaja oli lähtöisin Espoosta. Muiden kuntien osuus Vantaan tulomuutosta oli runsas neljäsnes (27,6 %).

Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot

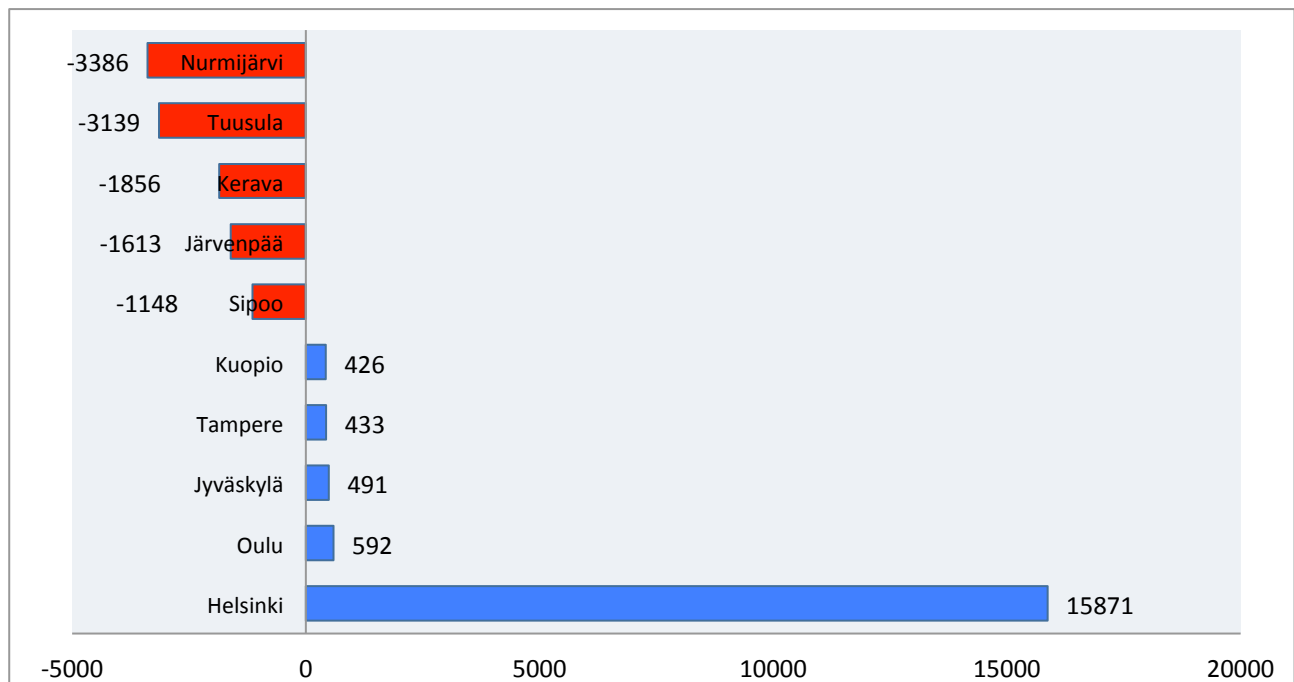
Kuvio 10. Vantaan nettomuutto seutukunnittain vuosina 2000-2012

Vantaalta muutettiin eniten Helsingin seutukuntaan (71,8 %) ja muihin Uudenmaan kuntiin (74,2 %). Toiseksi yleisin vantaalaisten lähtömuuttajien kohde-seutukunta oli Lahden seutu (2,6 %) ja kolmanneksi yleisin Tampereen seutu (2,2 %). Joka viides (20,2 %) Vantaan lähtömuuttajista muutti muihin seutukuntiin.

Seutukunnittain tarkasteltuna Vantaa sai eniten muuttovoittoa Oulun (+608), Vaasan (+408) ja Jyväskylän (+396) seuduilta. Vantaa kärsi eniten muuttotappiota Riihimäen (-1032), Lahden (-821), Porvoon (-779) ja Hämeenlinnan (-524) seuduille.

Vantaa sai selvästi eniten muuttovoittoa Helsingistä (+15 871). Sen jälkeen suurimmat muuttovoitot tulivat Oulusta (+592), Jyväskylästä (+491), Tampereelta (+433), Kuopiosta (+426), Kotkasta (+417), Vaasasta (+349), Joensuusta (+333), Lappeenrannasta (+333) ja Kajaanista (+327).

Vantaa kärsi suurimmat muuttotappiot voittopuolisesti Helsingin seudun kunnista: Nurmijärveltä (-3386), Tuusulasta (-3139), Keravalta (-1856), Järvenpäästä (-1613), Sipoo (-1148), Mäntsälästä (-1122), Viidistä (-825), Hyvinkäältä (-740), Riihimäeltä (-561) ja Kirkkonummelta (-518).

Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot

Kuvio 11. Vantaan nettomuutto kunnittain vuosina 2000-2012

4.2.5 Metropolialueen kehyskuntien tulo-, lähtö- ja nettomuutto Helsinkiin, Espoohon ja Vantaalle vuosina 2000-2012

Metropolialueen keskuskaupungeista Espoo sai muuttovoittoa Helsingistä, Vantaalta ja Kauniaisista. Helsinki sai muuttovoittoa ainoastaan Kauniaisista. Vantaa sai muuttovoittoa Helsingistä ja Kauniaisista. **Kaikki metropolialueen kehyskunnat saivat muuttovoittoa kaikista keskuskaupungeista lukuun ottamatta Kauniaisia, joka sai muuttotappiota kaikista keskuskaupungeista.**

Määrällisesti suurimman muuttovoiton Espoosta sai Kirkkonummi ja sen jälkeen Vihti ja Nurmijärvi. Nurmijärvi, Tuusula ja Sipoo saivat suurimman määrällisen muuttovoiton Helsingistä ja Nurmijärvi ja Tuusula Vantaalta. Espoo oli metropolialueen keskuskaupungeista

se, josta tuli eniten muuttovoittoa Kirkkonummelle ja Vihtiin. Sipoo sai eniten muuttovoittoa Helsingistä, ja muut metropolialueen kehyskunnat eli Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen ja Tuusula saivat eniten muuttovoittoa Vantaalta.

Taulukossa 20 on kuvattu metropolialueen muuttotasetta kunnittain suhteessa toisiinsa vuosien 2000-2012 välisenä aikana.

Hyvinkää sai muuttovoittoa kaikista muista metropolialueen kehyskunnista, eniten Nurmijärveltä ja Vantaalta aikavälillä 2000-2012. Hyvinkää sai Vantaalta muuttovoittoa 740 henkilöä, Espoosta 286 henkilöä ja Helsingistä

gistä 82 henkilöä. 15,7 % työssäkäyvistä hyvinkääläisistä pendelöi Helsinkiin vuonna 2012. Kaikista Hyvinkäälle vuosina 2000-2012 suuntautuneista tulomuutoista 14 % oli lähtöisin Helsingistä, 8,1 % Vantaalta ja 5,1 % Espoosta. Muiden kuntien osuus Hyvinkään tulomuutosta oli 72,8 %. Hyvinkään lähtömuuttajista puolestaan 14,1 % muutti Helsinkiin, 5,8 % Vantaalle ja 4,3 % Espoon. Muihin kuntiin muutti kolme neljäsosaa (75,8 %) Hyvinkään lähtömuuttajista.

Järvenpää sai muuttovoittoa kaikista muista kunnista kuin Hyvinkäältä, Mäntsälästä, Sipoosta, Tuusulasta ja Vihdistä. Järvenpää sai Vantaalta muuttovoittoa 1613 henkilöä, Helsingistä 1080 henkilöä ja Espoosta 565 henkilöä. 28,1 % työllisistä järvenpäälaisistä työskenteli Helsingissä vuonna 2012. Järvenpään tulomuuttajista joka viides (20,2 %) oli Helsingistä, 13,8 % Vantaalta ja 5,5 % Espoosta. 60,5 % tulomuuttajista muutti muista kunnista. Järvenpäälaisistä lähtömuuttajista 17,2 % muutti Helsinkiin, 9,1 % Vantaalle ja 3,8 % Espoon. Seitsemän kymmenestä (70,0 %) lähtömuuttajasta suuntasi muihin kuntiin.

Kauniainen oli ainoa metropolialueen kehyskunnista, joka sai muuttotappiota keskuskaupungeista. Helsingistä tuli Kauniaisiin 306:n henkilön verran muuttotappiota, Espoosta 35:n ja Vantaalta 4:n henkilön verran. Kauniainen sai muuttovoittoa ainoastaan Nurmijärveltä ja Sipoosta. 39,9 % Kauniaisten työssäkäyvistä väestöstä pendelöi Helsinkiin vuonna 2012. Kauniaisiin vuosina 2000-2012 muuttaneista neljä kymmenestä (39,3 %) oli espoolaisia, runsas neljännes (26,0 %) helsinkiläisiä ja 3,0 % vantaalaisia. Vajaa kolmannes (31,7 %) Kauniaisten tulomuuttajista tuli muista kunnista. Neljä kymmenestä (39,8 %) Kauniaisista pois muuttaneesta lähti Espoon, lähes kolme kymmenestä (29,2 %) Helsinkiin ja 3,1 % Vantaalle. Muiden kuntien osuus Kauniaisten lähtömuutosta oli 27,9 %.

Kerava sai muuttovoittoa Kauniaisista, Sipoosta ja Kirkkonummelta. Keravalle tuli Vantaalta 1856:n henkilön muuttovoitto, Helsingistä 698:n ja Espoosta 420:n henkilön. 31,9 % työllisistä keravalaisista oli työpaikka Helsingissä vuonna 2012. Keravalle suuntautuneista tulomuutoista viidesosa (20,5 %) tuli Vantaalta ja toinen viidesosa (20,1 %) Helsingistä. Joka kahdeskymmenes (5,1 %) Keravalle muuttanut tuli Espoosta. Muiden kuntien osuus Keravan tulomuutosta oli runsas puolet (54,3 %). Keravalta pois suuntautuneista muutoista 18,7 % kohdistui Helsinkiin, 15,2 % Vantaalle ja 3,9 % Espoon. 62,2 % lähtömuuttajista suuntasi muualle.

Kirkkonummi sai muuttovoittoa Kauniaisista, Pornaisista ja Sipoosta, Kirkkonummi sai muuttovoittoa Espoosta 4914 henkilöä, Helsingistä 1547 henkilöä ja Vantaalta 518 henkilöä. 27,7 % työssäkäyvistä Kirkkonummen asukkaista pendelöi Helsinkiin vuonna 2012. Kirkkonummen tulomuuttajista neljä kymmenestä (39,9 %) muutti Espoosta, neljännes (23,6 %) Helsingistä ja 6,0 % Vantaalta. 30,5 % muuttajista tuli muualta. Runsa neljännes (26,8 %) Kirkkonummen jättäneistä muutti Espoon, viidennes (20,8 %) Helsinkiin ja 4,8 % Vantaalle. 47,6 % Kirkkonummen lähtömuutosta kohdistui muualle.

Mäntsälä sai muuttovoittoa kaikista kehyskunnista Hyvinkäätä lukuun ottamatta. Mäntsälä sai Vantaalta

1122 henkilöä muuttovoittoa, Helsingistä 992 ja Espoosta 336 henkilöä. 18 % työssäkäyvistä mäntsäläläisistä pendelöi Helsinkiin. Mäntsälään aikavälillä 2000-2012 muuttaneista 17,0 % tuli Helsingistä, 14,0 % Vantaalta ja 5,1 % Espoosta. 63,9 % tulomuuttajista tuli muista kunnista. Samalla aikavälillä Mäntsälästä pois muuttaneista 12,6 % lähti Helsinkiin, 8,0 % Vantaalle ja 3,5 % Espoon. Muiden kuntien osuus lähtömuutosta oli kolme neljänestä (75,9 %).

Nurmijärvi sai muuttovoittoa muista kehyskunnista kuin Hyvinkäältä, Järvenpäästä, Kauniaisista, Mäntsälästä ja Vihdistä. Nurmijärvelle tuli Vantaalta 3386:n henkilön verran muuttovoittoa, Helsingistä 2458:n ja Espoosta 2081:n henkilön. 28 % Nurmijärven työssäkäyvistä asukkaista työskenteli Helsingissä vuonna 2012. Nurmijärven tulomuuttajista neljännes (26,2 %) tuli Helsingistä, vajaa neljännes (23,4 %) Vantaalta ja 13,8 % Espoosta. Muiden kuntien osuus oli 36,6 %. Nurmijärveltä lähteneistä viidennes (20,9 %) muutti Helsinkiin, 14,1 % Vantaalle ja 8,0 % Espoon. Muihin kuntiin muutti 56,9 % Nurmijärven lähtömuuttajista.

Pornainen sai muuttovoittoa Vantaalta 437 henkilöä, Helsingistä 196 henkilöä ja Espoosta yhden henkilön verran. Pornaisten muuttotappiot kohdistuivat Hyvinkäälle, Kirkkonummelle, Mäntsälään ja Nurmijärvelle. 22,7 % työllisistä pornalaisista pendelöi Helsinkiin vuonna 2012. Pornaisiin tarkasteluajanjaksolla muuttaneista 18 % oli lähtöisin Vantaalta, 17 % Helsingistä ja 3,6 % Espoosta. Kuusi kymmenestä (61,4 %) tulomuuttajasta tuli muista kunnista. 14,1 % Pornaisten lähtömuutosta suuntautui Helsinkiin, 8,8 % Vantaalle ja 4,1 % Espoon. Vajaat kolme neljänestä (73,0 %) lähtömuutosta kohdistui muualle.

Sipoon muuttovoitto Helsingistä oli 2223 henkilöä, Vantaalta 1148 henkilöä ja Espoosta 310 henkilöä. Sipoo sai muuttovoittoa myös radanvarresta Järvenpäästä ja Tuusulasta. 33,9 % Sipoon työssäkäyvistä väestöstä pendelöi Helsinkiin vuonna 2012. Sipoon suuntautuneista tulomuutoista neljä kymmenestä tuli Helsingistä, 17,9 % Vantaalta ja 5,7 % Espoosta. Runsa kolmannes (35,9 %) tulomuuttajista oli lähtöisin muista kunnista. Kolme kymmenestä (30,0 %) Sipoon lähtömuuttajista suuntasi Helsinkiin, useampi kuin joka kymmenes (11,9 %) Vantaalle ja 4,2 % Espoon. 53,9 % lähtömuuttajista muutti muihin kuntiin.

Tuusula sai muuttovoittoa Järvenpäästä, Kauniaisista, Keravalta ja Kirkkonummelta. Tuusula sai Vantaalta muuttovoittoa 3139:n henkilön verran, Helsingistä 2335:n ja Espoosta 790:n henkilön verran. 28,1 % työssä olevista tuusulalaisista työskenteli Helsingissä vuonna 2012. Hieman useampi kuin joka viides (21,2 %) Tuusulaan vuosina 2000-2012 muuttanut oli helsinkiläinen, joka viides (20,0 %) oli vantaalainen ja 6 % oli espoolaisia. Yli puolet (52,8 %) tulomuuttajista oli muista kunnista. Samalla ajanjaksolla Tuusulasta pois muuttaneista 15,6 % lähti Helsinkiin, 11,5 % Vantaalle 4,0 % Espoon. 68,9 % Tuusulan lähtömuutosta suuntautui muihin kuntiin.

Vihti tuli 2193 henkilöä muuttovoittoa Espoosta, 825 henkilöä Vantaalta ja 749 henkilöä Helsingistä. Vihti kärsi muuttotappiota ainoastaan Hyvinkäälle, Mäntsälään ja Pornaisiin. 20,3 % Vihtin työssäkäyvistä väes-

töstä pendelöi Helsinkiin vuonna 2012. Yli viidesosa (22,0 %) Vihdin tulomuutosta tuli Espoosta, viidesosa (20,2 %) Helsingistä ja kymmenesosa (9,3 %) Vantaalta. Vajaa puolet (48,5 %) tulomuutosta tuli muualta.

Vihtiläisistä lähtömuuttajista 18,9 % muutti Helsinkiin, 13,6 % Espoon ja 6,2 % Vantaalle. 61,2 % lähtömuuttajista muutti muihin kuntiin.

Taulukko 20. Metropolialueen kehyskuntien nettomuutto suhteessa toisiinsa vuosina 2000-2012

Kunta	Esp	Hel	H-kää	J-pää	Kau	Ker	K-num	Mänt	N-jär	Por	Sipoo	Tuu	Van	Vih
Esp	0	14481	-286	-565	35	-420	-4914	-336	-2081	-1	-310	-790	199	-2193
Hel	-14481	0	-82	-1080	306	-698	-1547	-992	-2458	-196	-2223	-2335	-15871	-749
H-kää	286	82	0	388	6	119	72	165	1174	21	18	491	740	74
J-pää	565	1080	-388	0	2	376	74	-701	22	-215	-69	-150	1613	-43
Kau	-35	-306	-6	-2	0	-21	-63	-6	19	-3	6	-10	-4	-23
Ker	420	698	-119	-376	21	0	51	-331	-30	-61	160	-40	1856	-17
K-num	4914	1547	-72	-74	63	-51	0	-57	-101	10	14	-14	518	-644
Mänt	336	992	-165	701	6	331	57	0	57	94	26	332	1122	9
N-jär	2081	2458	-1174	-22	-19	30	101	-57	0	1	7	201	3386	-213
Por	1	196	-21	215	3	61	-10	-94	-1	0	106	102	437	10
Sipoo	310	2223	-18	69	-6	-160	-14	-26	-7	-106	0	54	1148	-3
Tuu	790	2335	-491	150	10	40	14	-332	-201	-102	-54	0	3139	-48
Van	-199	15871	-740	-1613	4	-1856	-518	-1122	-3386	-437	-1148	-3139	0	-825
Vih	2193	749	-74	43	23	17	644	-9	213	-10	3	48	825	0

Lähde: Tilastokeskus, väestöttilastot

5. METROPOLIALUEEN RAKENTEELLINEN MUUTTOLIIKEANALYYSI

Metropolialueen rakenteellisessa (laadullisessa) muuttoliikeosiossa yhdistettiin määrällisiä ja laadullisia muuttoliikeaineistoja eli määrällisen kehityksen rinnalla avataan tulo- ja lähtömuuttajien yksilöllisiä, demografisia, sosiaalisia ja taloudellisia ominaisuuksia. Analyysissä pureuduttiin muuttajien pääasialliseen toimintaan muuttohetkellä tai työmarkkina-asemaan (työlliset, työttömät työnhakijat ja työvoiman ulkopuoliset), ikärakenteeseen (pääsääntöisesti ikäryhmittäin), koulutustasoon (perus-

keski- ja korkea-aste), tulo- ja eläkerakenteeseen (tulot tuloryhmittäin ja keskimääräiset tulot) ja laskennalliseen tulo- ja eläkertymään.

Painopiste oli erityisesti sekä muuttajien työmarkkina-asemassa että muuttajien tulo- ja eläkerakenteessa, keskimääräisessä tulotasossa ja muuttajien tulokertymässä. Luvuissa ovat kaikki metropolialueen tulo- ja lähtömuuttajat vuosina 2000–2011 niin maan sisäisen muuttoliikkeen kuin maahanmuuton osalta.

5.1 Muuttajien pääasiallinen toiminta

Tulo- ja lähtömuuttajat voidaan jakaa pääasiallisen toiminnan tai työmarkkina-aseman perusteella työllisiin, työttömiin ja työvoiman ulkopuolella oleviin (opiskelijat, lapset, eläkeläiset, varusmiehet ja muut työvoimaan kuulumattomat).

Työllisten tulo- ja lähtömuutot ovat tulo- ja eläkerakenteen, keskimääräisten tulojen ja tulokertymän ohella tärkeä indikaattori. **Työllisten muuttotaseen positiiviset ja negatiiviset heijastusvaikutukset liittyvät kiinteästi alueen työmarkkinoiden muutosdynamiikkaan, työpaikkalisäyksen ja oletettuun työmarkkinapotentiaaliin uusien asukkaiden ja muuttajien näkökulmasta.** Työllisten nettomuuttolukujen perusteella voidaan ennakoita muuttoliikkeen vaikutuksia kunnan tulevaan kehitykseen eri osa-alueilla. **Työllisten muuttotase on toisin sanoen merkittävä alueen vetovoimaa ja potentiaalia kuvaava muuttaja.**

Kuntien kannalta ”optimaalisia muuttajia” ovat sekä kuntataloudellisesta että myönteisten kerrannaisvaikutusten näkökulmasta työssä olevat (työlliset). Syy on varsinkin kuntataloudellisesta näkökulmasta yksinkertainen: **yhden työllisen keskimääräiset tulot ovat noin neljä kertaa suuremmat kuin työvoiman ulkopuolella olevan tai työttömän työnhakijan.** Työllisten muuttajien keskimääräiset vuositulot olivat 26 600 euroa vuonna 2008, kun työvoiman ulkopuolella olevien ja työttömien muuttajien tulot jäivät keskimäärin 6 800 euroon. Ero on merkittävä, koska se heijastuu ja kumuloituu muuhun kehitykseen ajan kanssa.

Jokaisen kunnan kannalta on muuttajien rakenteen suhteen optimaalinen tilanne, kun työlliset ovat ylliedustettuja tulomuuttajissa ja työvoiman ulkopuolella olevat sekä työttömät työnhakijat taas lähtömuuttajissa.

Useimmat keskuskaupungit tai maakuntakeskukset saavat muuttotappiota työllisistä muuttajista sekä muuttovoittoa työttömistä työnhakijoista ja työvoiman ulko-

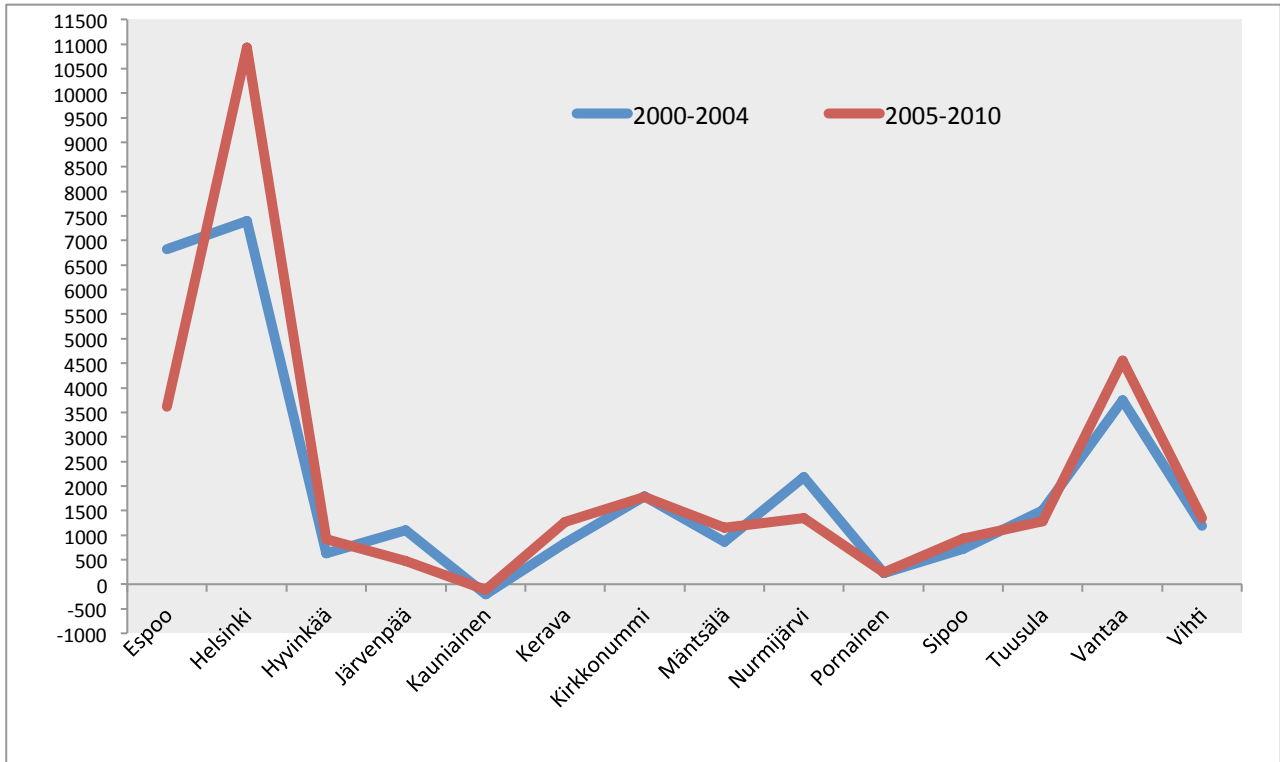
puolisesta väestöstä. Kehyskunnissa tilanne on varsin usein päinvastainen.

Metropolialue sai vuosina 2000-2011 muuttovoittoa työllisistä, opiskelijoista, varusmiehistä ja muista työvoiman ulkopuolisista ryhmistä ja muuttotappiota työttömistä, lapsista ja eläkeläisistä. **Metropolialueen suhteellista asemaa alueiden välisessä kilpailussa parantaa muuttovoittoisuuden lisäksi se, että se sai pelkästään työllisistä muuttovoittoa yhteensä noin 62 200 henkilöä eli keskimäärin noin 5 200 työllistä muuttajaa vuodessa. Kun samanaikaisesti tuli pienempi muuttotappiota työttömistä työnhakijoista, se parantaa entisestään alueen suhteellista asemaa.** Metropolialueen suurin muuttovoitto tuli työllisistä ja toiseksi suurin opiskelijoista. **Metropolialue sai muuttotappiota eniten eläkeläisistä ja toiseksi eniten lapsista.**

Keskuskaupungit saivat muuttovoittoa kaikista muista pääasiallisen toiminnan ryhmistä kuin lapsista ja eläkeläisistä muuttovoittojen painottuessa työllisiin ja opiskelijoihin. **Keskuskaupungit saivat työllisistä muuttovoittoa yhteensä peräti noin 40 000 henkilöä.**

Kuviossa 12 on esitetty työllisten nettomuutto metropolialueella kunnittain vuosina 2000-2004 ja vuosina 2005-2010. Metropolialueen kuntien yhteenlaskettu muuttovoitto työllisistä oli vuodessa keskimäärin 5 763 henkilöä vuosina 2000-2004 ja 4 954 henkilöä vuosina 2005-2010.

Työllisistä saatu muuttovoitto kasvoi 2000-luvun jälkipuoliskolla suhteellisesti eniten Keravalla, Mäntsälässä, Sipoossa ja Vantaalla. Työllisten muuttovoitot taas vähentyivät suhteellisesti eniten Järvenpäässä, Helsingissä, Espoossa, Kauniaisissa, Nurmijärvellä ja Tuusulassa.

Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot -tietokanta

Kuvio 12. Työllisten muuttovoitot metropolialueen kunnissa vuosina 2000-2004 ja 2005-2010

Kehyskunnat saivat muuttovoittoa työllisistä, lapsista ja muista työvoiman ulkopuolisista ryhmistä ja muuttotappiota muista ryhmistä, eniten opiskelijoista. **Kehyskunnat saivat työllisistä muuttovoittoa yhteensä noin 22 250 henkilöä.** Kaikki kehyskunnat saivat muuttotappiota työttömistä työnhakijoista. Helsinki oli ainoa metropolialueen kunta, joka sai muuttovoittoa työttömistä.

Kaikki metropolialueen kunnat Kauniaisia lukuun ottamatta saivat vuosina 2000-2011 muuttovoittoa työllisistä.

Lapsista muuttovoittoa saivat kaikki kehyskunnat Järvenpäästä lukuun ottamatta ja opiskelijoista muuttovoittoa saivat keskuskaupungit sekä Kauniainen.

Varusmiehistä tuli tarkasteluajanjaksolla muuttovoittoa Helsinkiin ja Keravalle.

Hyvinkää, Kauniainen, Kerava ja Mäntsälä saivat muuttovoittoa eläkeläisistä ja työvoiman ulkopuolisista ryhmistä saivat muuttovoittoa kaikki kunnat Järvenpäästä lukuun ottamatta.

Lähes kaikki metropolialueen kunnat saivat muuttovoittoa työllisistä ja muuttotappiota työttömistä, ja lähes

kaikki kehyskunnat tämän lisäksi muuttotappiota opiskelijoista, mikä on kuntataloudellisesti optimaalinen tilanne.

Metropolialueen kunnat saivat muuttovoittoa noin 62 200 henkilöä työllisistä eli alueen laskennallinen hyöty muuttajien työmarkkina-asemasta oli noin 1,6 miljardia euroa vuosien 2000-2011 välisenä aikana eli keskimäärin 133,3 miljoonaa euroa vuodessa.

Kyse on suuntaa antavasta laskennallisesta raakaluvusta, mutta antaa hyvän kuvan siitä, kuinka metropolialue hyötyy sekä muuttoliikkeen määrällisestä että rakenteellisesta kehityksestä. Toisin sanoen metropolialueen ulkopuolinen Suomi luovuttaa muuttajien mukana noin 138 miljoonan euron tulonsiirron joka vuosi alueelle.

Taulukossa 21 on esitetty metropolialueen kuntien nettomuutto muuttajien työmarkkina-aseman mukaan vuosina 2000-2011. Metropolialue sai työllisistä muuttovoittoa noin 62 200 henkilöä, opiskelijoista noin 20 900 henkilöä ja varusmiehistä 698 henkilöä. Metropolialue sai vastaavasti muuttotappiota eläkeläisistä noin 10 600 henkilöä, lapsista noin 5 900 henkilöä ja työttömistä työnhakijoista 910 henkilöä.

Taulukko 21. Metropolialueen kuntien nettomuutto muuttajien työmarkkina-aseman mukaan vuosina 2000-2011

Kunta	Työllinen	Työtön	Lapsi (0-14 v.)	Opiskelija	Varusmies	Eläkeläinen	Muu työvoimaan kuulumaton
Espoo	10876	-103	-102	5643	-147	-1597	2281
Helsinki	20161	1114	-14960	21440	1112	-5746	5704
Hyvinkää	1556	-106	402	-565	-4	182	179
Järvenpää	1577	-278	-330	-426	-5	-38	-17
Kauniainen	-343	-70	662	66	-28	3	39
Kerava	2095	-324	243	-279	17	73	281
Kirkkonummi	3607	-164	1730	-992	-49	-270	330
Mäntsälä	2144	-209	1104	-623	-31	51	102
Nurmijärvi	3683	-247	2608	-1294	-43	-286	261
Pornainen	475	-33	364	-185	-4	-42	19
Sipoo	1748	-41	1279	-468	-13	-151	129
Tuusula	3031	-238	2027	-979	-32	-292	214
Vantaa	8879	-120	-2055	474	-47	-2415	1221
Vihti	2678	-91	1182	-916	-28	-43	232
Metropolialue	62167	-910	-5846	20896	698	-10571	10975

Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot -tietokanta

Taulukossa 22 käydään läpi metropolialueen suhteellinen (promillea keskväkiluvun tuhatta asukasta kohden) nettomuutto muuttajien pääasiallisen toiminnan mukaan. **Metropolialueen kehyskunnat saivat keskväkilukuun suhteutettuna miltei kaksi kertaa suuremman muuttovoiton työllisistä kuin keskustaajungit.**

Asukasluukuun suhteutettuna eniten muuttovoittoa työllisistä saivat Mäntsälä, Vihti, Kirkkonummi, Pornainen ja Nurmijärvi. Keskustaajungeista Vantaa ja Espoo saivat suurimman ja Helsinki pienimmän muuttovoiton työllisistä. Kauniainen oli ainoa kunta, joka sai työllisistä muuttotappiota vuosina 2000-2011.

Työttömistä saivat eniten muuttotappiota asukasluukuun suhteutettuna Mäntsälä, Kerava ja Kauniainen. Toisin sanoen em. kunnat hyötyivät kuntataloudellisesta näkökulmasta muuttajien rakenteesta työmarkkina-aseman mukaan, kun ne samanaikaisesti saavat muuttovoittoa työllisistä ja muuttotappiota työttömistä työnhakijoista.

Lasten tai lapsiperheiden suhteen vetovoimaisimpia kuntia olivat Pornainen, Kauniainen, Sipoo ja Nurmijärvi. Lapsista saivat pientä muuttotappiota kaikki keskustaajungit ja Järvenpää.

Helsinki sai keskväkilukuun suhteutettuna eniten muuttovoittoa opiskelijoista ja suurimmat suhteelliset opiskelijamuuttotappiot tuli Pornaisiin, Vihtiin ja Nurmijärvelle. **Opiskelijoista saivat muuttovoittoa keskustaajungit ja Kauniainen ja muut kehyskunnat muuttotappiota.**

Suurin suhteellinen eläkeläismuuttovoitto tuli Hyvinkäälle, Keravalle ja Mäntsälään. Eniten eläkeläisiä menetti Vantaa. Muista työvoiman ulkopuolisista ryhmistä saivat eniten muuttovoittoa Helsinki, Espoo, Kirkkonummi ja Vihti.

Helsingin, Espoon ja Vantaan eläkeläismuuttotappio oli asukasluukuun nähden neljä kertaa suurempaa kuin kehyskuntien.

Taulukko 22. Metropolialueen kuntien nettomuutto suhteessa asukaslukuun (promillea) muuttajien työmarkkina-aseman mukaan vuosina 2000-2011

Kunta	Työllinen	Työtön	Opiskelija	Varusmies	Eläkeläinen	Muu työvoimaan kuulunut	
Espoo	3,9	-0,04	-0,04	2	-0,1	-0,6	0,8
Helsinki	3	0,2	-2,2	3,1	0,2	-0,8	0,8
Hyvinkää	2,9	-0,2	0,8	-1,1	-0,01	0,3	0,3
Järvenpää	3,5	-0,6	-0,7	-0,9	-0,01	-0,1	-0,04
Kauniainen	-3,3	-0,7	6,4	0,6	-0,3	0,03	0,4
Kerava	5,4	-0,8	0,6	-0,7	0,04	0,2	0,7
Kirkkonummi	8,9	-0,4	4,3	-2,4	-0,1	-0,7	0,8
Mäntsälä	9,7	-0,9	5	-2,8	-0,1	0,2	0,5
Nurmijärvi	8,2	-0,6	5,8	-2,9	-0,1	-0,6	0,6
Pornainen	8,4	-0,6	6,4	-3,3	-0,1	-0,7	0,3
Sipoo	7,9	-0,2	5,8	-2,1	-0,1	-0,7	0,6
Tuusula	7,2	-0,6	4,8	-2,3	-0,1	-0,7	0,5
Vantaa	3,9	-0,1	-0,9	0,2	-0,02	-1,1	0,5
Vihti	9,1	-0,3	4	-3,1	-0,1	-0,1	0,8
Metropolialue	4	-0,1	-0,4	1,4	0,04	-0,7	0,7

Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot -tietokanta

5.2 Muuttajien ikärakenne

Muuttoliike on valikoivaa iän suhteen. Muuttajat ovat keskimäärin iältään nuorempia kuin ”paikallaan pysyvät”. Keskimäärin kaksi kolmesta muuttajasta on alle 35-vuotiaita. Muutot keskittyvät 15–24-vuotiaiden ja 25–29-vuotiaiden ikäryhmiin. Viikkaimmin muuttavat nuoret aikuiset. Muuttoalttius alenee nopeasti iän karttuessa. Aivan pienten lasten muuttoalttius on suuri, mutta alenee lapsen iän myötä ja kasvaa taas aikuisuuden kynnyksellä ja alenee siitä eläkeiän lähestyessä. Biologisella iällä ei sinänsä ole vaikutusta henkilön muuttoalttuteen, vaan ikä on ennemminkin eri elinvaiheisiin (perheeseen, opiskeluun, uraan jne.) liittyvä tekijä.

Muuttoliike muun Suomen ja metropolialueen välillä on pitänyt ja pitää Helsingin seudun ikärakenteen nuorena. Muuttoliike syöttää alueelle jatkuvasti nuoria ja nuoria aikuisia. Ikääntyvien osuus on väestöstä keskimääräistä alhaisempi. Seudun asukkaista keskimääräistä useampi on työkäinen: noin puolet alueella asuvista kuuluu 20–55-vuotiaiden ikäluokkaan. Laakson (2013) mukaan muuttoliikkeen valikoivuus iän suhteen, erityisesti nuorten ja samalla pienituloisten aikuisten suuri osuus Helsingin tulomuutossa ja toisaalta lapsiperheiden poismuutto Helsingistä, ovat saaneet aikaan sen, että tulomuuttajien keskimääräinen tulotaso on Helsingissä ollut pitkään alhaisempi kuin lähtömuuttajien. Ero on johtunut nimenomaan tulo- ja lähtömuuttajien ikärakenteen eroista.

Elinvaiheiden mukaiset muutot tulevat hyvin esiin metropolialueen keskustaupunkien ja kehyskuntien muuttotaseissa, jotka on esitetty taulukossa 23. **Elinvaiheteorian mukaisesti kehyskunnat saivat merkittävimmän muuttovoiton perheen laajenemisvaiheessa ja työuran alkuvaiheessa olevista 25–34 –vuotiaista lapsiperheistä. Nuoret laajenemisvaiheessa olevat aikuiset hakevat asumis- ja ympäristöpreferenssien ohjaamina heille parhaiten soveltuvia ratkaisuja joko emokaupungista tai sen vaikutusalueella olevista kehyskunnista.** 15–24 –vuotiaista nuorista ja opiskelijoista, jotka usein hakeutuvat opintojen perässä suurempiin kaupunkeihin, tuli kehyskuntiin puolestaan muuttotappiota ja Espooseen, Helsinkiin ja Vantaalle muuttovoittoa.

Metropolialue sai muuttovoittoa 15–34 –vuotiaista, erityisesti 15–24 –vuotiaista. Muista ikäryhmistä tuli muuttotappiota, joka painottui 55–64 –vuotiaisiin ja lapsiin. Aktiivi-ikäisistä eli 25–44 –vuotiaista tuli metropolialueelle 1,4 promillen muuttovoittoa.

Keskustaupungit saivat muuttovoittoa 15–34 –vuotiaista, joka painottui voimakkaasti 15–24 –vuotiaisiin. Keskustaupungit saivat eniten muuttotappiota alle 15-vuotiaista, ja myös aktiivi-ikäisistä tuli muuttotappiota.

Kehyskunnat saivat muuttovoittoa lapsista, 25–44 –vuotiaista ja yli 65-vuotiaista. Suurimmat muuttovoitot tuli 25–34 –vuotiaista ja lapsista. **Aktiivi-ikäisistä kehyskunnat saivat 7,9 promillen muuttovoitton, kun**

keskuskaupungit saivat samasta ryhmästä muuttotappiota 0,5 promillea. Kehyskuntien muuttotappiot painoutuivat nuoriin ja opiskelijaikäisiin eli 15-24 –vuotiaisiin.

Taulukossa 23 on esitetty metropolialueen kuntien nettomuutto ikäryhmittäin. **Metropolialueen kunnat saivat**

yhteenlaskettuna muuttovoittoa vain nuorista ja nuorista aikuisista eli 15-34 –vuotiaiden ikäryhmistä, mutta kaikista muista ikäryhmistä muuttotappiota. Huomio kiinnittyy erityisesti 55-64 –vuotiaiden ikäryhmään, jossa muuttotappio oli varsin suuri ottaen huomioon kyseisen ikäryhmien vähäisen muuttoalttiuden.

Taulukko 23. Metropolialueen nettomuutto muuttajien ikärakenteen mukaan vuosina 2000-2011

Kunta	Lapset (alle 15-v.)	15-24 -vuotiaat	25-34 -vuotiaat	35-44 -vuotiaat	45-54 -vuotiaat	55-64 -vuotiaat	Yli 65-vuotiaat	Aktiivi-ikäiset promillea per vuosi
Espoo	-1016	8766	8006	1187	-469	-2371	-329	3,3
Helsinki	-16267	64430	-8948	-12362	-796	-4481	-2010	-3,1
Hyvinkää	367	-377	893	362	61	-101	247	2,4
Järvenpää	-393	-117	1037	-45	-86	-200	86	2,2
Kauniainen	608	-545	-134	399	-134	-106	35	2,6
Kerava	237	446	934	258	89	-174	211	3,1
Kirkkonummi	1670	-2005	3634	1046	-115	-263	-3	11,6
Mäntsälä	1082	-1180	1671	693	108	97	9	10,7
Nurmijärvi	2581	-2686	3819	1408	-182	-296	-107	11,7
Pornainen	356	-470	503	161	20	22	-19	11,8
Sipoo	1253	-1386	1657	992	26	-105	-74	12
Tuusula	1976	-2558	3387	1128	-47	-300	-31	10,7
Vantaa	-2195	4035	6331	388	-354	-2561	-555	3
Vihti	1128	-1419	2288	814	133	-86	18	10,5
Metropolialue	-8613	64934	25078	-3571	-1746	-10925	-2522	1,4

Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot -tietokant

Metropolialueen yksittäisiä kuntia tarkastellessa ilmenee, että **Helsinkiä lukuun ottamatta kaikki kunnat saivat muuttovoittoa aktiivi-ikäisistä. Helsinki sai muuttotappiota kaikista muista ikäryhmistä kuin 15-24 –vuotiaista.** Espoo ja Vantaa saivat muuttovoittoa sekä 15-24 –vuotiaista nuorista aikuisista että 25-44 –vuotiaista aktiivi-ikäisten ryhmästä, mutta muuttotappiota sekä lapsista että yli 45-vuotiaista muuttajista. Keskuskaupungeista Espoo sai eniten muuttovoittoa aktiivi-ikäisistä.

Suurimmat muuttovoitot aktiivi-ikäisistä keskiväkilukuun suhteutettuna saivat Sipoo, Pornainen,

Nurmijärvi ja Kirkkonummi ja vähiten Järvenpää, Hyvinkää ja Kauniainen. Kaikki kehyskunnat saivat muuttovoittoa lapsista lukuun ottamatta Järvenpäästä. Keski-ikäisistä ja iäkkäistä muuttajista saadut muuttovoitot ja –tappiot hajautuivat eri kuntien välillä. **Mäntsälä oli ainoa kehyskunnista, joka sai muuttovoittoa kaikista yli 45-vuotiaiden ikäryhmistä. Nurmijärvi, Tuusula ja Kirkkonummi olivat puolestaan ainoita kehyskuntia, jotka saivat muuttotappiota kaikista yli 45 vuotta täyttäneistä ikäryhmistä.**

5.3 Muuttajien koulutus rakenne

Muuttoliikkeen valikoivat piirteet liittyvät muuttajien koulutus rakenteeseen ainakin kahdella tavalla. **Ensinnäkin, koulutustaso vaikuttaa muuttoalttiuteen: mitä korkeampi koulutus on muuttajalla, sitä todennäköisemmin ja useammin muutetaan. Toiseksi, alueet, joiden koulutustaso on ennestään korkea, houkuttelevat muita enemmän koulutettuja muuttajia ja**

nostavat entisestään alueen koulutustasoa, joka taas vetää uusia koulutettuja muuttajia alueelle.

Tulokset ovat loogisia, kun tarkastellaan niitä perusteita, joiden mukaan yksilöt tekevät muuttovalintoja maksimoidakseen muuttamisesta koituvat hyödyt. Yksilön (tai alueen) kannalta investoiminen koulutuksen kaltaiseen

inhimilliseen tai luovaan pääomaan parantaa mahdollisuuksia työmarkkinoilla ja kasvattaa tulokertymää tulevaisuudessa.

Koulutettujen muuttoa alueelta toiselle voidaan pitää eräänlaisina tulevaisuuden investointeina: muuttopäätös tehdään sekä käytävissä olevien ”kovien ja pehmeiden” tekijöiden perusteella että tulevaisuuden mahdollisuuksien ja potentiaalin näkökulmasta. Muuttopäätökseen vaikuttavat inhimillisten tekijöiden lisäksi alueen työmarkkinat, taloudelliset tekijät, asuin- ja elinympäristöön viihtyvyyteen liittyvät tekijät, palvelutarjonta, elämäntyyliä vahvistavat tekijät, alueen maineokuva, alueen tulevaisuuden potentiaali jne. Koulutetut ovat alueiden kannalta keskeistä luovaa osaamis-pääomaa.

Koulutettujen liikkuvuudella on olennainen merkitys alueen nykyisen ja varsinkin tulevan kilpailukyvyyn näkökulmasta. Esimerkiksi Myrskylän (2008) mukaan muuttoliike lisää alueiden välisiä koulutuseroja siten, että voimakkaan työpaikkakasvun alueille hakeutuu nuorta ja koulutettua työvoimaa, koska muuttaminen parantaa työnsaantimahdollisuuksia. Alueiden talouskasvu perustuu tuottavuuden kasvuun ja arvonlisäykseen, jossa taas inhimillisen pääoman kerryttämisellä ja hyödyntämisellä on keskeinen merkitys. Yksilötasolla taas ihmiset investoivat tulevaisuuteensa muuttaessaan ja muuttopäätös itsessään on yksilön investointi tulevaisuuteen. Inhimillisen pääoman jakautumista voidaan tutkia niin alue- kuin yksilötasolla.

Taulukko 24. Metropolialueen nettomuutto koulutusrakenteen mukaan vuosina 2000-2010

Kunta	Perusaste abs.	Keskiaste abs.	Korkea-aste abs.	Korkea-aste promillea keski- väkiluvusta per vuosi
Espoo	4490	3418	5192	2
Helsinki	-1572	33780	-14285	-2,3
Hyvinkää	1305	-581	861	1,8
Järvenpää	92	-459	711	1,7
Kauniainen	515	-554	87	0,9
Kerava	1192	178	710	2
Kirkkonummi	1662	-620	3033	8,2
Mäntsälä	1140	241	1076	5,3
Nurmijärvi	2175	-305	2605	6,4
Pornainen	273	22	291	5,7
Sipoo	931	-236	1467	7,3
Tuusula	1618	-525	2303	6
Vantaa	1474	1002	2332	1,1
Vihti	1460	-220	1614	5,6
Metropolialue	16755	35141	7997	0,6

Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot -tietokanta

Metropolialue sai muuttovoittoa kaikkien koulutusasteen suorittaneiden muuttoliikkeestä: määrällisesti eniten keskiasteen tutkinnon suorittaneista ja vähiten korkea-asteen koulutuksen saaneista.

Helsinki oli ainoa metropolialueen kunnista, joka sai muuttotappiota perusasteen tutkinnon suorittaneista. Tämä nostaa entisestään Helsingin suhteellisesti korkeaa koulutustasoa. Suhteellista eroa muuhun maahan kasvattaa edelleen se, että korkeakoulutettujen henkilöiden poismuuton todennäköisyys metropolialueella on keskimääräistä alhaisempi (Haapanen & Tervo 2012). Keskiasteen tutkinnon suorittaneista saivat muuttovoittoa alueen keskuskaupungit, erityisesti Helsinki, ja metropolialueen reunakunnista Kerava, Mäntsälä ja Pornainen. **Korkea-asteen tutkinnon suorittaneista saivat muuttovoittoa kaikki muut metropolialueen kunnat Helsinkiä lukuun ottamatta.**

Keskiasteen tutkinnon suorittaneet nuoret lähtevät usein ammatillisen toisen asteen tai korkeakouluopintojen perässä suurempiin koulutuskaupunkeihin, mikä näkyy metropolialueen kehyskuntien keskiasteen tutkinnon suorittaneiden muuttotappiona ja Espoon, Helsingin ja Vantaan muuttovoittona kyseisestä ryhmästä. Helsingin luvuissa tulee erityisesti esiin se, että alue vetää puoleensa nuorten ja opinnot aloittavien muuttovirtoja koko maasta.

Korkea-asteen tutkinnon suorittaneista saivat eniten määrällistä muuttovoittoa Espoo, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Tuusula ja Vantaa. **Asukaslukuun suhteutettuna korkeasti koulutettuja vetivät eniten puoleensa Kirkkonummi, Sipoo, Nurmijärvi, Pornainen ja Vihti** ja vähiten Helsinki, Kauniainen ja Vantaa.

Keskuskaupungit saivat yhteenlaskettuna suuren muuttovoiton keskiasteen tutkinnon suorittaneista, pienem-

män perusasteen koulutuksen saaneista ja -0,6 promillen muuttotappion korkeimmasta koulutusryhmästä Helsingin muuttotappion vuoksi. Kehyskunnat sen sijaan saivat merkittävimmän muuttovoiton korkea-asteen

tutkinnon suorittaneista, jopa keskimäärin 4,6 promillea per vuosi. Myös perusasteen tutkinnon suorittaneista tuli kehyskuntiin muuttovoittoa, mutta keskiasteen tutkinnon suorittaneista muuttotappiota.

5.5 Muuttajien tulorakenne ja tulokertymä

Muuttoliikkeen yhteyttä kuntatalouteen voidaan arvioida muuttajien tulorakenteen, keskimääräisten tulojen ja laskennallisen tulokertymän avulla.

Muuttoliikkeen vaikutus kuntatalouteen on periaatteessa yksinkertainen: jokainen muuttaja aiheuttaa kunnalle sekä tulo- että menovaikutuksia niin luovuttavassa kuin vastaanottavassa kunnassa. Tulokunta saa muuttajien mukana verotuloja ja lähtökunnassa ne vähenevät. Muuttajien tulovaikutukset liittyvät ensisijaisesti verotuloihin, verotulotasaukseen ja valti-onosuuksiin. **Muuttajien ikä ja työmarkkina-asema ovat keskeisiä avaintekijöitä.**

Muuttojen suorat menovaikutukset liittyvät verotulojen vähenemiseen, julkisten palveluiden kysyntään, asuin- ja tonttitilan tarpeeseen, infrastruktuuriin liittyviin investointeihin ja palvelutuotannon järjestämiseen. Alueen kasvumahdollisuudet heikkenevät veropohjan ja inhimillisen pääoman menetyksen seurauksena. Väkiluvun väheneminen johtaa ainakin ”paperilla” väheneviin julkisiin kustannuksiin. Käytännössä muuttotappiot painottuvat yleensä aktiivi-ikäisiin, jolloin väestörakenteen vinoutuminen johtaa vähitellen nouseviin kustannuksiin esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouden järjestämisessä. Palvelurakennetta on väestön vähetessä vaikea sopeuttaa vastaamaan täysin kulloistakin kysyntää.

Muuttojen epäsuorat vaikutukset liittyvät muuttajien tulevan potentiaalin menettämiseen: muuttajien mukana siirtyä sen hetkisten tulojen lisäksi tulevia potentiaalisia tuloja, jotka lisääntyvät tulokunnissa ja vähenevät lähtökunnissa. Jokainen lähtömuuttaja on periaatteessa luovuttavalle kunnalle aina menetetty investointi, jonka tuoton korjaa vastaanottava kunta. Tosin muuttajat aiheuttavat uudelle kotikunnalle menoja, joista osa jää lähtökuntaan. Muuttovoittokunnissa kehä kulkee päinvastaiseen suuntaan.

Muuttoliikkeen ja kuntatalouden välisen riippuvuuden selvittämisessä on otettava huomioon kolme avaintekijää: a) kunnassa asuvan kantaväestön tulotaso ja sen kehittyminen, b) tulo- ja lähtömuuttajien määrälliset ja laadulliset ominaisuudet ja c) kunnan tulo- ja lähtömuuttajien välisen tulokertymän erotus. Muuttoliikkeen kunnallistaloudelliset vaikutukset ovat toisin sanoen riippuvaisia muuttoliikeprosessin ajallisesta tarkastelutilanteesta, muuttajien määrästä ja ominaisuuksista ja muutokunnan olosuhteista.

Tulo- ja lähtömuuttajien tulorakenteessa verrataan tuloryhmittäin tulo- ja lähtömuuttajien kaikkia tuloja toisiinsa. Tuloryhmittäisen analyysin kautta päästään kiinni siihen, ovatko tulo- ja lähtömuuttajat tulotasoltaan tulottomia, pieni-, keski- vai hyvätuloisia. Jos kunnan tulo- ja lähtömuutto painottuu rakenteeltaan eri tuloryhmiin, osoittaa se selkeästi alueen muuttajien profiilissa olevat erot. Toinen vaihtoehto on verrata toisiinsa tulo- ja lähtömuuttajien keskimääräisten tulojen välistä erotusta: mitä suurempi on erotus, sitä enemmän muuttajien profiili eroaa toisistaan.

Muuttajien laskennallinen tulokertymä taas tarkoittaa alueen jokaisen tulo- ja lähtömuuttajan yhteenlaskettuja tuloja kalenterivuoden aikana. Tulo- ja lähtömuuttajien tulojen välinen erotus voi olla joko positiivinen tai negatiivinen. Tuloissa huomioidaan kaikki verottajan tiedossa olevat tulot (valtionveron- ja kunnallisveron alaiset tulot, yrittäjätulot, pääomatulot, muut tulot). Muuttajien tulokertymä on toisin sanoen eräänlainen raaka- tai pohjaluku ennen valtion suorittamia tassaustoimenpiteitä (valtionosuudet, verotulotasaukset). Tulokertymätiedot eivät ole tilinpäätökseen tulevia lopullisia lukuja em. syiden vuoksi, mutta niiden avulla voidaan suuntaa antavasti osoittaa, hyötyykö alue taloudellisesti muuttajien rakenteesta (tulolisäys) vai aiheuttaako se rasitteita (menolisäys).

5.5.1 Metropolialueen tulo- ja lähtömuutto tuloryhmittäin ja keskimääräiset tulot vuosina 2000-2011

Metropolialueen kunnat saivat muuttovoittoa alle 32 000 euroa vuodessa ansaitsevista muuttovoittojen painoutuessa pienituloisimpien ryhmään eli niihin, joiden vuositulot jäivät alle 12 000 euroon. Yli 32 000 euroa vuodessa ansaitsevista tuli muuttotappiota -0,1 promillea per vuosi.

Keskuskaupungit saivat yhteenlaskettuna muuttotappiota yli 22 000 euroa vuodessa tienaavista ja muuttovoittoa kahdesta matalimmasta tuloryhmästä, erityisesti pienituloisista muuttajista.

Keski- ja hyvätuloisista eli yli 32 000 euroa vuodessa ansaitsevista tuli keskuskaupunkeihin -1,1 promillea muuttotappiota vuodessa. **Kehyskunnat sen sijaan saivat muuttovoittoa kaikista muista tuloryhmistä paitsi alle 12 000 euroa vuodessa ansaitsevista.** Tuloryhmä, josta tuli eniten muuttovoittoa kehyskuntiin, oli 22 000-31 999 euroa vuodessa ansaitsevat. Keski- ja hyvätuloisista tuli kehyskuntiin 3,4 promillen muuttovoitto per vuosi.

Helsinki oli ainoa metropolialueen kunta, joka kärsi muuttotappiota keski- ja hyvätuloisista. Eniten

muuttovoittoa yli 32 000 euroa vuodessa ansaitsevista saivat asukasluukuun suhteutettuna Sipoo, Kirkkonummi, Pornainen ja Nurmijärvi ja vähiten Vantaa, Järvenpää ja Kerava.

Kuntataloudellisesta näkökulmasta se, että kunta saa muuttovoittoa hyvätuloisista ja muuttotappiota pienituloisista, on optimaalinen. Hyvätuloisista eli yli 42 000 euroa vuodessa ansaitsevista saivat muuttovoittoa kaikki alueen kunnat lukuun ottamatta Helsinkiä, Van-

taata ja Järvenpää. Määrällisesti eniten hyvätuloisia muuttajia vetivät puoleensa Espoo, Kirkkonummi ja Nurmijärvi.

Tulorakenteen näkökulmasta kehyskuntien tilanne oli optimaalinen: tulomuuttajat olivat keski- ja hyvätuloisia ja lähtömuuttajat pienituloisia. Helsingissä tilanne on täysin päinvastainen.

Taulukko 25. Metropolialueen kuntien nettomuutto tuloryhmittäin vuosina 2000-2011

Kunta	Tulot 2-11 999	Tulot 12 000-21 999	Tulot 22 000-31 999	Tulot 32 000-41 999	Tulot yli 42 000	Tulot yli 32 000 euroa promillea per vuosi
Espoo	13678	2632	1382	1005	2262	1,2
Helsinki	61468	14219	-7339	-8415	-8217	-2,4
Hyvinkää	-18	433	678	248	241	0,9
Järvenpää	-219	313	695	329	-13	0,7
Kauniainen	-34	-210	-66	-74	344	2,6
Kerava	540	704	644	211	2	0,6
Kirkkonummi	-840	422	1122	865	1352	5,5
Mäntsälä	-642	262	901	592	473	4,8
Nurmijärvi	-1356	308	1364	1055	1076	4,8
Pornainen	-259	14	220	178	130	5,5
Sipoo	-635	2	606	527	878	6,4
Tuusula	-1197	11	1277	990	978	4,7
Vantaa	5382	2218	1685	816	-368	0,2
Vihti	-627	273	1104	684	661	4,6
Metropolialue	75241	21601	4273	-989	-201	-0,1

Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot -tietokanta

Kuviossa 13 esitetään tulo- ja lähtömuuttajien keskimääräiset tulot kunnittain vuosien 2000-2011 välisenä aikana. Metropolialueen tulomuuttajien keskimääräiset tulot olivat 23 606 euroa ja lähtömuuttajien 24 152 euroa vuosien 2000-2011 välisenä aikana. Tulomuuttajan tulot olivat näin ollen keskimäärin 546 euroa pienemmät kuin lähtömuuttajan.

Tulotilastoja vääristää kuitenkin Kauniainen vuoden 2004 osalta, jolloin Kauniaisten lähtömuuttajien keskimääräiset tulot olivat poikkeuksellisen korkeat. Tämän seurauksena Kauniaisten tulo- ja lähtömuuttajien keskimääräisten tulojen erotus oli -5298 euroa ajanjaksolla 2000-2011. Mikäli vuosi 2004 jätetään Kauniaisten osalta pois tarkastelusta, olivat Kauniaisten tulomuuttajien keskimääräiset tulot 6198 euroa korkeammat kuin lähtömuuttajien, ja tämän seurauksena myös metropolialueen kokonaisluvut näyttävät erilaisilta: **tulomuuttajien keskimääräiset tulot nousevat 23 631:n euroon ja lähtömuuttajien keskimääräiset tulot laskevat 23 356:n euroon.**

Näin ollen metropolialueen tulo- ja lähtömuuttajien keskimääräisten tulojen erotus muuttuu negatiivisesta 275 euroa positiiviseksi.

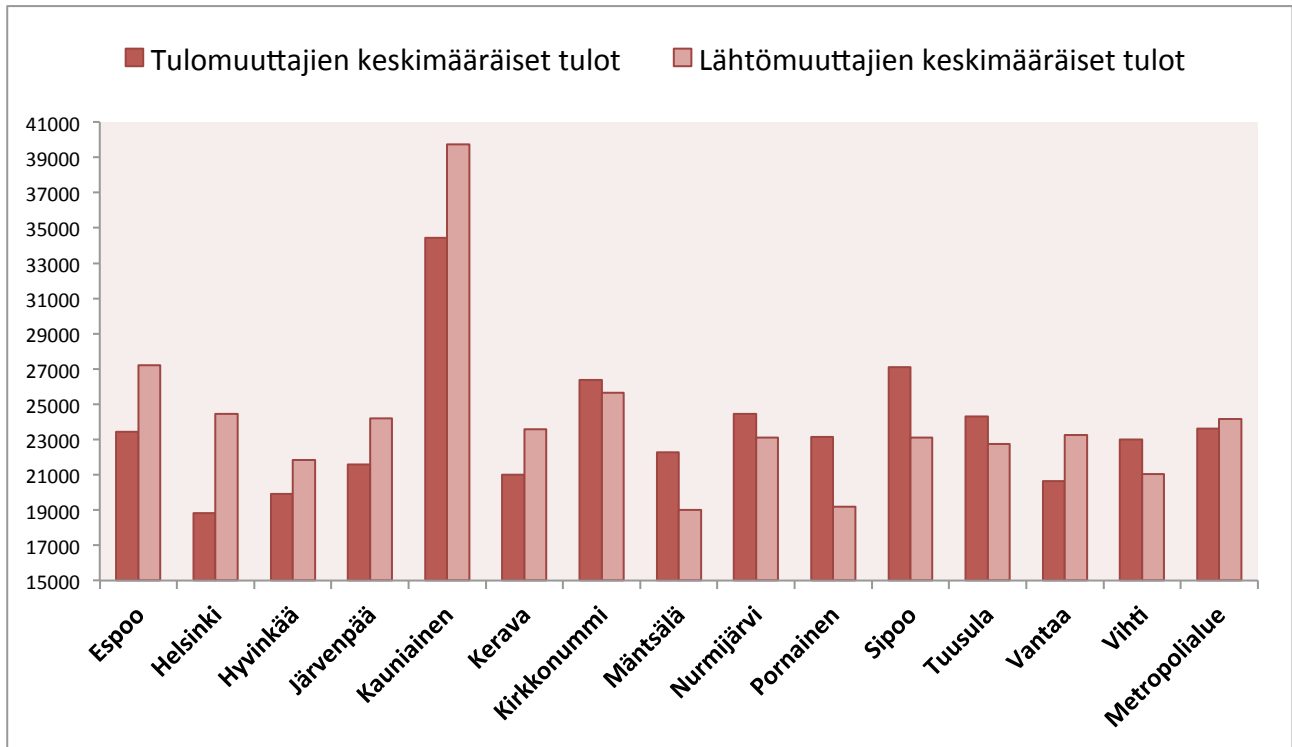
Keskuskaupunkien tulomuuttajien yhteenlasketut tulot olivat keskimäärin 20 974 euroa ja lähtömuuttajien 24 976 euroa. **Keskuskaupunkien lähtömuuttajien tulot olivat siis keskimäärin 4002 euroa suuremmat kuin tulomuuttajien per muutto.**

Kehyskuntien tulomuuttajat ansaitsivat keskimäärin 24 356 euroa vuodessa ja lähtömuuttajat 22 914 euroa (ilman Kauniaisten vuoden 2004 tietoja), jolloin tulo- ja lähtömuuttajien tulojen erotus oli 1 442 euroa positiivinen. **Kehyskuntien tulomuuttajat ansaitsivat siis keskimäärin enemmän ja lähtömuuttajat vähemmän kuin keskuskaupunkien tulo- ja lähtömuuttajat.**

Kunnittain tarkasteltuna tulomuuttajien keskimääräiset tulot olivat ylivoimaisesti korkeimmat Kauniassa ja sen jälkeen Sipoossa ja Kirkkonummella. Tulomuuttajien keskimääräiset tulot olivat alhaisimmat Helsingissä, Hyvinkäällä ja Keravalla.

Lähtömuuttajien keskimääräiset tulot olivat ylivoimaisesti korkeimmat Kauniaisissa ja sen jälkeen Espoossa ja Kirkkonummella. Lähtömuuttajien tulot olivat alhaisimmat Mäntsälässä ja Pornaisissa.

Keskuskaupungeista tulo- ja lähtömuuttajien keskimääräiset tulot olivat selvästi korkeimmat Espoossa.

Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot -tietokanta

Kuvio 13. Metropolialueen tulo- ja lähtömuuttajien keskimääräiset tulot vuosina 2000-2011 (*Kauniaiainen korjatut luvut)

Kuviossa 14 on edelleen tarkasteltu tulo- ja lähtömuuttajien keskimääräisten tulojen välistä erotusta.

Muuttajien keskimääräisten tulojen välinen erotus oli positiivinen Kirkkonummella, Mäntsälässä, Nurmijärvellä, Pornaisissa, Sipoossa, Tuusulassa ja Vihdissä ja negatiivinen Espoossa, Helsingissä, Hyvinkäällä, Järvenpäässä, Kauniaisissa, Keravalla ja Vantaalla. Erotus oli positiivisin Sipoossa, Pornaisissa ja Mäntsälässä ja negatiivisin Helsingissä ja Kauniaisissa.

Helsingin tulo- ja lähtömuuttajien keskimääräisten tulojen erotus oli -5645 euroa keskimääräistä muuttoa kohden vuosien 2000-2011 välisenä aikana. Erotus oli negatiivisempi kuin yhdessäkään toisessa suurten tai keskisuurten kaupunkiseutujen keskuskaupungissa.

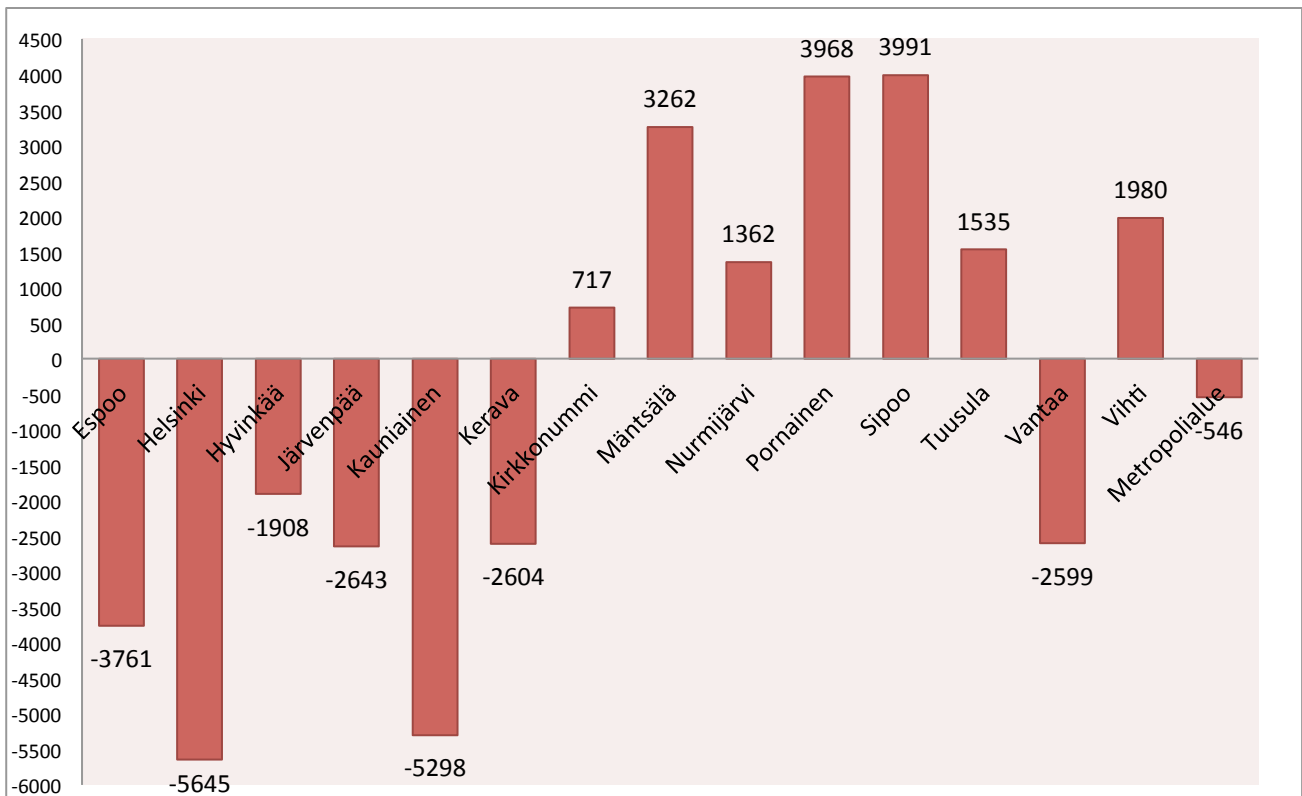
Turun tulo- ja lähtömuuttajien keskimääräisten tulojen erotus oli -4 714 € per muutto, Tampereella -4 731 €, Oulussa -4 331 € ja Jyväskylässä -4 229 €. Muuttajien keskimääräisten tulojen välinen erotus kuvaa hyvin sitä, kuinka haastava tulo- ja lähtömuuttajien rakenne on

sekä Helsingissä että muissa suurten kaupunkiseutujen keskuskaupungeissa.

Espoon ja Vantaan muuttajien keskimääräisten tulojen välinen erotus oli myös negatiivinen, mutta kummankin kaupungin erotus oli selvästi pienempi kuin Helsingissä, Vantaan erotus oli jopa yli kaksi kertaa pienempi kuin Helsingin. Espoon erotus oli ehkä hieman yllättäen negatiivisempi kuin Vantaalla. Keskeinen selitys liittyy opiskelijatulomuuttojen suurempaan määrään Espoossa.

Tulo- ja lähtömuuttajien keskimääräisten tulojen erotus oli lähes 4000 euroa positiivinen Sipoossa ja Pornaisissa. Yli 3000 euron positiiviseen erotukseen ylsi myös Mäntsälä. Yli 1000 euron positiivinen erotus oli lisäksi Vihdissä, Tuusulassa ja Nurmijärvellä.

Metropolialueen kehyskunnista Kauniaisten muuttajien keskimääräisten tulojen erotus oli lähes yhtä negatiivinen kuin Helsingissä.

Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot -tietokanta

Kuvio 14. Metropolialueen tulo- ja lähtömuuttajien keskimääräisten tulojen välinen erotus vuosina 2000-2011

5.5.2 Metropolialueen tulo- ja lähtömuuton kertymä vuosina 2000-2011

Metropolialueen muuttoliikkeen laskennallinen tulokertymä oli 930,5 miljoonaa euroa vuosina 2000-2011. Toisin sanoen kaikkien metropolialueelle tulo- ja lähtömuuttaneiden kaikki tulot olivat 930,5 miljoonaa euroa korkeammat kuin lähtömuuttajien kaikki tulot.

Metropolialueen laskennallinen tulokertymä tarkasteluajanjaksolla oli keskimäärin 77,5 miljoonaa euroa vuodessa ja asukasta kohden vuodessa laskettuna tulokertymä oli 60 euroa.

Keskuskaupunkien muuttajien yhteenlaskettu tulokertymä oli tarkasteluajanjaksolla 132,4 miljoonaa euroa ja asukasta kohden vuodessa 11 euroa.

Kehyskuntien muuttajien laskennallinen tulokertymä oli 798,1 miljoonaa euroa ja 226 euroa vuodessa per asukas.

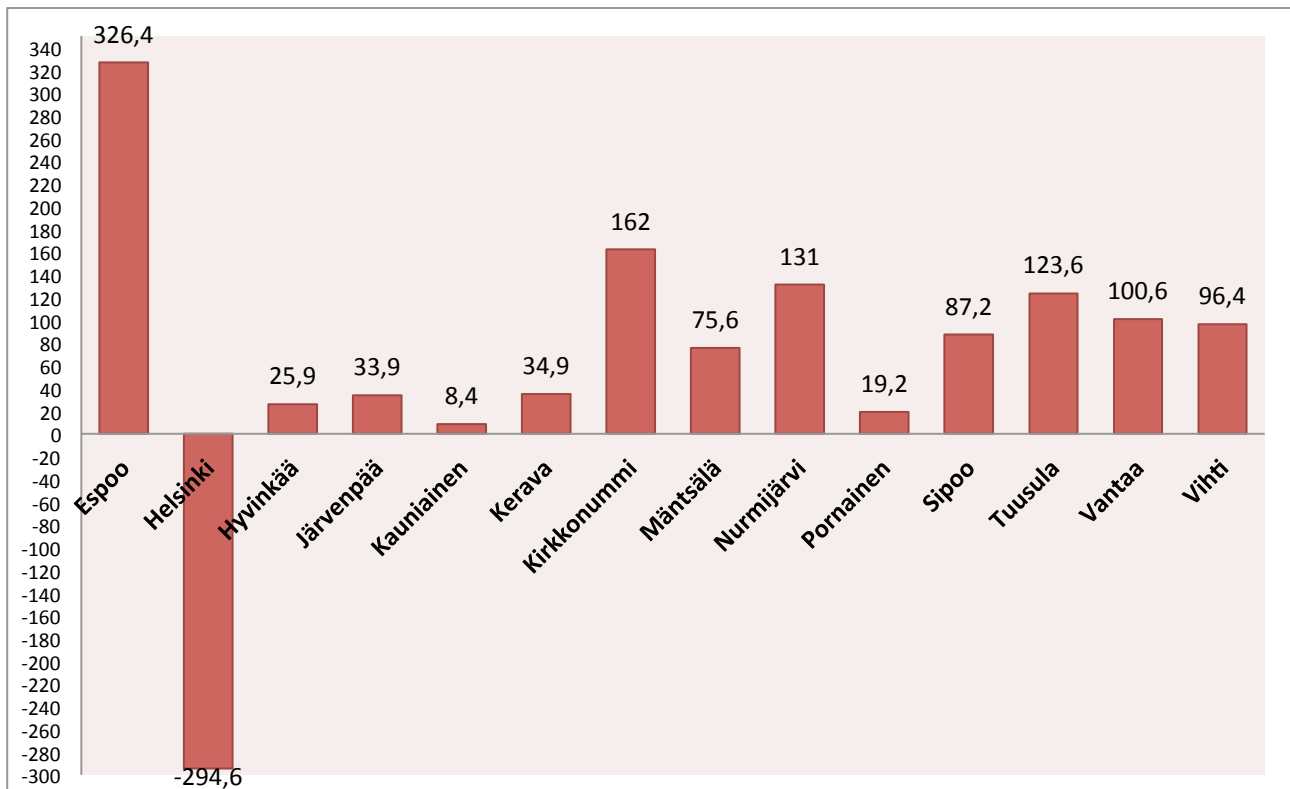
Helsinki oli metropolialueen ainoa kunta, jossa muuttajien laskennallinen tulokertymä oli negatiivinen, -294,6 miljoonaa euroa eli -43 euroa vuodessa per asukas.

Kehyskuntien muuttajien laskennallinen tulokertymä vaihteli Kauniaisten 8,4 miljoonasta eurosta Kirkkonummen 162 miljoonaan euroon.

Keskuskuskaupungeista Espoon tulokertymä oli peräti 326,4 miljoonaa euroa vuosina 2000-2011 eli keskimäärin 27,2 miljoonaa euroa vuodessa. Vantaan tulokertymä oli 100,6 miljoonaa euroa.

Metropolialueen kehyskuntien tulokertymä oli keskimäärin 66,5 miljoonaa euroa vuodessa. Tulokertymä oli yli 10 miljoonaa euroa vuodessa Kirkkonummella, Nurmijärvellä ja Tuusulassa. Yli viiden miljoonan vuosittaiseen tulokertymään pääsivät Sipoo, Vihti ja Mäntsälä. Alle viiden miljoonan vuosittaiseen tulokertymään jäivät Kerava, Järvenpää, Hyvinkää, Pornainen ja Kauniainen.

Kuviossa 15 on esitetty metropolialueen kuntien muuttoliikkeen laskennallinen tulokertymä yhteensä vuosina 2000-2011. Muuttajien laskennallinen tulokertymä oli määrällisesti korkein Espoossa ja sen jälkeen Kirkkonummella, Nurmijärvellä ja Tuusulassa.

Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot -tietokanta

Kuvio 15. Metropolialueen kuntien muuttoliikkeen laskenallinen tulokertymä (miljoonaa euroa) yhteensä vuosina 2000-2011

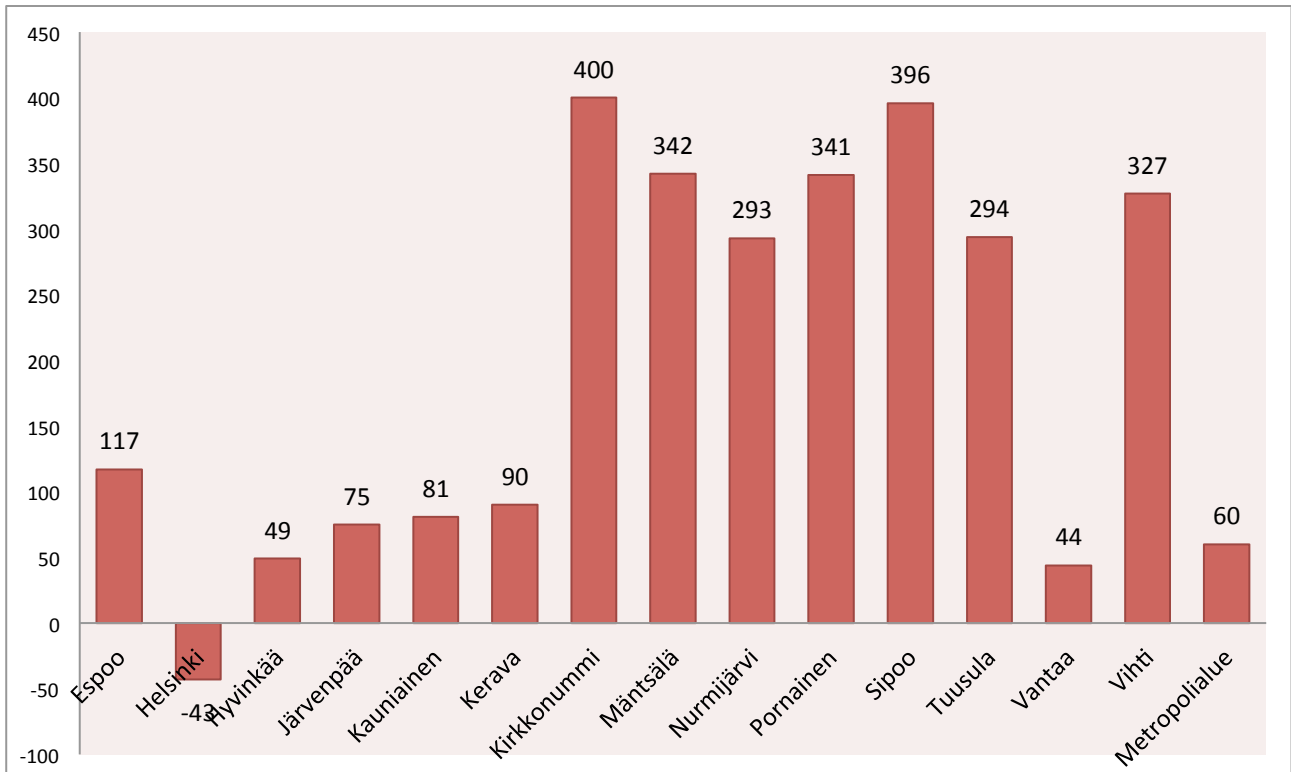
Metropolialueen kuntien yhteenlaskettu tulokertymä asukasta kohden oli 60 euroa vuodessa vuosien 2000-2011 välisenä aikana. Keskuskaupunkien tulokertymä asukasta kohden oli 11 euroa ja kehyskuntien 226 euroa. **Kehyskuntien tulokertymä asukasta kohden vuodessa oli peräti 20 kertaa suurempi kuin metropolialueen kolmessa keskuskaupungeissa.**

Muuttajien tulokertymä oli kunnittain tarkasteltuna korkein asukasta kohden laskettuna vuodessa Kirkkonummella, Sipoossa, Mäntsälässä, Pornaisissa ja Vihdissä.

Muuttajien tulokertymä oli asukasta kohden per vuosi laskettuna Helsingin jälkeen alhaisin Vantaalla, Hyvinkäällä, Järvenpäässä, Kauniaisissa ja Keravalla.

Kuntarakennelain täydennykseen liittyvissä kaupunki-seutuperusteissa muuttajien tulokertymään liittyvän perusteen raja-arvona pidetään 150 euroa asukasta kohden vuodessa. Metropolialueen kehyskunnista raja-arvon ylittävät Kirkkonummi, Sipoo, Pornainen, Mäntsälä, Vihti, Nurmijärvi ja Tuusula.

Raja-arvon alle jäivät kehyskunnista Kauniainen ja radanvarren kunnista Hyvinkää, Järvenpää ja Kerava.

Lähde: Tilastokeskus, muuttaneiden taustatiedot -tietokanta

Kuvio 16. Muuttajien laskennallinen tulokertymä asukasta kohden € per vuosi vuosina 2000-2011

6. YHTEENVETO KESKEISISTÄ TULOKSISTA

Analyyysin lähtökohdat

Selvityksessä analysoitiin metropolialueen demografista kilpailukykyä 2000-luvulla ensisijaisesti muuttoliikkeen ja toissijaisesti alueellisen kilpailukyyn näkökulmasta.

Analyyysin lähtökohdaksi oli se, että alueen menestymisen tai menestymättömyys perustuu usean eri kilpailukykytekijän yhteisvaikutukseen. **Muuttoliike on keskeinen alueellinen muutosvoima tai -ajuri, mutta vain yksi tulokulma alueen menestymisen tai menestymättömyyden logiikan ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen.**

Muuttajista, uusista asukkaista, yrityksistä ja investoinneista käydään jatkossa kiihtyvää globaalia ja kansallista kilpailua. Kansallisella tasolla käydään kilpailua ammattitaitoisesta ja osaavasta työvoimasta varsinkin suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen välillä. Alueet vastaavat kilpailuun luomalla kilpailukykyisiä, innovatiivisia ja houkuttelevia osaamis-, asuin- ja elinympäristöjä, joihin muuttovirtojen toivotaan hakeutuvan.

Muuttovirroilla, inhimillisen pääoman siirtymisellä alueelta toiselle, on kiinteä yhteys alueiden kilpailukykyyn ja elinvoimaan. Muuttoliike toimii eräänlaisena vipuvartena, jonka aiheuttamat vaikutukset heijastuvat alueiden elinvoimaan eri tavoin lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Muuttoliikkeeseen vaikuttavat tekijät seuraavat viiveellä elinkeino- ja toimialarakenteessa sekä talouden suhdanteissa tapahtuvia muutoksia. Muuttovirtojen kohdentuminen lähtö- ja tuloalueiden välillä on yksi indikaatio alueen houkuttelevuudesta, vetovoimasta ja tulevaisuuden potentiaalista.

Helsingin seudun alueellinen kilpailukyky

Helsingin seudun alueellista kilpailukykyä verrattiin 12 muuhun suureen tai keskisuureen kaupunkiseutuun. Kaupunkiseutujen kehitystä analysoitiin aluelouden, työllisyyden, väestönkehityksen, osaamisen, yritysdynamiikan ja kuntatalouden muuttajien näkökulmasta. Analyysissä verrattiin kehitystä vuosien 2000–2012 välisenä aikana muutoksen ja indeksien avulla.

Helsingin seutu sijoittui 12 kaupunkiseudun vertailussa lähes kaikkien muuttajien kohdalla ensimmäiseksi tai kolmen parhaan seudun joukkoon.

Helsingin seudun kilpailukyky oli vertailujoukon paras bruttokansantuotteessa asukasta kohden, työllisyysasteessa, akateemisten osuudessa, yritysten uusiutumismuutoksissa ja kunnallisverojen määrässä asukasta kohden.

Alueen voi tehdä muuttajien silmissä houkuttelevaksi jokin yksittäinen tekijä tai useat eri tekijät yhdessä: uudet työpaikat, koulutustarjonta, yritysdynamiikka, sijainti, osaavan työvoiman saatavuus, asuin- ja elinympäristön laatu, henkinen ilmapiiri, imago, maine kuva jne.

Alueiden houkuttelevuus tai muuttovetovoima perustuu usean tekijän yhteisvaikutukseen, josta on mahdollista erottaa niin sanotut kovat tekijät (kuten työpaikkakehitys, ansaintamahdollisuudet, koulutusmahdollisuudet) tai pehmeät tekijät (kuten sijainti, ilmapiiri, tunnelma, maine kuva, elämäntyyli). **Alueen vetovoima muodostuu ja kumuloituu kovien ja pehmeiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta.**

Muuttoliike toimii tällöin eräänlaisena kehityksen joko positiivisena tai negatiivisena vipuvartena, jonka vaikutukset heijastuvat viiveellä alueen elinvoimaan, vetovoimaan ja houkuttelevuuteen. **Muuttoliikkeen todelliset vaikutukset tulevat usein esiin vasta keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä.** Muuttoliikkeen syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen edellyttää, että varsin pinnallisten määrällisten aineistojen rinnalla käytetään muuttajien rakennetta kuvaavia laadullisia ominaisuuksia.

Metropolialueen muuttoliikkeen määrällistä kehitystä tarkasteltiin väestönkehityksen osatekijöiden (luonnollinen väestönlisäys, maan sisäinen muuttoliike ja maahanmuutto) osalta vuosien 2000–2013 välisenä aikana. Rakenteellista kehitystä analysoitiin muuttajien yksilöllisten, taloudellisten ja sosiaalisten ominaisuuksien perusteella vuosina 2000–2011.

Helsingin seutu sijoittui myös kolmen kärkseudun joukkoon työttömyysasteen alaisuudessa, väestönlisäyksessä ja yritysdynamiikassa.

Helsingin seutu sijoittui vertailuseutujen keskitasolle vain tutkinnon suorittaneiden osuudessa, muuttovetovoimassa ja kuntalainojen määrässä.

Helsingin seudun alueellinen kilpailukyky oli kaikkiin kaupunkiseutuihin verrattuna erinomainen.

Helsingin seutu sijoittui jokaisen muuttajan osalta seutujen parhaaseen viidennekseen, ja yleensä vielä parhaassa viidenneksessäkin kuuden kärkseudun joukkoon. Vertailun vuoksi analyysin rinnalla käytettiin Turun yliopiston kauppakorkeakoulun Porin yksikön kehittämää ”Seutukuntien kilpailukykymittaristoa”, jossa

Helsingin seutu on sijoittunut kuuden kilpailukykyisimmän seudun joukkoon vuosittain vuosien 2000-2012 välisenä aikana.

Metropolialueen dynaamisuutta voi verrata kilpailukyvyyn ja elinvoiman näkökulmista kansallisessa kontekstissa lähinnä vain kuuden suuren kaupunkiseudun muodostamaan kokonaisuuteen eli Tampereen, Turun, Oulun, Lahden, Jyväskylän ja Kuopion seutuihin.

Metropolialueen ja kuuden suuren kaupunkiseudun väestöpohja oli lähes yhtä suuri vuoden 2013 lopussa: metropolialueella asui 26,9 % ja kuuden kaupunkiseudun alueella 26,7 % suomalaisista eli yhteensä enemmän kuin joka toinen suomalainen (53,7 %).

Muiden makromittarien osalta metropolialue ohittaa kuuden suuren kaupunkiseudun yhteenlasketut arvot. Metropolialueen yhteenlaskettu väestönlisäys oli noin 182.000 henkilöä ja kuuden suuren kaupunkiseudun 160.000 henkilöä. Metropolialueen osuus koko maan

BKT:sta oli 35,5 % ja kuuden kaupunkiseudun 24,5 % vuoden 2011 lopussa. Metropolialueella sijaitsi 31,4 % koko maan työpaikoista ja kuudella suurella kaupunkiseudulla yhteensä 26,2 % vuoden 2011 lopussa. Metropolialueen keskittyneisyyttä TKI-kehityksen osalta kuvaa hyvin se, että alue tuottaa 41,9 % koko maan tutkimus- ja tuotekehitysmenoista ja siellä sijaitsee 42,8 % tutkimus- ja tuotekehityshenkilöstöstä ja 43,2 % tutkimustyövuosista. Kuuden kaupunkiseudun yhteenlaskettu osuus oli 37,9 % tutkimus- ja tuotekehitysmenoista, 37,1 % tutkimus- ja tuotekehityshenkilöstöstä ja 37,4 % tutkimustyövuosista.

Metropolialueella ja kuudella suurella kaupunkiseudulla asui yhteensä enemmän kuin joka toinen suomalainen (53,7 %), sijaitsi yli puolet kaikista työpaikoista (57,6 %), tuotti lähes kaksi kolmasosaa BKT:sta (60 %) ja neljä viidesosaa TK-menoista (79,8 %).

Metropolialueen demografinen kilpailukyky muuttoliikkeen määrällisestä näkökulmasta

Metropolialueen määrällinen muuttoliikeanalyysi perustui kaikkien väestönkehityksen osatekijöiden analyysiin vuosien 2000–2013 välisenä aikana.

Metropolialueen väestönlisäys oli 189 682 henkilöä vuosien 2000-2013 välisenä aikana. Alue kasvoi keskimäärin 14 587:llä henkilöllä vuodessa.

Keskuskaupunkien osuus väestönkasvusta oli 137 976 henkilöä eli vajaan kolme neljäsosaa ja kehyskuntien 51 706 henkilöä eli runsas neljäsosa. Puolet (+93 942 henkilöä) metropolialueen kasvusta tuli luonnollisesta väestönlisäyksestä, vajaa kolmannes (+58 102 henkilöä) siirtolaisuudesta ja viidennes (+37 638 henkilöä) maan sisäisestä muuttoliikkeestä. **Metropolialueen jokaisen kunnan väestö kasvoi tarkasteluajanjaksoilla kaikkien väestönkehityksen osatekijöiden osalta.**

Metropolialueen kehyskuntien maan sisäisestä muuttoliikkeestä saama muuttovoitto oli lähes yhtä suurta kuin alueen luonnollinen väestönlisäys, ja suurempaa kuin keskuskaupunkien maan sisästä saama muuttovoitto. **Siirtolaisuuden merkitys väestönkehityksessä oli kehyskunnissa marginaalinen kahteen muuhun osatekijään verrattuna.** Keskuskaupungeissa siirtolaisuus oli sen sijaan luonnollisen väestönlisäyksen jälkeen toiseksi merkittävin väestönkehityksen osatekijä kuntien välisestä muuttoliikkeestä saadun muuttovoiton jäätyä kahta muuta osatekijää huomattavasti pienemmäksi.

Metropolialueen kuntien väestönlisäys vaihteli Kauniaisten 481 asukkaasta Helsingin 58 251 asukkaaseen. **Asukaslukuun suhteutettuna väestö kasvoi ripeimmin Kirkkonummella, Nurmijärvellä, Pornaisissa ja Mäntsälässä, joiden väestönkasvu oli yli 15 promillea vuodessa.** Vähintään kymmenen promillen väestönkasvuun keskiväkilukuunsa nähden ylsivät myös Espoo, jonka väestönkasvu oli keskuskaupungeista

nopeinta, sekä Sipoo, Vihti, Tuusula, Vantaa ja Kerava. Järvenpään, Helsingin ja Hyvinkään vuotuinen väestönkasvu oli yli viiden promillen luokassa ja hitaimmin kasvoi Kauniaisten väestö neljän promillen vuosivauhdilla.

Luonnollinen väestönlisäys oli väestönkehityksen dynaamisin osatekijä Espoossa, Hyvinkäällä, Järvenpäässä, Keravalla, Kirkkonummella, Pornaisissa ja Vantaalla.

Kuntien välisestä muuttoliikkeestä saatu muuttovoitto oli merkittävin väestönkehityksen osatekijä Mäntsälässä, Nurmijärvellä, Sipoossa, Tuusulassa ja Vihdissä. Siirtolaisuus kasvatti väestöä eniten Helsingissä ja Kauniaisissa.

Metropolialueen väestönlisäys oli suurimmillaan vuosina 2011-2012, jolloin alueen väkiluku kasvoi keskimäärin 17 204:llä henkilöllä vuodessa. Metropolialueen muuttovoitto maan sisäisestä muuttoliikkeestä kasvoi vuosina 2011-2012, mutta tyrehtyi hieman vuonna 2013. Samalla ajanjaksolla luonnollinen väestönlisäys laski. Siirtolaisuus oli vuosina 2012-2013 merkittävin väestönkasvun osatekijä metropolialueella, vaikka siirtolaisuudestakin tullut muuttovoitto laski vuonna 2013 vuoden 2012 tasosta.

Kehyskuntien väestönlisäys on laskenut vuodesta 2008 lähtien. Muutos tulee hyvin esiin, kun tarkastellaan samanaikaisesti Helsingin ja Helsingin seudun muiden kuntien nettomuuttoa maan sisäisestä muuttoliikkeestä vuosina 2000-2013. Vuosina 2012-2013 Helsingin seudun muuttovoitto ilman Helsinkiä oli maan sisäisestä muuttoliikkeestä pienemmät kuin kertaakaan 2000-luvulla. **Helsingin seudun muuttovoitot ovat pienentyneet vuosi vuodelta 2007 jälkeen. Sen sijaan Helsingin kaupungin muuttovoitot ovat kasvaneet viime vuosina.** Helsingin kaupunki sai muuttotappiota maan sisäisestä muuttoliikkeestä vuosina 2002-

2007, jonka jälkeen sen muuttovoitot ovat kasvaneet vvoisi vuodelta.

Samankaltainen kehityspiirre on nähtävissä pienemässä mittakaavassa Tampereen, Turun ja Jyväskylän kaupunkiseuduilla keskustaajungin ja kehyskuntien välillä. Suurten keskustaajungien muuttovoitot maan sisäältä ovat kasvaneet 2-3 -kertaisiksi muutaman vuo-

Metropolialueen muuttojen suuntautuminen

Metropolialueen toiminnallista yhteenkuuluvuutta, koheesioastetta, analysoitiin sekä resurssiriippuvuuden että yhdyskuntarakenteen vyöhykkeisyyden, työmatka- ja muuttoliikenteen näkökulmasta. Metropolialueen kuntien välillä on monenlaista vuorovaikutusta, jonka välittävänä tekijöinä ovat muun muassa kuntien välinen muuttoliike, kuntarajat ylittävä pendelöinti, asiointiliikenne ja asukkaiden sekä yritysten sijoittuminen kaupunkiseudun sisällä.

Pääkaupunkiseudun ja Helsingin seutukunnan sisällä pendelöintivirrat ovat koko maan suurimmat. Metropolialueen sisäiset työmatkaliikennevirrat kohdistuvat ensisijaisesti Helsinkiin ja toissijaisesti Vantaalle ja Espooseen. Metropolialueen kehyskunnissa asuvista työllisistä jopa 50-75 % käy työssä oman asuinkunnan ulkopuolella. Pendelöinti ei ole vähäpätöinen asia seudun sisäisen eheyden näkökulmasta. Pendelöinnin merkitystä korostaa se, että **pendelöivän väestön tulot ovat yli 65 prosenttia suuremmat omassa kunnassa työskenteleviä nähden.** Lisäksi pendelöivien verotettavat tulot ovat kasvaneet nopeammin kuin omassa kunnassa työskentelevien tulot.

Helsingin metropolialueen toiminnallinen alue ulottuu työssäkäynnin, muuttojen suuntautumisen, asioinnin ja saavutettavuuden perusteella noin 70-100 kilometrin etäisyydelle Helsingin keskustasta. Vaikutusalue on laajentunut vuosikymmen vuosikymmeneltä.

Analyysin yhteydessä testattiin metropolialueen kuntien toiminnallista yhteenkuuluvuutta niin sanottujen **kaupunkiseutuperusteiden näkökulmasta.** Kaupunkiseutuperusteet (5) on esitetty hallituksen esityksessä kuntarakennelain täydennykseksi. **Metropolialueen kehyskunnista vähintään neljä viidestä kaupunkiseutuperusteesta täyttävät Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Sipoo, Tuusula ja Vihti.**

Metropolialue sai 37 638 henkilöä muuttovoittoa kuntien välisestä muuttoliikkeestä vuosien 2000-2013 välisenä aikana. Keskustaajungit saivat 15 903:n henkilön ja kehyskunnat 21 735:n henkilön verran muuttovoittoa muista kunnista.

Muuttajien työmarkkina-asema

Metropolialueen tulo- ja lähtömuuttajien vuosien 2000-2011 työmarkkina-asema oli analyysin kohteena.

Työllisten tulo- ja lähtömuutot ovat muuttajien tulo- ja -kertymän ohella ehkä merkittävin muuttoliik-

den aikana. Toistaiseksi lienee ennenaikaista sanoa, onko kyse taloudellisesta taantumasta, joka on tyrehtänyt asumispreferenssien ohjaamia muuttoja lähikuntiin vai onko kysy pysyvämmästä nuorten ikäryhmien muuttovaihtoihin ja urbanisoitumiseen perustuvasta käännteestä.

Selvä enemmistö Espoon, Helsingin ja Vantaan tulo- ja lähtömuutoista tapahtui Helsingin seutukunnan sisällä. Muiden seutukuntien sekä muiden maakuntien kuin Uudenmaan osuudet jäivät keskustaajungien muuttoliikkeessä pieniksi. Espoon, Helsinkiin ja Vantaalle kohdistuneiden tulomuuttojen lähtökuntina ja niistä pois suuntautuneiden muuttojen kohdekuntina olivat useimmiten muut Helsingin seudun kunnat sekä suuret korkeakoulukaupungit.

Espoo sai muuttovoittoa kaikista maakunnista Uutta maata, Kanta-Hämettä ja Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Kunnittain tarkasteltuna Espoo sai eniten muuttovoittoa Helsingistä ja suurista korkeakoulukaupungeista ja eniten muuttotappiota muista Uudenmaan kunnista, eritoten Helsingin seudun kehyskunnista.

Helsinkiin tuli muuttovoittoa kaikista maakunnista paitsi Uudelta maalta ja Kanta-Hämeestä. Kunnat, joista Helsinki sai eniten muuttovoittoa, olivat suuria korkeakoulukaupungeja, ja eniten muuttotappiota Helsinki kärsi Helsingin seudun kehyskuntiin.

Vantaa sai muuttotappiota Kanta-Hämeestä, Uudelta maalta, Päijät-Hämeestä, Etelä-Savosta ja Ahvenanmaalta ja muuttovoittoa muista maakunnista. Vantaa sai Espoon ja Helsingin lailla eniten muuttovoittoa suurista korkeakoulukaupungeista ja eniten muuttotappiota Helsingin seutukunnan kehyskunnista.

Kaikki metropolialueen kehyskunnat saivat muuttovoittoa kaikista keskustaajungeista lukuun ottamatta Kauniaisia, joka kärsi muuttotappiota kaikkiin keskustaajungeihin. Kehyskunnat saivat yhteenlaskettuna määrällisesti eniten muuttovoittoa Vantaalta ja toiseksi eniten Helsingistä. Metropolialueen keskustaajungeista Espoo sai muuttovoittoa Helsingistä, Vantaalta ja Kauniaisista. Helsinki sai muuttovoittoa ainoastaan Kauniaisista. Vantaa sai muuttovoittoa Helsingistä ja Kauniaisista.

keen seurantaindikaattori, koska siitä aiheutuvat kerrannaisvaikuttavat selittävät alueen työmarkkinoiden dynamiikkaa, työpaikkakehitystä ja oletettua työmarkkinapotentiaalia muuttajien näkökulmasta. Työlliset ovat kuntien kannalta "optimaalisia muuttajia" sekä kuntata-

loudellisesta että myönteisten kerrannaisvaikutusten näkökulmasta siitä yksinkertaisesta syystä, että yhden työllisen keskimääräiset tulot ovat noin neljä kertaa suuremmat kuin työvoiman ulkopuolella olevan tai työttömän työnhakijan.

Metropolialueen suhteellista asemaa alueiden välisessä kilpailussa parantaa muuttovoittoisuuden lisäksi se, että se sai pelkästään työllisistä muuttovoittoa yhteensä noin 62 200 henkilöä eli keskimäärin noin 5 200 työllistä muuttajaa vuodessa. Kun samanaikaisesti tuli pientä muuttotappiota työttömistä työnhakijoista, se parantaa entisestään alueen suhteellista asemaa. Metropolialueen suurin muuttovoitto tuli työllisistä ja toiseksi suurin opiskelijoista. **Metropolialue sai muuttotappiota eniten eläkeläisistä ja toiseksi eniten lapsista.**

Keskuskaupungit saivat muuttovoittoa kaikista muista pääasiallisen toiminnan ryhmistä kuin lapsista ja eläkeläisistä muuttovoittojen painottuessa työllisiin ja opiskelijoihin. **Keskuskaupungit saivat työllisistä muuttovoittoa yhteensä peräti noin 40 000 henkilöä.**

Kehyskunnat sen sijaan saivat muuttovoittoa työllisistä, lapsista ja muista työvoiman ulkopuolisista ryhmistä ja muuttotappiota muista ryhmistä, eniten opiskelijoista. **Kehyskunnat saivat työllisistä muuttovoittoa yhteensä noin 22 250 henkilöä.**

Kaikki metropolialueen kunnat Kauniaisia lukuun ottamatta saivat muuttovoittoa työllisistä.

Metropolialueen kunnat saivat muuttovoittoa noin 62 200 henkilöä työllisistä eli alueen laskennallinen hyöty muuttajien työmarkkina-asetuksesta oli noin 1,6 miljardia euroa vuosien 2000-2011 välisenä aikana eli keskimäärin 137,8 miljoonaa euroa vuodessa. Kyse on suuntaa antavasta laskennallisesta raakaluvusta, mutta antaa hyvän kuvan siitä, kuinka metropolialue hyötyy sekä muuttoliikkeen määrällisestä että rakenteellisesta kehityksestä. Toisin sanoen metropolialueen ulkopuolinen Suomi luovuttaa muuttajien mukana noin 138 miljoonan euron tulonsiirron joka vuosi alueelle.

Muuttajien ikärakenne

Muuttoliike on erittäin valikoivaa iän suhteen. **Muuttoliike muun Suomen ja metropolialueen välillä on pitänyt ja pitää metropolialueen ikärakenteen nuorena.** Muuttoliike syöttää alueelle jatkuvasti nuoria ja nuoria aikuisia. Ikääntyvien osuus on jo ennestään väestöstä keskimääräistä alhaisempi ja valikoiva muuttoliike laskee sitä entisestään suhteessa muuhun maahan. Seudun asukkaista keskimääräistä useampi on työikäinen: noin puolet alueella asuvista kuuluu 20-55-vuotiaiden ikäluokkaan.

Muuttoliikkeen valikoivuus iän suhteen tuli hyvin esiin metropolialueen kuntien tulo- ja lähtömuutoissa.

Metropolialueelle tuli muuttovoittoa 15-34 -vuotiaista, erityisesti 15-24 -vuotiaista. Muista ikäryhmistä tuli muuttotappiota, joka painottui 55-64 -vuotiaisiin ja lap-

Se, että lähes kaikki metropolialueen kunnat saivat muuttovoittoa työllisistä ja muuttotappiota työttömistä on kuntataloudellisesti edullista. Erityisen **optimaalinen tilanne on kehyskunnilla, jotka merkittävän työllisten muuttovoiton lisäksi saivat muuttotappiota opiskelijoista, jotka yleensä ovat pienituloisia.**

Metropolialueen kehyskunnat saivat keskiväkikuunsa suhteutettuna miltei kaksi kertaa suuremman muuttovoiton työllisistä kuin keskuskaupungit.

Asukaslukuun suhteutettuna eniten muuttovoittoa työllisistä saivat Mäntsälä, Vihti, Kirkkonummi, Pornainen ja Nurmijärvi. Keskuskaupungeista Vantaa ja Espoo saivat suurimman ja Helsinki pienimmän muuttovoiton työllisistä. Kauniainen oli ainoa kunta, joka sai työllisistä muuttotappiota vuosina 2000-2011.

Helsinki oli alueen ainoa kunta, joka sai muuttovoittoa työttömistä työnhakijoista.

Työttömistä saivat eniten muuttotappiota asukasluvuun suhteutettuna Mäntsälä, Kerava ja Kauniainen. Toisin sanoen em. kunnat hyöttyivät kuntataloudellisesta näkökulmasta eniten työttömien poismuutosta.

Lasten tai lapsiperheiden suhteen vetovoimaisimpia kuntia olivat Pornainen, Kauniainen, Sipoo ja Nurmijärvi. Lapsista saivat pientä muuttotappiota kaikki keskuskaupungit ja Järvenpää.

Opiskelijoista saivat muuttovoittoa keskuskaupungit ja Kauniainen sekä muut kehyskunnat muuttotappiota.

Suurin suhteellinen eläkeläismuuttovoitto tuli Hyvinkäälle, Keravalle ja Mäntsälään. Eniten eläkeläisiä menetti Vantaa. Keskuskaupunkien eläkeläismuuttotappio oli asukaslukuun suhteutettuna neljä kertaa suurempi kuin kehyskuntien.

siin. Aktiivi-ikäisistä eli 25-44 -vuotiaista tuli metropolialueelle 1,4 promillen muuttovoitto.

Keskuskaupungit saivat muuttovoittoa 15-34 -vuotiaista, joka painottui voimakkaasti 15-24 -vuotiaisiin. Keskuskaupungit saivat eniten muuttotappiota alle 15-vuotiaista, ja aktiivi-ikäisistä ne saivat -0,5 promillen vuotuisen muuttotappion. Kehyskuntiin tuli muuttovoittoa lapsista, 25-44 -vuotiaista ja yli 65-vuotiaista. Suurimmat muuttovoitot tuli 25-34 -vuotiaista ja lapsista, ja aktiivi-ikäisistä tuli kehyskuntiin 7,9 promillen muuttovoitto vuodessa. Kehyskuntien muuttotappiot painottuivat 15-24 -vuotiaisiin.

Metropolialueen yksittäisiä kuntia tarkastellessa ilmenee, että **Helsinkiä lukuun ottamatta kaikki kunnat saivat muuttovoittoa aktiivi-ikäisistä. Helsinki sai**

muuttotappiota kaikista muista ikäryhmistä kuin 15-24 –vuotiaista. Espoo ja Vantaa saivat muuttovoittoa sekä 15-24 –vuotiaista nuorista aikuisista että 25-44 –vuotiaiden aktiivi-ikäisten ryhmästä, mutta muuttotappiota sekä lapsista että yli 45-vuotiaista muuttajista. Suurista keskuskaupungeista Espoo sai eniten muuttovoittoa aktiivi-ikäisistä.

Suurimmat muuttovoitot aktiivi-ikäisistä keskiväkilukuun suhteutettuna saivat Sipoo, Pornainen ja Kirkkonummi ja vähiten muuttovoittoa aktiivi-ikäisistä saivat Järvenpää, Hyvinkää ja Kauniainen.

Muuttajien koulutus rakenne

Muuttajien koulutus rakenne on iän tavoin valikoivaa. Muuttoliikkeen valikoivat piirteet liittyvät muuttajien koulutus rakenteeseen ainakin kahdella tavalla. Ensinnäkin, koulutustaso vaikuttaa muuttoalttiuteen: mitä korkeampi koulutus on muuttajalla, sitä todennäköisemmin ja useammin muutetaan. Toiseksi, alueet, joiden koulutustaso on ennestään korkea, houkuttelevat muita enemmän koulutettuja muuttajia ja nostavat entisestään alueen koulutustasoa, joka taas vetää uusia koulutettuja muuttajia alueelle.

Metropolialue sai muuttovoittoa kaikista eri koulutusasteiden muuttajista, eniten keskiasteen tutkinnon suorittaneista ja vähiten korkea-asteen koulutuksen saaneista, joista tuli metropolialueelle 0,6 promillen muuttovoitto per vuosi.

Keskuskaupungit saivat yhteenlaskettuna suuren muuttovoiton keskiasteen tutkinnon suorittaneista, pienemmän perusasteen koulutuksen saaneista ja -0,6 promillen vuotuisen muuttotappion korkeimmasta koulutusryhmästä. Kehyskunnat sen sijaan saivat merkittävimmän muuttovoiton korkea-asteen tutkinnon suorittaneista, 4,6 promillea per vuosi.

Myös perusasteen tutkinnon suorittaneista tuli kehyskuntiin muuttovoittoa, mutta keskiasteen tutkinnon suo-

Muuttajien tulot ja laskennallinen tulokertymä

Muuttoliikkeen yhteyttä kuntatalouteen voidaan arvioida muuttajien tulorakenteen, keskimääräisten tulojen ja laskennallisen tulokertymän avulla. **Muuttoliikkeen tulovaikutukset ovat muuttajien työmarkkina-aseman keskeisiä avainindikaattoreita arvioitaessa muuttoliikkeen syy- ja seuraussuhteita.**

Metropolialueelle tuli muuttovoittoa alle 32 000 euroa vuodessa ansaitsevista muuttovoittojen painottuessa pienituloisimpien ryhmään eli niihin, joiden vuositulot jäivät alle 12 000 euroon. Yli 32 000 euroa vuodessa ansaitsevista tuli muuttotappiota -0,1 promillea per vuosi.

Keskuskaupungit saivat yhteenlaskettuna muuttotappiota yli 22 000 euroa vuodessa tienaaavista ja muuttovoittoa kahdesta matalimmasta tuloryhmästä, erityisesti pienituloisimmista. Keski- ja hyvätuloisista eli yli 32 000

Keski-ikäisistä ja iäkkäistä muuttajista saadut muuttovoitot ja –tappiot hajautuivat eri kuntien välillä. **Mäntsälä oli ainoa kehyskunnista, joka sai muuttovoittoa kaikista yli 45-vuotiaiden ikäryhmistä. Nurmijärvi, Tuusula ja Kirkkonummi olivat puolestaan ainoita kehyskuntia, jotka saivat muuttotappiota kaikista yli 45-vuotta täyttäneistä ikäryhmistä.**

rittaneista muuttotappiota. **Helsinki oli ainoa metropolialueen kunnista, joka sai muuttotappiota perusasteen tutkinnon suorittaneista.** Tämä nostaa entisestään Helsingin suhteellisesti korkeaa koulutustasoa. Suhteellista eroa muuhun maahan kasvattaa edelleen se, että korkeakoulutettujen henkilöiden poismuuton todennäköisyys metropolialueelta on keskimääräistä alhaisempi.

Korkea-asteen tutkinnon suorittaneista saivat muuttovoittoa kaikki muut metropolialueen kunnat Helsinkiä lukuun ottamatta. Korkea-asteen koulutuksen saaneista saivat eniten määrällistä muuttovoittoa Espoo, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Tuusula ja Vantaa. **Asukaslukuun suhteutettuna korkeasti koulutettuja vetivät eniten puoleensa Kirkkonummi, Sipoo, Nurmijärvi, Pornainen ja Vihti.** Vähiten korkeasti koulutettuja muutti keskiväkilukuun suhteutettuna Helsinkiin, Kauniainiin ja Vantaalle.

euroa vuodessa ansaitsevista tuli keskuskaupunkeihin -1,1 promillea muuttotappiota per vuosi.

Kehyskunnat sen sijaan saivat muuttovoittoa kaikista muista tuloryhmistä paitsi alle 12 000 euroa vuodessa ansaitsevista. Tuloryhmä, josta tuli eniten muuttovoittoa kehyskuntiin, oli 22 000-31 999 euroa vuodessa ansaitsevat. Keski- ja hyvätuloisista tuli kehyskuntiin 3,4 promillen muuttovoitto vuodessa.

Ainoa metropolialueen kunta, joka sai muuttotappiota keski- ja hyvätuloisista, oli Helsinki.

Kuntataloudellisesta näkökulmasta se, että kunta saa muuttovoittoa hyvätuloisista ja muuttotappiota pienituloisista, on optimaalinen. Kehyskuntien tilanne on siis keskuskaupunkien tilannetta edullisempi.

Metropolialueen tulomuuttajien keskimääräiset tulot olivat 23 606 euroa ja lähtömuuttajien 24 152 euroa vuosien 2000-2011 välisenä aikana. Metropolialueen tulomuuttajien tulot olivat näin ollen keskimäärin 546 euroa suuremmat kuin lähtömuuttajien tulot.

Keskuskaupunkien tulomuuttajien yhteenlasketut tulot olivat keskimäärin 20 974 euroa ja lähtömuuttajien 24 976 euroa; lähtömuuttajien tulot olivat siis keskimäärin 4002 euroa suuremmat kuin tulomuuttajien per muutto.

Kehyskuntien tulomuuttajat ansaitsivat keskimäärin 24 356 euroa vuodessa ja lähtömuuttajat 22 914 euroa (ilman Kauniaisten vuoden 2004 tietoja), jolloin tulo- ja lähtömuuttajien tulojen erotus oli 1442 euroa positiivinen. **Kehyskuntien tulomuuttajat ansaitsivat siis keskimäärin enemmän ja lähtömuuttajat vähemmän kuin keskuskaupunkien tulo- ja lähtömuuttajat.**

Helsingin tulo- ja lähtömuuttajien keskimääräisten tulojen erotus oli -5645 euroa keskimääräistä muuttoa kohden vuosien 2000-2011 välisenä aikana. Erotus oli negatiivisempi kuin yhdessäkään toisessa suurten tai keskisuurten kaupunkiseutujen keskuskaupungissa.

Espoon ja Vantaan keskimääräisten tulojen välinen erotus oli myös negatiivinen, mutta noin kaksi kertaa alhaisempi kuin Helsingissä. Espoon erotus oli ehkä hieman yllättäen negatiivisempi kuin Vantaalla. Keskeinen selitys liittyy opiskelijatulomuuttoihin suurempaan määrään Espoossa.

Tulo- ja lähtömuuttajien keskimääräisten tulojen erotus oli lähes 4000 euroa positiivinen Sipoossa ja Pornaisissa. Yli 3000 euron positiivinen erotukseen ylsi myös Mäntsälä. Yli 1000 euron positiivinen erotus oli lisäksi Vihdissä, Tuusulassa ja Nurmijärvellä.

Metropolialueen muuttoliikkeen laskennallinen tulokertymä oli 930,5 miljoonaa euroa vuosina 2000-2011.

Toisin sanoen kaikkien metropolialueelle tulomuuttaneiden kaikki tulot olivat 930,5 miljoonaa euroa korkeam-

mat kuin lähtömuuttajien kaikki tulot. **Metropolialueen laskennallinen tulokertymä tarkasteluajanjaksolla oli keskimäärin 77,5 miljoonaa euroa vuodessa.** Metropolialueen tulokertymä oli asukasta kohden laskettuna 60 euroa vuodessa.

Keskuskaupunkien muuttajien yhteenlaskettu tulokertymä oli tarkasteluajanjaksolla 132,4 miljoonaa euroa eli asukasta kohden laskettuna 11 euroa vuodessa.

Kehyskuntien muuttajien laskennallinen tulokertymä oli 798,1 miljoonaa euroa eli 226 euroa vuodessa per asukas.

Helsinki oli metropolialueen ainoa kunta, jossa muuttajien laskennallinen tulokertymä oli negatiivinen, -294,6 miljoonaa euroa eli -43 euroa vuodessa per asukas.

Kehyskuntien muuttajien laskennallinen tulokertymä vaihteli Kauniaisten 8,4 miljoonasta eurosta Kirkkonummen 162 miljoonaan euroon.

Keskuskaupungeista Espoon tulokertymä oli peräti 326,4 miljoonaa euroa vuosina 2000-2011 eli keskimäärin 27,2 miljoonaa euroa vuodessa. Vantaan tulokertymä oli 100,6 miljoonaa euroa.

Metropolialueen kehyskuntien tulokertymä oli keskimäärin 66,5 miljoonaa euroa vuodessa. Tulokertymä oli yli 10 miljoonaa euroa vuodessa Kirkkonummella, Nurmijärvellä ja Tuusulassa. Yli viiden miljoonan vuosittaiseen tulokertymään pääsivät Sipoo, Vihti ja Mäntsälä. Alle viiden miljoonan vuosittaiseen tulokertymään jäivät Kerava, Järvenpää, Hyvinkää, Pornainen ja Kauniainen.

Muuttajien tulokertymä oli kunnittain tarkasteltuna korkein asukasta kohden laskettuna vuodessa Kirkkonummella, Sipoossa, Mäntsälässä, Pornaisissa ja Vihdissä. Muuttajien tulokertymä oli Helsingin jälkeen alhaisin Vantalla, Hyvinkäällä, Järvenpäässä, Kauniaisissa ja Keravalla.

LÄHDELUETTELO

- Aro, Timo. 2007a.** Valikoiva muuttoliike osana pitkän aikavälin maassamuuttokehitystä. Sivut 371-379. Yhteiskuntapolitiikka.
- Aro, Timo. 2007b.** Julkinen valta ja maassamuuttoa edistävät ja rajoittavat tekijät Suomessa 1880-luvulta 2000-luvulle. Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti 69. Turun yliopisto. Digipaino, Turku 2007
- Aro, Timo 2007c.** Suurten kaupunkiseutujen valikoiva muuttoliike. Kvartti I/2007. Sivut 25–34. Helsingin tietokeskuksen julkaisuja 2007
- Aro, Timo 2011.** Aivovuoto on Turun seudun haaste. Tutkimuskatsauksia 3. Turun kaupungin kaupunkitutkimus ja tietoyksikkö.
- Aro, Timo 2012.** Kaupunkiseutujen muuttoliikkeen rakenteellinen dynamiikka. Valtiovarainministeriö 2012. http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat
- Aro, Timo 2013a.** Kuuden suuren kaupunkiseudun demografinen kilpailukyky. Valtionvarainministeriö 2013. http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/Kuusi_kaupunkiseutua_raportti_ARO_final.pdf
- Aro, Timo ja Laiho, Anna 2013b.** Viiden suuren kaupunkiseudun demografinen kilpailukyky. Valtiovarainministeriö 2013. http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20131205Viiden/Kilpailukykyraportti_Aro.pdf
- Asikainen, Jarmo ym. 2013.** Metropolia meille kaikille. Metropolialueen esiselvitys –selvityshenkilöiden suositukset ja ehdotukset. 28.2.2013. http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20130305Metrop/Metropolialueen_esiselvittaejien_loppuraportti.pdf
- Kytö, Hannu ja Kral-Lleszczynska Monika 2013.** Muuttoliikkeen voittajat ja häviäjät. Tutkimus alueiden välisistä muuttovirroista. KAKS. Kunnallissalan kehittämissäätöön Tutkimusjulkaisusarjan julkaisu nro 76. Vammalan kirjapaino Oy, Sastamala
- Laakso, Seppo ja Loikkanen, Heikki 2004.** Kaupunkitalous. Johdatus kaupungistumiseen, kaupunkien maankäyttöön ja sekä yritysten ja kotitalouksien sijoittumiseen. Gaudeamus, Helsinki.
- Laakso, Seppo 2012.** Näkökulmia Espoon kannalta ajankohtaisiin aluetalouden ja kuntarakenteen kysymyksiin. 9/2012
- Laakso, Seppo 2013.** Muuttoliikkeen vaikutuksista väestön tulotasoon Helsingissä ja Helsingin seudulla. Helsingin kaupungin tietokeskus
- Loikkanen, Heikki (toim.), Laakso, Seppo ja Susiluoto, Ilmari 2012.** Metropolialueen talous. Näkökulmia kaupunkitalouden ajankohtaisiin haasteisiin. Helsingin kaupunki. Tietokeskus.
- Lönnqvist, Henrik ja Laakso, Seppo 2012.** Kaupunkialueen maankäyttö metropolialueella. Sivut 79-106. Teoksessa: Metropolialueen talous. Toim. Heikki Loikkanen. Näkökulmia kaupunkitalouden ajankohtaisiin haasteisiin. Helsingin kaupunki. Tietokeskus.
- Myrskylä, Pekka 2008.** Pendelöinti muokkaa kuntarakennetta ja asumista. Tieto & Trendit 6/2008.

Mäntysalo, Raine ym. 2012. Suuruuden ekonomiaa ja repaleisia kuntarakenteita –Yhdyskunta- ja kustannusrakenteiden kytkentöjä Paras-kaupunkiseuduilla. Sivut 327-345. Kunnallistieteellinen aikakausikirja 4/2012.

OECD Territorial Review 2003. Helsinki

http://www.hel.fi/hel2/Helsinginseutu/Pks/PKS_OECD_en.pdf

OECD Territorial Review 2009. Copenhagen [http://www.keepeek.com/Digital-Asset-](http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/ocd/urban-rural-and-regional-development/ocd-territorial-reviews-copenhagen-denmark-2009_9789264060036-en#page1)

Management/ocd/urban-rural-and-regional-development/ocd-territorial-reviews-copenhagen-denmark-2009_9789264060036-en#page1

Sankala, Iina 2013. Metropolialueiden suunnittelu- ja hallintamallit. Kansainvälinen kartoitus. MAL-verkosto. Tampereen kaupunkiseutu

http://www.mal-verkosto.fi/filebank/661-MAL-verkosto_kv-mallit_Sankala_07102013_nettiin.pdf

Seutukuntien kilpailukykykymittaristo 2011. Turun yliopiston kauppakorkeakoulun Porin yksikkö. Vähäsantanen Saku ja Karppinen Ari.

<http://www.satamittari.fi/sivu.asp?taso=0&id=9>

Tilastokeskus 2013. Muuttoliikkeeseen liittyvät väestö- ja muuttoliiketilatot sähköisessä tietokannassa.

<http://www.stat.fi/til/vrm.html>

Tilastokeskus 2013. Muuttaneiden taustatiedot –tietokanta. Tilastotietokannat.

<http://www.stat.fi/tup/tilastotietokannat/index.html>

Tolkki, Helena, Airaksinen, Jenni ja Haveri, Arto 2010. Metropolihallinta. Neljä mallia maailmalta ja niiden sovellettavuus Suomessa. Suomen Ympäristö 9/2011.

Valtioneuvoston selonteko metropolipolitiikasta 2010.

http://www.hel.fi/hel2/Helsinginseutu/seutuselvitykset/VN_selonteko_metropolipolitiikka.pdf

Vuori, Pekka ja Nivalainen, Satu 2012. Metropolialueen väestö ja muuttoliike. Sivut 157-188. Teoksessa: Metropolialueen talous. Toim. Heikki Loikkanen. Näkökulmia kaupunkitalouden ajankohtaisiin haasteisiin. Helsingin kaupunki. Tietokeskus.

Vänskä, Lauri 2013. ”Kuplasta kuplaan”. Kerrostaloasuntojen hintamuutokset Suomessa rahoitusmarkkinoiden vapauttamisesta nykypäivään. Pro gradu tutkielma. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41763/URN:NBN:fi:juu-201306141965.pdf?sequence=1>

